

ARTIS
LOGICÆ
COMPENDIUM.

O X O N I Æ,
E THEATRO SHELDONIANO,
An Dom. MDCCXXIII.
Impensis A. PEISLEY, Bibliop.

ARTIS
LOCA
COMPLIDIUM

Imprimatur,

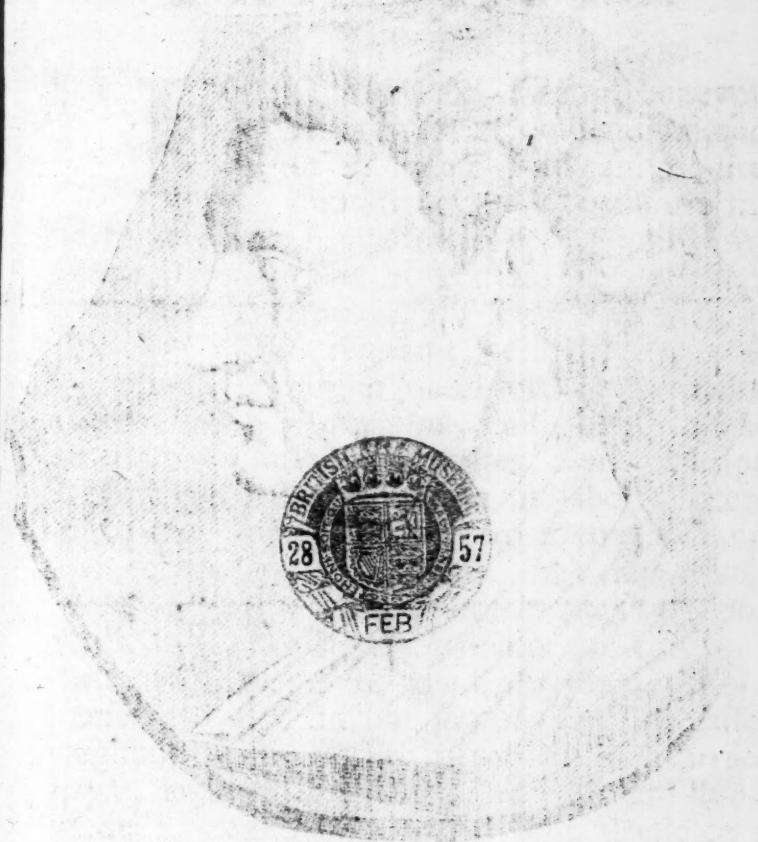
GUIL. DELAUNE.

Vice-Can. OXON.

Dec. 1. 1703.

OXONIA
H. T. THEATRO SHELDONIANO,
ANNO MDCCXXIII.
BIBLIOTHECA MUSEI BODLEIANI

E.
V.

ARISTOTELIS

Spud Erloriam Vpianm in Maimore

ARISTOTELES.

Apud Fulvium Ursinum in Marmore.

§.

oru
abl
juv
cho
abr
æte
juv
dig
tur
alii
vol
pen
dan
præ
ma
Boy
pro
nor
den
sup
tus
hist

§. 2

PRÆFATIO.

§. 1. **D**AMUS Tibi, Lector benevole,
Artis Logicæ Compendium; quod
ut in lucem publicam prodiret,
quotidiano pene amicorum me-
orum convitio flagitatum est: Quippe annis
abhinc compluribus in gratiam desideratissimi
juvenis *F. C. Howard*, discipuli olim mei, in-
choatum, illoque migrante, tertio in capite est
abruptum: Et fuisset (quod fortasse merebatur)
æterna nocte damnatum, nisi boni quidam
juvenes, & nimium amantes mei, exscriptu
dignum judicassent; quorum ut labori parcere-
tur, pauca pro eorum numero exemplaria, nec
aliis destinata, sunt impressa. Sed cum horum
voluntati eatenus essem obsecutus, tam pro-
pensam erga me benevolentiam ampliore qua-
dam gratiâ demereri, haud absurdum censui:
præsertim, cum id sibi gratum fore indicasset,
magnum *Ædis* nostræ ornamentum, *Carolus*
Boyle; cujus singulari bonarum literarum studio
prodesse, magnopere quidem volui, deesse certe
non debui. Itaque relictum opus ad incudem
denuo revocavi; & suscepti olim oneris quod
supererat absolvi. Utilissimum autem arbitra-
tus sum, pauca quædam, de *Antiquæ Logicæ*
historia, hunc in modum præfari.

§. 2. **Q**Uæ vocatur hodie *Philosophia*, dicta
olim *Sapientia* est; eamque professi,
fastuoso

P R Æ F A T I O.

fastuoso nomine σοφοί. In his, circa Cyri initia, Græci septem, præter cæteros, communi Antiquorum consensu, *Sapientes* habiti sunt, & nominati. Quorum antiquissimus, & princeps *Thales*, Mileti natus est Ol.^{35a}; mortuus^{58a}; anno primo; quo & Croesus dicitur flumen Halym illius operâ trajecisse.

Thaletem senem, Mileti convenisse dicitur *Pythagoras*: magnus vir, magnoque Providentiæ dono genitus, in quo totas vires suas Natura experiretur. Cujus de patria, nihil certi; præceptore ulum *Pherocyde*, satis constat. Hic, cum universum pene orbem discendi studio peragrasset, in Italiam venit regnante Superbo; & Crotone Scholam aperuit: σοφῶν primus qui se φιλόσοφον appellari maluit; tantâ verecundiæ autoritate, ut deinceps cæteri idem nomen usurpantes, sapientiam sequi præ se ferrent, consecutos esse non jactarent.

A Thalæte & Pythagora institutæ sunt Philosophorum *Sectæ Capitales* duæ. Nam *Ionicam* Thales Ion instituit; *Italicam*, qui in Italia docuit, Pythagoras. Hæc Ionicâ paulo erat recentior, & multo minus diuturna. Interiit enim circa tempus Aristotelis; saltem si illius auditori credamus Aristoxeno, qui apud Laertium, Pythagoreorum ultimos se vidisse testatur. Successorem habuit Pythagoras *Telaugem* filium; quem audivit notus ille *Empedocles*, *Rhetoricæ artis* inventor. Hujus condiscipulo *Xenophani* successit *Parmenides*; illi, *Zeno Eleates*: qui cum ratione & viâ differere primus instituerit, autorem eum *Artis Dialecticæ* statuimus, Aristotelem secuti.

§. 3. Quam

P R Æ F A T I O.

§. 3. **Q**Uam invenit artem, tribus partibus constabat; prima, de *Consequentiis*; secunda, de *Colloquio*; tertia, de *Contentione*. De priori, obscura quædam extant, apud Platonem in Parmenide, ex ipso ut videtur Zenonis libro descripta; quorum mentem quando Socrates se negat intelligere, ego libenter ignoro; nec si possem divinare, operæ pretium puto: sufficere arbitror, quod hæc novæ artis pars, vivente etiam Zenone, *inutilis quædam & importuna garrulitas* habita est, & nominata; post Zenonem vero, à nemine, quod sciamus, exculta.

Pars altera de *Colloquiis*, sive *Dialogis*, adeo avidè ab omnibus est arrepta, ut antiquum, & ad illa usque tempora receptum, tradendæ *carminè* Philosophiæ morem deferuerint. Colloquendi autem ea erat ratio, ut qui vellet aliquid probare, non (quod nos facimus) Syllogismos totos proponeret, verum alteram solummodo præmissam: quippe, arbitrato suo colloquentem secum interrogabat; & accepto ad singulas quæstiones responso, per concessa perveniebat ad propositum. Quæ quidem differendi ratio cum à plerisque pene sola probaretur, factum inde est *Argumentationi* nomen ἐρώτησις; quique *argumentum proponeret* ἐρωτῆσαι λόγον dicebatur; & συνρωτῆσαι πῶς idem prorsus valebat quod nobis hodie *Disputare*. Plura dicere nihil attinet, quando extant Platonis Dialogi, quosque, illum imitatus, Cicero tanta arte contexuit, ut non desideremus præcepta, quæ de hac re Zeno conscripsit.

Pars tertia, quæ & Ars ἐριστική dicta est, ad litteram tota erat comparata; ejusque scopus, non

P R Æ F A T I O.

tam adversarium convincere, quam impedire :
propositâ scilicet interrogatione, ad quam esset
difficile sine incommodo respondere; ut qui te-
mere respondisset, suâ se concessione tanquam
laqueo sentiret implicitum. Respondenti igitur
summa cautione opus erat, ut paratas sibi insidi-
as præsentire posset & effugere : unde tenui hac
velitatione, qua nihil videtur otiosius, magnum
tamen ingenii acumen cum ostendi, tum etiam
comparari posse Zeno censebat.

§. 4. **Z**Enonem quadragenarium, cum ad-
esset unâ Parmenides annos quinque
& sexaginta natus, juvenem admodum Socratem
convenisse, tradit Plato. Erat autem *Socrates* ex
Ionica secta, *Archelai* Physici discipulus, Sectæ
suæ magister post *Thaletem* quintus : Sub finem
Ol. 77^x natus; sub initium 95^x mortuus. Re-
lictâ Physicæ studio, cui propemodum soli de-
cessores ejus incubuerant, Ethicam præsertim
excoluit : nam in cæteris artibus & scientiis ita
est versatus, ut hanc non ante præponeret quam
illis esset imbutissimus; adeo ut Rhetoricam
oppugnans, causam vicerit eloquentiâ. Omnium
doctissimus, nihil scripsit : Philosophiæ parens,
nusquam scholam aperuit : nihil se scire nisi id
ipsum dixit ; quem sapientissimum omnium
Apollo judicavit, spectatâ quantum nusquam
alias Oraculi fide.

Ex illius consuetudine mirum quot prodierint
Philosophi, quàmque præter cæteros illustres :
magna encomio materia, si id sineret instituti
ratio : Nunc tribus contenti sumus, sectarum
trium conditoribus, *Platone*, *Antisthene*, *Euclide*.

Plato

P R Æ F A T I O.

Plato Athenis, non sine miraculo, si *Laertium* audimus, natus est, Ol. 88^a. Vir (si virum appellare fas est) omni *Philosophiæ*, *Matheseôs*, *Eloquentiæ*, *Virtutis* laude cumulatus. Scholam habuit Athenis in suburbano *Academiam*; fuerat enim Herois *Academi*, vel (ut alii) *Ecademi*, unde *Ecademia* primò dicta est. Sectam instituit *Academicam*. *Aristotele* discipulo clarior, quam ille *Alexandro*. Anno uno & octogesimo scribens mortuus est.

Partem *Logicæ* nuper inventæ secundam præter cæteras excoluit; conscriptis tantâ arte *Dialogis*, quantâ sese explicare potuit consummata scientia, cum divinâ quadam dicendi facultate conjuncta. Quod si pauca excipias præcepta quæ *Dialogis* obiter intexuit, ad instaurandam *Artem Logicæ* nihil amplius contulisse videtur. Ne voluisse quidem verisimile est, si recte *Cicero*, factam esse ab aliquibus differendi artem quam *Socrates* minime probabat. Fuere tamen qui universam quâ nos utimur *Logicam*, perspectam illi esse contenderent; quia nempe sic disputat, ut quæ affert argumenta in omne genus *Syllogismos* converti possint: quasi id non sit in communi etiam sermone necessarium, si quis velit cohærenter loqui.

§. 5. *Euclides* Megarensis (alius à Megarensi illo *Geometriæ* Magistro) sectam instituit quæ initio *Megarica*, post, à *Dialecticæ* studio, dicta est *Dialectica*. Tantus in eo *Philosophiæ* amor, ut cum vitæ discrimine *Socratem* quotidie conveniret: erat enim Megarensibus illo tempore capitale si Athenis deprehenderentur.

P R Æ F A T I O.

derentur. Itaque noctu, obvelato capite, amictu muliebri, per viginti & amplius milliaria, & pedibus, & tamen venit.

Placuit illi præter cæteras, pars tertia Logicæ Zenonis; ut illi multa tribuenda sint quibus Stoici deinceps claruere: puta *Mentiens*, *Obvelatus*, *Acervalis*, *Cornutus* &c. Sophismatum formulæ quæ veteribus multum faceſſebant negotii; quanquam *Achillem*, & fortasse plures, ipse Zeno invenit. Horum exempla, & quam inepta sint, vide Libro hujus Compendii secundo, Capite secundo.

§. 6. **P**Rope portas Urbis in Gymnasio Cynofarge scholam habuit *Antisthenes Cynicorum* pater; de quo præclarum extat Xenophontis in Symposio testimonium. Successorem habuit *Diogenem Canem*; hic *Cratetem* Thebanum, abjectis in mare opibus illustrem; cujus discipulus *Zeno Cittiensis Stoicorum* sectam condidit. Nam cum doceret in τῇ σῶῃ quâdam, nempe Pisianaçtea, inde sectæ nomen. Clarus Ol. 120, cum durasset annos exinde 40, senex admodum decessit.

Fertur Antisthenes librum unum scripsisse πρὶ τῷ Ἀγλαῖαν : Successores ejus ejusdem argumenti infinita pene volumina, quæ magno rei literariæ bono periere. Sed hoc recte Stoici, quod Rhetoricam statuerent partem esse Dialecticæ; quas pariter differre Zeno censuit atque contracta manus ab expansa. De Rhetorica itaque scripsere; Cicerone judice, satis infelici-ter: De Logica nihilo melius. Dandum tamen est illorum celebritati ut quid profecerint videamus.

Or-

P R Æ F A T I O.

Ordiantur à *Vocē*; cujus gratiâ, ipsa Grammaticæ elementa repetunt & vexant; Quot sint *litera*, Quid sit *Nomen*, intellige proprium; Quid *Appellatio* h. e. nomen appellativum; Quid *Verbum*; Quid *Conjunctio*; Quid *Articulus*, quinque partes orationis, exquisitè docent: Quid sit porro *Dialectus*; Quæ orationis *virtutes*; Quæ contra, *vitia*; Quid denique *Poëma*; aliaque ejus generis infinita: Tum de *Definitione*, *Divisione*, *Genere*, *Specie*, *Ambiguis*, magna moliantur.

Posthæc de *Rebus significatis*, quas in animo esse docent, multiplici sensuum ministerio impressas. Quæ in τῷ ἡγεμονικῷ Intellectu scilicet sit impressio φαντασίας dici volunt; (nam *phantasmata* non vocant præter ea quæ furentibus videntur, aut somniantibus) atque hanc, si clara & distincta sit, *comprehensivam* καταληπτικὴν appellat; & normam veritatis esse statuunt, utpote imaginem rei veræ riteque perceptæ.

Hanc, cum effertur sive Verbo, sive Oratione, λεκτὸν *Dictum* appellant. Unde *Dictum* aliud *Imperfectum*, quem nos *Terminum simplicem* diceremus; & *Perfecti* species duæ, *Axioma* & *Syllogismus*. *Axioma* est, quod nobis *Propositio*; eodemque fere quo apud nos modo definitur & dividitur: *Syllogismus*, præter *Hypotheticum*, non videntur agnovisse. Quo deterius factum est, quòd cum hæc non initio docerent, sed post inventam & perfectam ab Aristotele Artem Logicam, ab eo tamen merito repudiata retinerent, quali repertis frugibus, glande vescerentur.

Sed illud pessimum, quod Sophismatis supra
a 4
modum

P R Æ F A T I O.

modum indulgerent, nugisque illis nugacissimis pene toti incumberent; quodque nec vere negare, nec sine magno humanæ mentis opprobrio confiteri possumus. Sectæ propemodum omnes in eandem insaniam sunt prolapsæ: unde nova quædam *Sophistarum* hæresis est exorta, quâ nec importunior ulla, nec (quod pudet dicere) numerosior.

§. 7. **N**atus est Stagyris *Aristoteles* Macedoniæ oppido, Ol. 99^a; anno primo; quo & Romæ M. Manlius Capitolinus è Tarpeia rupe dejectus est. Statura erat mediocri, voce balba, parvis oculis, cruribus exilibus, ingenio supra humanam sortem admirabili; sed præcone alio non indiget quem τὸ Νῆ Plato appellavit. Pretiosa veste (Curia ut videtur obsecutus) annulisque utebatur; seque tondebat, contra quam solerent Philosophi.

Athenas venit anno ætatis suæ 18°, seque in *Platonis* disciplinam tradidit, quem viginti annis audivit. Hoc defuncto, ad *Hermiam* Atarnensium tyrannum commigravit; ejusque filiam in matrimonium duxit. Hoc itidem mortuo, post biennium, Mitylenen concessit; & rursus post biennium ad *Philippum Macedonem* venit; filiumque ejus *Alexandrum* per octennium instituit. Post Philippi mortem Athenas rediit, & in *Lycei Peripato* Scholam aperuit; quam cum 13 annis tenuisset, Eubœæ *Chalcidem* profectus, anno tertio Ol. 114. ætatis suæ climacterico, morbo decessit. Sunt qui eodem anno *Demosthenem* quoque mortuum volunt.

A Platone descivisse Aristotelem, Sectamque
pro-

P R Æ F A T I O.

propriam condidisse, notum est: quæ exinde *Peripatetica* vocabatur; quodd & Ipse, &, ipsius exemplo, successores ejus deambulantes disputarent. Dum in Asia maneret, cum erudito quodam Judæo versatum, ab illo multa hausisse, idque se (si bene memini) audiente confessum, discipulus ejus insignis *Clearchus* prodidit. Hinc tanta illius Philosophiæ cum sacris literis consensio.

Sed ut cætera mittamus quæ non sunt hujus instituti, "Primus mortalium Aristoteles certum Logicæ *finem* constituit; *præcepta* in ordinem redegit; singulari artificio *integræ artis methodum* contexit; uno verbo, quam invenit Logicam, tam feliciter perfecit, ut in hunc usque diem, per annos circiter bis mille, perpetuis clarissimorum virorum studiis exulta, nihil prorsus acceperit incrementi.

§. 8. **S**Uccessorem *Tyrtamum* designavit Aristoteles, quem à divina illa qua pollebat eloquentia, *Theophrastum* nominavit. Post hunc alii, quorum nomina recensere nihil attinet, longo ordine subsecuti. Undecimus ab ipso Aristotele *Andronicus Rhodius* Magistri sui opera, in eum quo habentur ordinem digessit: eodem fere tempore quo Athenis *Cratippum* Ciceronis filius audivit. Circa annum Christi 140 Interpretum princeps *Galenus* floruit, Εξηγητής sive *Expositor* κατ' ἐξοχὴν dictus. A. D. 325. Claruit *Porphyrus*, cujus superest, præter alia nonnulla, *Εισαγωγὴ* ad Categorias, quæ plerumque Aristotelis operibus præfigi solet. An. Dom.

P R Æ F A T I O.

Dom. 525. occisus est *Boetius* ; qui primus Aristotelis Logicam Latine convertit.

Post aliquot annos, ingruentibus Barbaris, literatura pene omnis est oppressa : ut nihil mirere, si in tantis Reipublicæ fluctibus, rari admodum Philosophi, velut in gurgite vasto nantes apparuerint. In his fuere, sub annum Christi 800, *Joannes Damascenus* ; sub 1000, *Eustatkius* & *Eustratius* ; sub 1100, *Michael Ephesius*, & *Michael Psellus* ; sub 1200, *Georgius Pachymerrius* : singuli suo tempore, commentariis, cum in alia Aristotelis opera, tum in *Organum* (hoc est Logicam) præsertim editis, illustres.

§. 9. **P**ER eadem fere tempora claruere *Arabes*, qui, Græcorum scriptis in sermonem patrium conversis, totam pene Philosophiam ab interitu vindicabant. Horum princeps, si ipsos audimus Arabes, *Alfarabius* ; nobis autem notiores *Avicenna* atque *Averroës* ; hic præsertim, qui Aristotelis opera egregie præter cæteros illustrando, *Commentatoris* nomen fecit suum. Dictu autem incredibile est, quam sit apta ad tradendam Philosophiam lingua Arabum ; in qua, quæ Latine dicere (sine summa saltem barbarie) non possumus, non accurate solum eloqui, verum etiam eleganter licet. Horum beneficio, cum Hispaniâ Mauri potirentur, Aristoteles Arabs eodem commigravit : cumque, ex Arabico Latine versus, Occidenti innotescere cæpisset, tantæ omnibus admirationi fuit, ut post aliquot annos, autoritate publica cautum esset, nequis Aristoteli contradiceret.

Hinc omne deinceps studium explicando
Aristoteli

P R Æ F A T I O.

Aristoteli infumtum est; in hoc, Schola omnis versabatur, huic qui incumberent, dicti sunt *Scholastici*; quorum historiam, non meis, sed *Sanderfoni* verbis accipe.

§. 10. **I**Nsecutum est (inquit) brevi, *Seculum Scholasticum*, in quo, Logica & Philosophia Peripatetica à plurimis fuit illustrata; stylo quidem ineleganti, nec elaborato, sed quem abunde compensavit admirabilis judicii profunditas, & in rebus perscrutandis omnino felix subtilitas. Post *Alexandrum ab Ales* Anglum, (qui Pater Scholasticorum habetur) Logicalia scripserunt *Albertus Magnus*, *Thomas*, *Scotus*, *Burlæus*, *Occam* &c. Qui hos secuti, in varias postea Sectas sunt divisi: dum alii *Scotistæ*, alii *Thomistæ*, *Nominales* alii, alii *Reales* dici voluerunt. Sed Scholasticis, illis præsertim vetustioribus (degeneres enim illi qui in *Summulis* & *Sophistria* omne ævum ineptierunt, indigni sunt qui locum inter Logicos sortiantur) tantum debet Logica, quantum fere aliis hominibus nullis. Sane illud optandum fuisset, ut non heterogenea sapius infarsissent; & Quæstiones Theologicas, Physicas, Metaphysicas in Logica determinandas proposuissent.

Scholasticorum plerisque, qui reconditoris subtilitatis aut judicii habebantur, cognomina quædam indita sunt à discipulis suis: quæ quoniam celebria sunt in Scholis, facturi videbamur rem non ingratam si hic attexeremus; etsi non sint omnes Logici.

1 *Alexander*

P R Æ F A T I O.

1 <i>Alexander ab Ales</i>	1 <i>Irrefragabilis.</i> ob. 1245.
2 <i>S. Thomas Aquinas</i>	2 <i>Angelicus.</i> ob. 1274.
3 <i>Johan. Duns Scotus</i>	3 <i>Subtilis.</i> ob. 1308.
4 <i>S. Bonaventura</i>	4 <i>Seraphicus</i> ob. 1274.
5 <i>Henr. de Gandavo</i>	5 <i>Solemnis.</i> ob. 1293.
6 <i>Gualternus Burlaus</i>	6 <i>Planus.</i> ob. 1337.
7 <i>Gulielmus Occam</i>	7 <i>Invincibilis.</i> ob. 1347.
8 <i>Ægidius Romanus</i>	8 <i>Fundatissimus.</i> ob. 1316.
9 <i>Tho. Bradwardinus</i>	9 <i>Profundus.</i> ob. 1349.
10 <i>Joannes de Baccone</i>	10 <i>Resolutus.</i> ob. 1346.
11 <i>Francisc. Mayronis</i>	11 <i>Illuminatus.</i> fl. 1320.
12 <i>Adamus de Marisco</i>	12 <i>Illustris.</i> fl. 1260.
13 <i>Petrus Aureoli</i>	13 <i>Facundus.</i> fl. 1317.
14 <i>Joannes Bassolis</i>	14 <i>Ordinatissimus.</i> fl. 1466.
15 <i>Alexander Saxo</i>	15 <i>Iklibatus.</i> ----
16 <i>Gerardus Odonis</i>	16 <i>Moralis</i> fl. 1330
17 <i>Antonius Siretus</i>	17 <i>Formalitarum.</i> ed. 1541.
18 <i>Petrus Lombardus</i>	18 <i>Sententiarum.</i> ob. 1164.
19 <i>Petrus Comestor</i>	19 <i>Historiarum.</i> ob. 1179
20 <i>Petrus Hispanus</i>	20 <i>Summularum.</i> fl. 1290
21 <i>Averroës</i>	21 <i>Commentator.</i> fl. 1150.
22 <i>Petrus de Abano</i>	22 <i>Conciliator.</i> ob. 1316.
23 <i>Suicetus</i>	23 <i>Calculator.</i> fl. 1350.

Doctor

Magister

§. II. **C**apta tandem à Turcis Constantino-
poli die Maii 29. A. D. 1453, mi-
grantes incolæ quas habebant Græcorum vete-
rum reliquias, secum in Occidentem transtulere.
Ex illo itaque tempore, incredibili literarum bo-
no, Platonem, Aristotelem, cæterosque non
alieno Interpretum sermone balbos, sed suis ver-
bis quasi nobiscum colloquentes, audimus.

Hactenus de Historia Logicæ. Nunc ad Artem
ipsam veniamus, ex mente Aristotelis tradendam.

ARTIS.

ARTIS LOGICÆ

COMPENDIUM.

ARTEM Logicam duobus Libris ita scribere institui, ut, quæ in ea scitu sunt necessaria, brevi & perspicuo opere complectar. Quare, sequar licet Aristotelem, eandem quam Scolastici solent viam non insisto; sed quibusdam prætermisissis, ita explico cætera, ut cum præceptis una eorum quoque ratio demonstraretur: eaque utor Methodo quæ mihi videtur commodissima ut totius Logicæ scopus, quoque ad eum modo partes singulæ colliment, à juvenibus facile percipiatur.

LIB. I. CAP. I.

De Terminis Simplicibus.

§. I. **M**ENTIS operationes in universum tres sunt. 1. *Simplex Apprehensio.* 2. *Judicium.* 3. *Discursus.*

A I Sim-

1. *Simplex Apprehensio* est nudus rei conceptus intellectivus, similis quodammodo perceptioni sensitivæ; sicut enim *imago* rei est in oculo, ita *Idea* in animo: estque *Incomplexa* vel *Complexa*.

Apprehensio simplex Incomplexa, est unius objecti, ut *calami*, vel etiam plurium, confuse; ut *calami, manus, &c. Complexa* plurium, sed cum ordine quodam & respectu; ut *calami in manu*.

2. *Judicium* est, quo mens non solum percipit duo objecta, sed, quasi pro tribunali sedens, expresse apud se pronuntiat, illa inter se convenire aut dissidere.

Est enim *Judicium* aliud *Affirmativum*, quod vocatur etiam *Compositio*; aliud *Negativum*, quod & *Divisio*.

Porro, tam particula *Est*, quæ affirmando convenientiam exprimit, quam *Non-Est*, quæ negando Dissidium, appellatur *Copula*: (sicut & Grammatica *conjunctio- nes Disjunctivas* habet;) atque hanc sub determinatione cognoscendo differt *Judicium* ab *Apprehensione complexâ*.

3. *Discursus* est motus sive progressus mentis ab uno *Judicio* ad aliud; quod & *Ratio cinium* dicitur; & significatur *Copula Illativa*, qualis est *Ergo* aut alia similis.

V. g.

V. g. *Qui est extra fortunæ potestatem est beatus. Sapiens est extra fortunæ potestatem Ergo Sapiens est beatus.*

Singulis operationibus sui accidunt defectus. Apprehensioni, *Indistinctio*; Judicio, *Falsitas*; Discursui, *Mendosa Collectio*. Quæ cum Sapientes animadvertent, & opportuna illis remedia excogitassent, præcepta sua in unum compegere; eorumque Scientiam dixere *Logicam*, sive *Artem Rationis*.

Est igitur *Logica* Ars instrumentalis dirigens mentem in cognitione rerum: ejusque partes tres sunt, pro operationibus mentis quas dirigit. 1. *De Simplici Apprehensione*. 2. *De Judicio*. 3. *De Discursu*.

§. 2. **Q**UONIAM verò, inter docendum & disputandum, neque res aliqua, neque conceptus cui subjacet commode in medium afferri potest; necesse est vicaria utriusque signa substituere, quorum usum idoneum docendo, *Logica* mentem unà ad bene operandum instruit.

Hujusmodi signa apud homines recepta, sunt *Voces*: Nam *Vox* est signum rei vel conceptus ex instituto vicarium: & in

significando, primò quidem *declarat* conceptum, deinde *supponit* pro re. Dico autem *ex instituto*, quia soni inarticulati, vocesque quas Natura sponte suggerit, extra artem censentur.

Jam, quæ simplicem Apprehensionem exprimit, *vox Simplex* est; quæ Judicium, *Complexa*; quæ Discursum, *Decomplexa*. Nam argumentum omne resolvitur in tres *Propositiones*, sive sententias, & propositio omnis complectitur voces, non semper numero, sed sensu semper tres; 1. *Subjectum*, sive de quo aliud dicitur. 2. *Prædicatum*, sive id quod dicitur. 3. *Copulam*, quæ utrisque media intercedit. Nam Subjectum & Prædicatum, quoad sensum semper extrema sunt, & vocantur ideo *Termini propositionis*.

Atque hinc adeo vulgò dicitur Pars prima Logicæ versari circa *terminos simplices*, i. e. voces simplices, Apprehensionem simplicem exprimentes: secunda circa *Propositionem*, sive Vocem complexam, quæ Judicium exprimit: tertia verò circa *Syllogismum*, sive Vocem decomplexam, quâ Argumentatio sive Discursus exprimitur.

§. 3. **P**RIMA igitur pars Logicæ, versatur circa *terminos simplices* ; i. e. ejusmodi voces, quæ solitariæ in propositione prædicari vel subjici possunt; & vocantur ideo *Categorematicæ*, ut *homo, lapis*. Quædam enim Vocabula sunt tantum *Syncategoremata*, five compartes Subjecti aut Prædicati, ut *omnis, nullus* ; Quædam etiam mixta, ut *semper*, i. e. omni tempore ; *Nemo*, i. e. nullus homo ; *Currit*, i. e. est currēns ; quo etiam modo verbum omne Grammaticum resolvi potest.

Verbum igitur *Logicum*, (nempe *purum*) præter Copulam nullum est : cætera ex participio & copulâ coalescunt.

Nomen Logicum est terminus simplex sine tempore significativus. Nam ex antedictis, *terminus simplex* idem valet atque Vox articulata & recta, & ex instituto significans : siquidem exclusæ sunt voces inarticulatæ quasque natura sponte suggerit ; voces autem obliquæ sunt Syncategoremata.

Multæ sunt Nominis Divisiones ; quarum tres sufficiunt hujus loci instituto ; sed ob multiplicem earum usum, quinque alias adjungam.

1 *Nomen singulare* est, quod rem unam

& solam significat, ut *Socrates* : *Commune* quod plura, & eorum singula significare potest, ut *homo*.

2. "*Transcendens*, quod solis omnibusque veris Entibus convenit, ut *ens*, *res*, "*aliquid*, *unum*, *verum*, *bonum* : *Super-transcendens*, quod omnibus etiam fictis, "*ut imaginabile*, *cogitabile* : *Non-transcendens* omne aliud nomen.

3. "*Finitum* est, cui abest particula *non* : "*Infinitem*, cui præfigitur, ut *non homo*, "*i. e. omnia præter hominem* ; unde particula *non*, dicitur *infinitem*.

4. "*Positivum* est, quod significat rem quasi præsentem : "*Privativum*, quod dicit absentiam rei à subjecto capaci : "*Negativum*, quod ab incapaci. Sic *homo* est "*vox positiva* ; *videns* dicitur de homine "*positive* ; *cæcus* de homine "*privative* ; *cæcus*, seu potius *non videns*, de lapide "*negative*.

5. "*Univocum* est, cujus una significatio æque convenit multis, ut *homo* : "*Æquivocum*, cujus diversæ, ut *Gallus* : "*Analogum*, cujus una inæqualiter, ut *pes*. Vox ipsa dicitur "*Univocum Univocans* ; res significata "*Univocum Univocatum*, & sic de cæteris.

6. "*Absolutum* est, cujus tota significatio "*spectat*

" spectat rem per se sumptam, ut *Justitia*:
 " *Connotativum*, quod eandem quasi alteri
 " nexam, ut *Justus*. *Concretum*, quod rem
 " quasi suâ naturâ liberam, sed jam impli-
 " citam subiecto, ut *Justus*: *Abstractum*,
 " quod rem quasi suâ naturâ nexam, sed
 " jam subiecto exemptam, ut *Justitia*. Deni-
 " que, si *Concretum* solâ terminatione di-
 " versum sit ab *Abstracto*, ut *justus à justitia*,
 " hoc *Denominans* dicitur, illud *De-*
 " *nominativum*, Subiectum vero *Denomi-*
 " *natum*.

" *Denominativis* accensentur aliquando

" *Derivativa* illa, quæ vel solam nomi-
 " nis Analogiam, vel solam rei vim,
 " non utramque retinent, ut *Studiosus*
 " *studii & virtutis*. Sed ista veriùs
 " *Conjugata* sunt.

" *Connotativum* quoque dicitur de no-
 " minibus quorum conceptus se mutuo
 " ingrediuntur, ut *Pater & filius*:
 " nam & illa opponuntur absolutis;
 " sed vocantur proprio nomine *Rela-*
 " *tiva*.

7. " *Convenientia* sunt quæ possunt de
 " eodem simul dici, ut *doctus & pius*:
 " *Repugnantia*, sive *Opposita*, quæ non
 " possunt, ut *album & nigrum*.

“Oppositio *incomplexa*, sive terminorum
 “simplicium, est omnino quadruplex:
 “1. *Relativa* inter terminos relativos,
 “ut Patrem & filium. 2. *Contraria*
 “inter *contrarios*, i. e. absolutos se mu-
 “tuo pellentes ex subiecto alterutrius
 “capaci, ut album & nigrum. 3. *Pri-*
 “*vativa* inter privativum & positivum,
 “ut videntem & cæcum. 4. *Contradi-*
 “*ctoria* inter positivum & negativum,
 “intellige finitum & infinitum, ut ho-
 “minem & non-hominem. Hæc est op-
 “positionum maxima, quia nullum ad-
 “mittit medium; neque *Participatio-*
 “*nis*, quale est fuscum respectu albi &
 “nigri; neque *Abnegationis*, quale est
 “lapis inter videntem & cæcum. *Rela-*
 “*tiva* contrà, omnium minima; nam
 “Relata non sunt opposita nisi ad
 “idem sumantur.

8. Nomen *primæ intentionis*, est Vox in
 communi usu posita. *Secundæ*, Vox artis,
 quam ex communi sermone sumptam, Phi-
 losophia recudit denuo & moderatur.

§.4. **V**OX Singularis dicitur alio nomi-
 ne *Individuum*, ejusque significa-
 tum *Unum numero*; neque enim singulare
 est

est q
 quæ
 conf
 nom
 titur
 cipi
 quæ

T
 temp
 i. e.
 niun
 adeo
 præ
 sic a
 feren
 in f
 eand
 Ens
 neu
 Secu
 bile,
 dici

§. 5.

Qui
 tota
 effe

est quicquid Unum dici potest; sed multa quæ sunt invicem similia, eatenus Unum consentur. Vocantur enim uno eodemque nomine; quod ipsa Vocis definitio non patitur, nisi in illis reipsâ sit, vel saltem concipi possit, una aliqua eademque Natura quæ huic nomini respondeat.

Talem reperit intellectus, dum plura contemplando *abstrahit* ab eorum differentiis; i. e. spectat in rebus ea tantum quæ conveniunt, neglectis omnibus quibus dissident; adeoque fundamentum omne discriminis, præter numerum, eximit. Quare naturam sic abstractam, cum sit omni singulorum differentiarum superstes, concipi par est non ut in singulis diversam, sed ut in omnibus eandem; adeoque *Universale* quiddam sive *Ens unum in multis*: ejusque signum idoneum erit, Nomen *commune*, *Univocum*, *Secundæ intentionis*, uno verbo *Prædicabile*, sive Vox apta prædicari i. e. Univocè dici de multis.

§. 5. **P**Rædicabilium capita constitui & definiri possunt ad hunc modum. Quicquid in multis reperiri potest, vel est tota eorum essentia, vel ejus pars, vel cum essentia conjunctum. Quare Universalia
vel

vel (quod eodem redit) Prædicabilia sunt quinque, & non plura; viz. *Genus*, *Species*, *Differentia*, *Proprium*, *Accidens*.

Nam 1. *Genus*, est quod prædicatur de pluribus ut eorum essentia pars materialis sive communis; ut *animal*. 2. *Differentia*, quæ ut essentia pars formalis sive descriptiva; ut *rationale*. 3. *Species*, quæ ut tota essentia; ut *homo*. 4. *Proprium*, quod ut essentia junctum necessario; ut *risibile*. 5. *Accidens*, quod ut essentia junctum contingenter; ut *album*, *nigrum*, *sedere*.

Patet hinc 1º. De iis dici Prædicabile quibus inest *Universale*. *Genusque* adeo quod est plurium essentiarum vel specierum pars communis, de *specie differentibus*, h. e. de diversis speciebus quas ingreditur, dici; ut *animal* de *homine* & *bruto*. *Speciem* vero de *numero differentibus*, h. e. de diversis individuis, quorum singula habent essentiam speciei vocabulo significatam; sic *homo* de *Socrate* & *Platone* dicitur, & de omnibus quibus natura inest humana. Reliqua vero Prædicabilia (prout inferius patebit) eadem de causâ tam de specie quam numero differentibus dicuntur.

Et N. B. ex recepto more loquendi, *Genus* & *Speciem prædicari in* (i. e. respondere quaestioni

quaestioni factæ per) *Quid*; Differentiam in *Qualequid*; Proprium & Accidens in *Quale*. Unde facile est conficere Vulgatas Prædicabilium definitiones. Nam *Genus* definitur, *Prædicabile quod prædicatur de pluribus specie differentibus in Quid. Differentia*, quod *de pluribus specie vel numero differentibus in Qualequid &c.*

Patet 2º. *Genus* esse *Totum* quiddam, nempe *Logicum*, sive in modo loquendi; quatenus continet (i. e. prædicationis ambitu complectitur) species tanquam *partes* sui *subjectivas*. *Speciem* quoque *Totum* esse, nempe *Metaphysicum*, sive in modo concipiendi; quatenus continet (i. e. ad perfectionem sui postulat) *Genus*, tanquam *partem* sui *essentialem*. Unde Differentia Generi accedens, dicitur *Genus* ipsum *dividere*, quatenus ejus significata distinguit, & *speciem constituere*, quatenus ejus essentiam complet.

§ 6. **G***enus* aliud *Summum* aliud *Subalternum* est: *Species* quoque in *Subalternam* & *Infimam* distinguitur. *Genus* summum est quod nulli, *Species* infima quæ omni *cognato Generi* subjicitur: *Genus* vel *Species* subalterna quæ & *cognato*

to Generi subjicitur, & de cognatâ Specie prædicatur. Voco autem *Cognata*, quæ ex iisdem Individuis perpetuâ abstractione colliguntur; ut *Homo*, *Animal*, *Vivens*, *Corpus*, *Substantia*: quæ ex *Socrate*, *Platone* &c. expurgatis continue differentiis oriuntur.

Quare 1. *Differentia* est vel *Generica*, quæ constituit Speciem Subalternam; vel *Specificam*, quæ infimam: hæc est quæ de numero differentibus, illa quæ de specie differentibus prædicatur. Exempla *Sensibile* & *Rationale*.

2. *Proprium* quoque vel *Genericum* est, quod necessario comitatur essentiam Generis summi vel subalterni; atque ex illa adeo fluere atque oriri dicitur: vel *Specificum*, quod fluit ab essentia speciei infimæ: Illud itaque de pluribus speciebus, hoc de una specie & pluribus Individuis prædicatur. Exempla *Mobile* & *Risibile*.

Proprium tamen aliunde quadrifariam dicitur. 1. Quod convenit soli sed non omni; scil. soli Speciei sed non omni ejus Individuo; ut *homini esse Grammaticum*. 2. Quod omni sed non soli; ut *homini esse bipedem*. 3. Quod omni & soli sed non semper; ut *homini canescere*. 4. Quod omni,

omni, soli, & semper; ut *homini risibilitas*. Hujusmodi Proprium est quod constituit Quartum Prædicabile.

Accidens, cum essentia junctum sit contingenter, adesse igitur vel abesse potest, salva interim essentia subjecti: cui tamen aliquando tam tenaciter inhæret, ut cogitatione sola divelli atque separari possit; ut *Mantuanum esse*, à *Virgilio*. Quare vocatur *Inseparabile*. Quod autem actu sive re ipsa separari potest, ut albedo à pariete, dicitur *Separabile*.

§. 7. **Q**uemadmodum Vox Singularis dicitur *Individuum*, ita & Communis *Dividua* dici potest. Eam enim per Metaphoram dividere dicitur, qui plura ejus significata recenset, nam in uno multa distinguit. Ita qui *animal* dicit *esse* (i. e. vocabulum *animal* significare) *hominem* & *brutum*, dicitur *animal* in *hominem brutumque* dividere.

Quare *Divisio*, est distincta enumeratio plurium quæ communi nomine significantur. Estque analoga distributioni totius in partes. Unde & nomen ipsum Commune dicitur *Totum Divisum*, & distincta ejus significata, *Partes* sive *membra dividenda*;

& bene Dividendi leges statuuntur tres.

1. Dividentia sigillatim minus contineant (i. e. arctius significant) quam Divisum. Nam Totum est majus partibus singulis.
2. Dividentia conjunctim plus minusve contineant quam Divisum. Nam Totum est æquale partibus universis.
3. Membra Divisionis sint opposita (i. e. in se invicem ne contineantur) nam sine distinctione frustra est partitio.

§. 8. **D**ivisionem excipit (quæ per Metaphoram quoque dicitur) *Definitio*; cujus est, assignare conceptus & voces, quibus, ea quæ ab invicem distincta volumus, velut agrorum fines, ex limitibus suis dignoscantur. Quæ cum definitis notiora esse debeant magisque obvia, Definitio vulgo dicitur *Oratio explicativa definiti*. *Oratio* (inquam) ut à nomine distinguatur; *Explicativa* quoque, nam & nomen exprimit.

Definitio alia *Nominalis* est, quæ vocis significationem aperit; alia *realis*, quæ rei naturam. *Realis* iterum vel *Accidentalis*, sive *Descriptio*, quæ definito accidentia (puta causas, effectus, proprietates aliaque id genus) assignat; vel *Essentialis*, quæ partes

partes essentiae constitutivas. *Essentialis* denique, vel *Metaphysica* sive *Logica*, quæ Genus & Differentiam; vel *Physica*, quæ partes Essentiae physicas, i. e. realiter distinctas: nam Genus & Differentia solâ mente distinguuntur.

E. g. Definitur homo *Nominaliter*, qui ex humo. *Accidentaliter*, Animal bipes implume. *Metaphysice*, Animal rationale. *Physice*, Ens naturale constans corpore organico & animâ rationali.

Bonæ Definitionis leges potissimum tres sunt.

1. Definitio sit adæquata definito: aliàs non explicat definitum. Quæ enim angustior est, explicat tantum *partem*, cum definitum sit *totum*; quæ laxior, explicat *totum*, cum definitum sit tantum *pars*.

2. Ut *per se* clarior sit & notior definito: aliàs non explicat omnino. *Dico* tamen *per se*, quia *per accidens* potest minus intelligi quod notius est suâ naturâ. 3. Ut justo vocum propriarum numero absolvatur: nam ex Metaphoris oritur ambiguitas, ex nimia brevitate obscuritas, ex prolixitate confusio.

LIB. I. CAP. II.

De Propositione Categorica pura.

§. 1. **S**ecunda Pars Logicæ agit de Propositione sive Enuntiatione; quod est signum secundæ operationis Intellectus, sive Judicium verbis expressum.

Quare, ad Propositionem legitimam requiritur

1. Quoad vocem, ut sit *Oratio affirmans vel negans*, quæ est ejus *essentia*.

2. Quoad sensum, ut *verum vel falsum significet* (id scil. quod res est, vel secus, dicat) quod *essentiæ necessario nexum*, & *proinde proprietas* est. Unde &

3. Non est ambigua; sic enim orationes esset. Nec 4. Soloeca vel mutila; sic enim nihil significaret.

Quare, ea demum Propositio legitima censebitur, quæ, juxta definitionem vulgaram, est *Oratio Indicativa, congrua, & perfecta, verum vel falsum significans, sine ambiguitate*.

§. 2. **E**jus Divisiones variæ sunt;

1. *Categorica* est, quæ enuntiat absolute; ut *Homo est risibilis*. *Hypothetica*

tica, quæ sub conditione ; ut si homo est rationalis est visibilis. Vel dies est vel nox.

Quod Categorica dicit, nihilo nexum est ; quasi per se subsistens : quod Hypothetica, conditioni substat. Unde & hæc Divisio peti dicitur à *Substantia Propositionis* ; & per ejus membra respondetur interroganti *Quæ est Propositio ?*

Categorica rursus dividitur in *Puram & Modalem*. Hypothetica in *Conditionalem, Disjunctivam &c.* Categorica pura, sive *Propositio de inesse*, est, quæ pure affirmat vel negat ; i. e. simpliciter dicit Prædicatum inesse, vel non inesse, subjecto ; ut *Homo est animal. Homo non est lapis*. Modalis, quæ cum *Modo*, h. e. vocabulo exprimente quomodo Prædicatum insit subjecto ; ut *Necesse est hominem esse animal. Impossibile est hominem esse lapidem*. De Categorica pura, & quidem sola, impræsentiarum loquor ; de cæteris alibi dicturus.

2. *Affirmativa* est, cujus Copula affirmativa est ; ut *Homo est animal. Non progredi est regredi. Negativa*, cujus negat ; ut *Homo non est lapis. Nullus avarus est dives. Vera*, quæ quod res est dicit, ut *Homo est animal. Falsa*, quæ secus ; ut *Homo est lapis*. Et cum per hæc species

bene respondeatur interroganti, *Qualis est Propositio?* (respondent enim per Differentiam & Proprium quæ in quale prædicantur) dicuntur hæ duæ divisiones peti à *Qualitate Propositionis*. Prior à *Qualitate Vocis*, sive *Essentiali*; Posterior à *Qualitate rei*, sive *Accidentaria*.

3. *Universalis* est, quæ subicit terminum communem (cum signo universali, *omnis*, *nullus*, &c. adeoque) pro universis suis significatis distributive sumptum. *Particularis*, quæ terminum communem (cum signo particulari *aliquis*, *quidam*, &c. adeoque) ex parte tantum significantem. *Singularis*, quæ vocem (vel sponte, vel ex signo saltem) Individuam; ut *Socrates legit*, *Hic homo est doctus*; *Indefinita*, quæ (terminum communem sine signo, & proinde) ancipitem: nam manente formula, vim recipit diversam; ut *Homo est Animal*, nempe *omnis*: *Homo est doctus*, *Aliquis* scil.

Petitur hæc Divisio à *Quantitate Propositionis*; nempe numero eorum pro quibus subjectum supponit: unde & per has species bene respondetur interroganti *Quanta sit Propositio*; Hanc doctrinam Scholastici hujusmodi carmine sunt complexi;

Quæ?

*Quæ? Ca. vel Hyp. Qualis? Ne. vel Aff.
Quanta? Uni. Par. In. Sing.*

§. 3. **P**ropositio Singularis in Syllogismo
æque potest Universalis. Nam Sub-
jectum ejus supponit pro omni suo signifi-
cato. *Socrates est homo* Universalis est,
quia omnis ille Socrates tantum unus est.
Indefinitæ quantitas judicatur ex materia
Propositionis, sive habitudine connexionis
extremorum, quæ triplex est; 1. *Necessaria*,
quando extrema essentialiter conveniunt;
2. *Contingens*, quando accidentaliter tan-
tum; 3. *Impossibilis*, quando essentialiter
differunt. Unde Propositio Indefinita pro
Universalis habetur, in materia impossibili
& necessaria; pro Particulari vero, in con-
tingenti.

Quare, Quantitas Propositionis, quate-
nus ad Syllogismum facit, est duplex: *Uni-
versalis & Particularis*. Et nota, quod
Universalis affirmans symbolum habet A;
negans E: Particularis affirmans symbolum
I, negans O.

Afferit A; negat E: Universaliter ambo.

Afferit I; negat O: sed Particulariter ambo.

In Universali, signum affirmans distribuit tantum Subjectum: Negans, etiam Prædicatum. Nam ut verum sit *Omne a est b*, sufficit aliquod *b* convenire omni *a*: sed falsum est *nullum a esse b*, si vel aliquod *b* conveniat alicui *a*. Eodem argumento, ut sit verum *Aliquod a est b*, sufficit si vel aliquod *b* conveniat alicui *a*: sed falsum est quod *aliquod a non est b*, nisi illud *a* differat à quovis *b*. Et proinde

In particulari, nullus terminus distribuitur, præter negantis prædicatum, quod semper distribuitur.

Quamquam igitur fieri potest ut prædicatum distribuatur in affirmante, tamen non est necessarium; sed *per accidens* fit, & *virtute significati*, non *virtute signi*. In statuendis autem Propositionum legibus, spectandum est id tantum quod structura postulat, non quidquid sensus admittit: cum illud essentiale, & perpetuum sit; hoc mutabile, & incertum.

Hæc igitur regula generalis esto, quod in Propositione A, subjectum tantum distribuitur; in O, tantum Prædicatum; in I, neutrum; in E, utrumque.

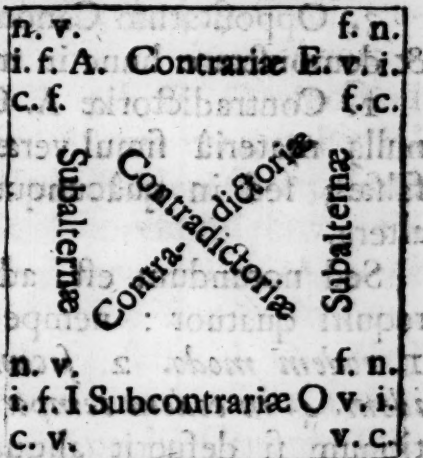
§. 4. **P**ropositionibus accidunt *Oppositio* & *Conversio*. *Opponi* dicuntur duæ, quæ, cum subjecta habeant & prædicata omnino eadem, Quantitate tamen, vel Qualitate vocis, vel utraq; pugnant.

Oppositionis doctrina tota Colligitur & Demonstratur ex appposito Schema-
te, in quo, A. E.

I. O. sunt quatuor Propositiones quantitate sua & qualitate signatæ: quæ sunt v. f.

(hoc est, *veræ* vel *falsæ*) pro materiâ n. i. c. (hoc est,

necessariâ, impossibili, contingente.) quod ex ipsa materiæ definitione satis patet. De *necessariâ*; quia Propositionis extrema in ea essentialiter conveniunt: De *impossibili*; quia in ea essentialiter differunt: De *contingenti*; quia secus non esset materia contingens. Inspecto igitur hoc Schemate facile est

I. Oppositionis species numerare; quæ sunt vulgo quatuor: *Contradictoria*, *Contraria*, *Subcontraria*, *Subalterna*.

2. Sin-

2. Singularum definitiones conficere. V. g. *Oppositio Contradictoria, est inter (A. O. vel E. I. hoc est) duas Categoricalas quantitate pariter & qualitate pugnantes. Contraria, inter (A. E. h. e.) duas universales qualitate pugnantes &c.*

3. Oppositarum Canones quatuor eruere & demonstrare hunc in modum.

1. Contradictoriæ A. O. vel E. I. sunt in nulla materiâ simul veræ; in nullâ simul falsæ; sed in quâcunque una vera, falsa altera.

Sed notandum est, ad Contradictionem requiri quatuor: nempe loqui de eodem 1. *eodem modo.* 2. *secundum idem.* 3. *ad idem.* 4. *in eodem tempore;* quarum conditionum si defuerit aliqua, possunt *Est & Non est* inter se bene convenire. E. g. 1. Cadaver hominis *est & non est* homo: *Est* enim homo mortuus; *Non est* homo vivus. 2. Zoilus *est & non est* niger: *Est* enim Crine ruber, niger ore. 3. Socrates *est & non est* comatus: nempe *est*, ad Scipionem, *non est* ad Xenophontem comparatus. 4. Nestor *est & non est* senex: *Est* enim, si de tertia ejus ætate, *non est*, si de prima loqueris.

2. Contrariæ A. E. in nulla simul veræ;
in

in Contingenti, simul falsæ; in cæteris, una vera, falsa altera; nempe in Necessariâ, vera A, falsa E; in Impossibili, vera E, falsa A.

3. Subcontrariæ I. O. in Contingenti, simul veræ; in nulla simul falsæ; in Necessaria, vera I, falsa O; in impossibili, vera O, falsa I.

4. Subalternæ A. I. vel. E. O. & simul veræ, & simul falsæ, & una vera, falsa altera esse possunt. Nam in Necessaria, simul veræ sunt A. I.; in Impossibili, simul veræ E. O; In eâdem, simul falsæ, A. I. & in Necessaria, simul falsæ E. O. In Contingenti, (propter A. E. falsas, I. O. veras) A. I, vel E. O, sunt una vera, falsa altera.

“ Possunt etiam aliter hi Canones Oppositarum, cum pluribus aliis, tum hoc quoque modo demonstrari.

“ 1. Contradictoriæ A. O. vel E. I. nec simul veræ nec simul falsæ esse possunt.

“ Quod enim una negat, idem altera de eo-

“ dem, secundum idem, affirmat: Id vero

“ fieri nec natura patitur, nec sensus ipse

“ communis. Quare,

“ a. Si Universalis vera sit, particularis

“ quæ sub eâ continetur vera est. Et

“ b. Si particularis falsa sit, Universalis

“ quæ

“quæ eam continet falsa est: Quoniam
 “enim Subjectum in Universali distribui-
 “tur, fit, ut in ea, & in Particulari, idem,
 “de eodem, secundum idem, dicatur: verè
 “igitur & falsò simul dici, (hoc est, affir-
 “mari simul & negari) nequit.

“2. Contrariæ A. E. non possunt esse
 “*simul veræ*: sed in materia contingenti
 “sunt *simul falsæ*. Nam 1°. Exponatur
 “Universalis vera; Ergo particularis vera
 “per 1. a; Ergo quæ particulari contradi-
 “cit falsa per 1. Sed hæc est Expositæ
 “contraria.

“2°. Exponatur Universalis de materia
 “contingenti; Ergo & hæc falsa est, &
 “Particularis vera, vi materiæ: Ergo quæ
 “particulari contradicit falsa per 1. Sed
 “hæc est Expositæ Universali contraria.

“3. Subcontrariæ I. O. *simul falsæ* esse
 “non possunt: sed *simul veræ*, vel *una*
 “*vera, falsa altera*, esse possunt. Sunt enim
 “duæ duarum Contrariarum Contradicto-
 “riæ, ut in Schemate patet, cum contrariis
 “decussatim comparandæ. Quare. (per 1.
 “& 2.) Subcontrariæ sunt in nulla materia
 “*simul falsæ*; quia Contrariæ in nulla *si-*
 “*mul veræ*, Subcontrariæ in contingenti
 “*simul veræ*; quia Contrariæ in eadem *si-*
 “*mul*

“mul falsæ. In impossibili vero, & neces-
 “saria, Eadem utrisque lex est, ut sit una
 vera, falsa altera.

“4. Subalternæ A. I. vel E. O. & simul
 “veræ, & simul falsæ, & una vera, falsa
 “altera, esse possunt. Nam 1°. Si Subalter-
 “nans (nempe Universalis) vera sit, Subal-
 “ternata (sive Particularis) vera est (per 1.
 “α) 2°. Si Subalternata falsa, Ergo Subalter-
 “nans falsa (per 1. β.) 3°. Si Subalternans
 “falsa, Ergo quæ illi contradicit vera (per
 “1.) Ergo hujus Subcontraria, quæ est Ex-
 “positæ subalternata, vera vel falsa esse po-
 “test (per 3.) 4°. Si Subalternata vera, Er-
 “go quæ illi contradicit falsa (per 1.) Er-
 “go hujus Contraria, quæ est expositæ
 “Subalternans, vera vel falsa esse potest
 (per 2.)

§. 5. **C**onverti dicitur Propositio, cujus
 extrema transponuntur. Variis id
 modis fieri potest, sed præsertim duobus :
 1. *Simpliciter*, quando tam quantitas, quam
 utraque qualitas servatur. 2. *Per accidens*,
 quando servatâ qualitate, quantitas muta-
 tur.

f. Et I Simpliciter convertitur E. A. per Acci
 & conversio utrobique illativa est.

C

Nam

Nam 1. sit vera E, puta *Nullum A est B*: Ergo (cum uterque terminus distribuatur,) quodvis A differt à quovis B. Ergo vicissim: Ergo *Nullum B est A*. 2. Sit vera I: Ergo falsa est ejus Contradictoria E: Ergo & contradictoriæ simpliciter conversa: Ergo quæ conversæ contradicunt, (si e. expositæ simpliciter conversa) est vera. 3. Sit vera E. Ergo & ejus simpliciter conversa: Ergo & conversæ subalternata: quæ est expositæ conversa per accidens. 4. Sit vera A; Ergo & ejus subalternata: Ergo & subalternatæ simpliciter conversa: quæ est expositæ per Accidens.

Cæteræ Conversiones, cum sint partim ambiguae, partim falsæ, partim ad præcepta Syllogismorum inutiles, in Logica negluntur.

LIB. I. CAP. III.

De Syllogismo Categorico puro.

§. I. **T**ertia pars Logicæ agit de *Argumento* sive *Syllogismo*, quod est signum tertix operationis intellectus; nempe *Discursus*, vel *Ratiocinium* Propositionibus expressum.

Quare

Quare, cum Discursus sit progressus mentis ab uno iudicio ad aliud, perspicuum est in eo requiri 1. Aliquid unde discursus ordiatur. 2. Aliud quod perveniat. 3. Ea sic ab invicem pendere, ut unum ex alio, & aliûs vi innotescat; secus enim, unum post aliud cognoscere, est tantum sæpe judicare.

Jam, ex quo aliud cognoscendum est, ipsum certe præcognosci debet; & proinde quasi sine discursu notum, *antecedere, poni, præmitti*; & ex eo reliquum *concludi, colligi, inferri & sequi* dicitur. Est autem duplex *consequentia*

1. *Materialis*; quando ex Antecedente Consequens infertur, sola vi Terminorum, quæ est *Argumenti materia*: ut, *homo est animal Ergo est vivens.*

2. *Formalis*, quando infertur propter ipsum colligendi modum, quæ est *argumenti forma*; ut *B est A. C est B Ergo C est A.* Mutatis terminis & servatâ eorum dispositione, *Materialis* plerumque fallit, *Formalis* semper obtinet: & proinde hæc solum in Logica spectatur, illa, tanquam mutabilis & lubrica, negligitur.

Hisce intellectis, opinor satis constare quo sensu definiatur *Syllogismus, Oratio in qua positis quibusdam atque concessis, ne-*

cesse est aliud evenire præter & propter ea
quæ posita sunt atque concessa.

§. 2. **M**ultæ sunt ejus species ; sed una
tantum præsentis instituti ; nem-
pe *Categoricus simplex*, i. e. qui constat tri-
bus Propositionibus de inesse. E quibus
duæ priores sunt Antecedens, tertia Conse-
quens ; quæ extra Syllogismum spectata
(scil. quamdiu hæret in incerto) *Problema*,
& *Quæstio* dicitur ; in Syllogismo autem
(nempe post fidem factam) *Conclusio*.
Quæstionis duo sunt extrema, Subjectum
& Prædicatum ; quorum de Convenientia
vel Dissidio inquiritur, ope termini alicu-
jus tertii ; idque propter Canones sequen-
tes, in quibus vis omnis Syllogistica fun-
datur.

1. Quæ conveniunt in uno aliquo eo-
demque tertio, ea conveniunt inter se.

2. Quorum unum convenit, alterum dif-
fert uni & eidem tertio, ea differunt in-
ter se.

3. Quæ non conveniunt in uno aliquo
eodemque tertio, ea non conveniunt in-
ter se.

Sunt enim A & C, nec assignari possit
ejusmodi tertium, Ergo nihil habent com-
mune ;

mune; Ergo non conveniunt inter se.

4. Quorum neutri inest quod non sit in alio, ea non differunt inter se.

5. Quæ non probantur convenire in uno aliquo eodemque tertio, ea non probantur convenire inter se. Dubitari enim potest utrum detur ejusmodi tertium, & dubitatio ista non tollitur.

6. De quibus non probatur, convenire unum eidem alicui tertio cui alterum differt, ea non probantur differre inter se. Dubitari enim potest utrum detur ejusmodi tertium, h. e. utrum alterutri in sit quod non est in reliquo; & dubitatio ista non tollitur.

§. 3. **E**X sex hisce Principiis Syllogismi structura sic deducitur.

1. In omni Syllogismo sunt tres, & tres tantum, termini. Nam Syllogismus omnis, probat aliquam conclusionem. Et in illâ sunt duo tantum extrema: Et illa neque convenire, neque differre probatur, sine uno, unoque tantum, tertio.

Jam, Prædicatum Quæstionis, dici solet *majus extremum, major terminus*; Subjectum Quæstionis, *minor*; Terminas vero tertius, cui quæstionis extrema comparan-

tur. Aristoteli *Argumentum*, vulgò *Medium*: Nam Prædicatum Quæstionis plerumque amplius est Medio; hoc minori.

2. In omni Syllogismo sunt tres, & tres tantum, propositiones. Duæ præmissæ, in quibus Medium cum extremis seorsim conferatur (nempe *Major*, in qua cum majori; *Minor* in qua cum minori;) una *Conclusio*, in qua extrema invicem committantur.

N.B. 1. Quod Major dici solet simpliciter *Propositio*; Minor, *Assumptio*. 2. Quod Medium non ingreditur conclusionem, alias idem per idem probaretur; adeoque non essent tres termini.

3. Ancipiti medio nihil conficitur. Neque enim assertur in hoc casu unum aliud idemque tertium vel in quo extrema conveniant, vel cui unum conveniat, alterum differat.

5. Medium non distributum est anceps. Esto enim B terminus communis in b & a divisibilis; Ergo b & β sunt opposita: & tamen vere dicitur Aliquod B est b & Aliquod B est β. Quare aliquod B est Medium anceps.

5. Quare Medium in præmissis semel ad minimum distribui debet; sufficit tamen si, vel

vel semel distribuatur. Nam 1. ad probandum A est C, conveniat C alicui B, & A omni; Ergo eidem alicui B: Ergo affertur unum aliquod idemque tertium &c. 2. ad probandum A non est C, conveniat C alicui B, & A differat omni; Ergo eidem alicui B: Ergo affertur &c.

6. Processus ab extremo non distributo in præmissis, ad idem distributum in conclusione, vitiosus est. Nam ex *aliquo* non sequitur *Omne*. Esto enim verum quod aliquod; Ergo potest esse verum quod aliquod non; (nam Subcontrariæ possunt esse simul veræ:) Ergo de aliquo potest affirmari quod non de omni. Esto rursus verum quod aliquod non: Ergo potest esse verum quod aliquod: Ergo de aliquo potest negari quod non de omni.

7. Præmissis negantibus nihil probatur: Affertur enim tertium cui utrumque extremum differt; non autem cui vel utrumque conveniat, vel unum conveniat alterum differat.

8. Si præmissarum altera sit negativa, erit etiam Conclusio. Nam præmissarum reliqua est affirmativa: Ergo extremorum unum differt medio, alterum convenit:

Ergo extrema differunt inter se : Ergo conclusio est negativa.

9. Contra, si Conclusio sit negativa, erit etiam altera præmissarum. Nam extrema differunt inter se : Ergo eorum unum convenit medio, alterum differt : Ergo præmissarum altera affirmat, reliqua negat.

10. Præmissis particularibus nihil probatur. Nam præmissarum altera affirmat : Ergo in illâ medium non distribuitur : Ergo distribui debet in reliquâ : Ergo illa est negativa in qua medium prædicatur. Ergo conclusio negativa : Ergo prædicatum ejus distribuitur, quod in præmissis non est distributum ; Fuit enim vel affirmativæ terminus alter, vel subiectum negativæ ; horum vero nullus distribuitur.

11. Si præmissarum altera particularis sit, conclusio quoque particularis est. Sit enim 1. Præmissarum altera particularis affirmativa : Ergo in illa nec extremum suum nec medium distribuitur : Ergo medium distribuitur in reliqua, quæ etiam Universalis est, sitque 1. Affirmativa : Ergo in illa medium subicitur, & extremum medio attributum non distribuitur : Ergo neutrum extremorum distribuitur in præmissis : Ergo neutrum in conclusione : Ergo conclusio

sio pa
tiva :
haber
parti

Sic
nega
mati
mini
extre
gativ

11
non
cular
to m
alter
simu
Qua

ista
veri
sis, t

S
tup

I
nus

U
ticu

S
H

get

fio particularis affirmativa est. Sit 2. Negativa: Ergo conclusio negativa: sed debet habere extremum non distributum: Ergo particularis negativa est.

Sit 2. Præmissarum altera particularis negativa: Ergo Reliqua Universalis affirmativa: Ergo in præmissis duo tantum termini distribuuntur: Ergo Conclusio habet extremum non distributum: Ergo cum negativa sit, erit etiam particularis.

12. Quod si Conclusio particularis sit, non necesse est præmissarum alteram particularem esse. Fieri enim potest ut instituto meo sufficiat subalternata, quando subalternans potuit inferri. Et cum illæ sint simul veræ, liberum est utramvis inferre. Quanquam stricte loquendo, Argumentatio ista non est accurata; nam Subalternatæ veritas non immediate deducitur ex præmissis, sed ex subalternante.

Syllogismi generales regulas complectitur hoc Tetrastichon,

Distribuas medium; nec quartus terminus adsit.

Utraque nec præmissa negans, nec particularis.

Sequetur partem Conclusio deteriozem.

Et non distribuatur, nisi cum præmissa, negatve.

§. 4. Su-

§. 4. **S**upereſt per hæſce regulas inquirere quot modis componi poſſunt tres Propositiones de inelle, ut Syllogiſmum conficiant. Qua in inquisitione duo ſpectanda ſunt.

1. *Modus*, ſive legitima determinatio Propositionum ſecundum Quantitatem & Qualitatem.

2. *Figura*, ſive legitima diſpoſitio Medii cum partibus Quæſtionis.

Modi ſunt in univerſum 64. Nam, ut ſupra oſtenſum eſt, ad Syllogiſmum faciunt Propositiones tantum quatuor A. E. I. O. Quare concipi poteſt Quadruplex tantum Major in Syllogiſmo; cuiſibet vero Majori quadruplex tantum Minor adungi; unde 16. paria præmiſſarum: & ſingulis præmiſſis quadruplex tantum Concluſio; unde 64. Modi Syllogiſmorum.

AAA. AAE. AAI. AAO. *AEA. AEE.
AEL. AEO. *AIA. AIE. AII. AIO. *AOA.
AOE. AOI. AOO.

EAA. EAE. EAI. EAO. *EEA. EEE.
EEL. EEO. *EIA. EIE. EII. EIO. *EOA.
EOE. EOI. EOO.

IAA. IAE. IAI. IAO. *IEA. IEE. IEL.
IEO. *IIA. IIE. IIL. IIO. *IOA. IOE.
IOI. IOO.

OAA.

○ OAA. OAE. OAI. OAO. * OEA. OEE
 OEI. OEO. * OIA. OIE. OII. OIO.
 * OOA. OOE. OOI. OOO.

Ex his excluduntur sedecim per Regulam 7. propter præmissas negantes, viz. EEA. EEE. EEI. EEO. * EOA. EOE. EOI. EOO. * OEA. OEE. OEI. OEO. * OOA. OOE. OOI. OOO. Duodecim per Reg. 10. propter præmissas particulares, viz. IIA. IIE. III. IIO. * IOA. IOE. IOI. IOO. * OIA. OIE. OII. OIO. Duodecim per Reg. 8. quia præmissarum altera negat, sed non Conclusio, viz. AEA. AEI. AOA. AOI. * EAA. EAI. EIA. EII. * IEA. IEI. * OAA. OAI. Oæto per Reg. 11. quia præmissarum altera particularis est, sed non conclusio, viz. AIA. AIE. AOE. * EIE. * IAA. IAE. IEE. * OAE. Denique quatuor per Reg. 9. quia conclusio negativa est sed neutra præmissarum, viz. AAE. AAO. AIO. * IAO.

Excluduntur igitur in universum Modi $52 = 16 + 10 + 12 + 8 + 4$ è quibus multi contra plures regulas peccant, quamvis una tantum notetur.

○ Superfunt (64 — 52 =) 12 Modi ad Syllogismum utiles, viz. AAA. AAI. AEE.
 AEA. AEO.

AEO. AII. AOO. * EAE. EAO. EIO.
 * IAI. IEO. * OAO. IO

§. 5. **F**iguræ Syllogismorum sunt 4. Nam Medium quod cum utroque extremo comparatur, vel 1. subjicitur majori & tribuitur minori, & fit *figura prima*; vel 2. tribuitur utrique, & fit *secunda*; vel 3. subjicitur utrique, & fit *tertia*; vel 4. tribuitur majori & subjicitur minori, & fit *quarta*. Quæ omnia sequenti Schemate declarantur.

*Dispositio trium terminorum. Scil. majoris
 A. medii B. minoris C. in Figura*

1.	2.	3.	4.
B. A.	A. B.	B. A.	A. B.
C. B.	C. B.	B. C.	B. C.
C. A.	C. A.	C. A.	C. A.

Quare quælibet Figura excludit adhuc sex modos. Nempe

1. Propter Medium non distributum. Prima duos IAI. OAO. Secunda quatuor AAA. AAI. AII. IAI. Quarta duos AII. AOO.

2. Propter processum majoris illicitum. Prima quatuor AEE. AEO. AOO. IEO. Secunda duos IEO. OAO. Tertia quatuor AEE.

AEE. AEO. AOO. IEO. Quarta duos
IEO. OAO.

3. Propter processum minoris illicitum.
Tertia duos AAA. EAE. Quarta duos
AAA. EAE.

Superfunt Modi certò & necessariò con-
cludentes 24. sex in qualibet Figura.

I				
<i>bAr</i>	Omne	B	est	A
<i>bA</i>	Omne	C	est	B: <i>Ergo</i>
<i>rA</i>	Omne	C	est	A.
<i>cE</i>	Nullum	B	est	A
<i>lA</i>	Omne	C	est	B: <i>Ergo</i>
<i>rEnt</i>	Nullum	C	est	A.
<i>dA</i>	Omne	B	est	A
<i>rI</i>	Aliquod	C	est	B: <i>Ergo</i>
<i>I</i>	Aliquod	C	est	A.
<i>fE</i>	Nullum	B	est	A
<i>rI</i>	Aliquod	C	est	B: <i>Ergo</i>
<i>O</i>	Aliquod	C	non est	A.
<i>A</i>	Omne	B	est	A
<i>A</i>	Omne	C	est	B: <i>Ergo</i>
<i>I</i>	Aliquod	C	est	A.
<i>E</i>	Nullum	B	est	A
<i>A</i>	Omne	C	est	B: <i>Ergo</i>
<i>O</i>	Aliquod	C	non est	A.

D

II. *cEs*

II.

cEs Nullum A est B
A Omne C est B: *Ergo*
rE Nullum C est A.

cAm Omne A est B
Ej Nullum C est B: *Ergo*
trEs Nullum C est A.

fEs Nullum A est B
ti Aliquod C est B: *Ergo*
no Aliquod C non est A.

bAr Omne A est B
Ok Aliquod C non est B: *Ergo*
O Aliquod C non est A.

E Nullum A est B
A Omne C est B: *Ergo*
O Aliquod C non est A.

A Omne A est B
E Nullum C est B: *Ergo*
O Aliquod C non est A.

III.

dAr Omne B est A
Ap Omne B est C: *Ergo*
ti Aliquod C est A.

fE/Nul-

fEl Nullum B est A
Ap Omne B est C: *Ergo*
tOn Aliquod C non est A.

dIf Aliquod B est A
Am Omne B est C: *Ergo*
Is Aliquod C est A.

bOk Aliquod B non est A
Ar Omne B est C: *Ergo*
dO Aliquod C non est A.

dAt Omne B est A
If Aliquod B est C: *Ergo*
I Aliquod C est A.

fEr Nullum B est A
If Aliquod B est C: *Ergo*
On Aliquod C non est A.

IV.

brAm Omne A est B
An Omne B est C: *Ergo*
tlp Aliquod C est A.

cAm Omne A est B
En Nullum B est C: *Ergo*
Es Nullum C est A.

dI Aliquod A est B
mA Omne B est C: *Ergo*
rIs Aliquod C est A.
fEs Nullum A est B
Ap Omne B est C: *Ergo*
O Aliquod C non est A.
frEs Nullum A est B
If Aliquod B est C: *Ergo*
On Aliquod C non est A
A Omne A est B
E Nullum B est C: *Ergo*
O Aliquod C non est A.

Barbara, Celarent, Darii, Ferioque, prioris :
Cesare, Camestres, Festino, Baroko, secundæ :
Tertia Darapti, Disamis, Datisi, Felapton,
Bokardo, Ferison, habet : Quarta insuper addit
Bramantip, Camenes, Dimaris, Fesapo, Fresison :
 Quinque *Subalterni* totidem *Generalibus* orti
 Nomen habent nullum, nec si bene colligis
 usum.

§. 6. **A** Tque omnes quidem 24. eatenus
 concludere, quod in iis conve-
 nientia vel dissidium extremorum certò
 atque necessariò colligatur, ex Principio
 primo & secundo abunde constat. Certum
 est igitur, extremorum unum de altero ibi
 affir-

affirmandum, hic negandum esse: sed potest adhuc dubitari utrum illud sit? Posito enim quod duo termini convenient, vel differant, non statim sequitur alterutrum de reliquo prædicari.

Facilis est solutio, si ex secunda parte repetatur. 1. Quod in propositione *A* subiectum tantum distribuitur; in *O* tantum prædicatum; in *I* neutrum; in *E* utrumque. 2. Quod Subalternata necessario sequitur ex sua subalternante.

In Modis igitur nominatis, termini conclusionis rite disponuntur. Nam 1. Quando concluditur in *A*, patet ex Schemate, quod Extrema sunt *Aliquod A* & *Omne C*. Ergo *C* subjicitur. 2. Quando in *E*, extrema sunt *Omne A* & *Omne C*: Ergo alterutrum subjici potest: Ergo quod in Schemate rite subjicitur. 3. Quando in *I*, extrema sunt vel *Aliquod A* & *Aliquod C* (ut in omnibus præter Bramantip) unde alterutrum subjici potest, adeoque quod in Schemate rite subjicitur; vel *Omne A* & *Aliquod C* (ut in Bramantip) in quo cum alterutrum possit, tamen *C* subjicitur, ut distinguatur hic modus ab innomine *AAI* in prima. 4. Denique, Quando in *O*,

extrema sunt *Omne A & Aliquod C*: Ergo C subjectum est.

Modi vero innomines probantur, per nominatos, & Regulam Subalternarum. Nam innomines concludunt *de Aliquo*; singulis vero respondent nominati, *de Omni* concludentes, ex iisdem præmissis, & in eadem figura.

§. 7. **I**dem aliter & melius demonstrat Aristoteles ad hunc modum.

Statuit primo Theorema quod Scholastici vocant *Dictum de Omni & Nullo*; scil. "Quod prædicatur Universaliter de alio (i. e. de termino distributo) sive affirmative, sive negative, prædicatur similiter de omnibus sub eo contentis."

Admisso hoc Theoremate (quod Axioma sponte perspicuum est) constat una, modos quatuor priores in prima cerè atque necessario concludere. Nam eorum major ostendit majus extremum prædicari de medio distributo; & minor, minus extremum sub medio contineri.

Quare, Modi quatuor prædicti nihilo penitus indigent quò necessitas conclusionis appareat, præter ea quæ in præmissis posita sunt; & proinde quatuor illi sunt

præ

præ cæteris evidentes. Nam cæteri omnes aliquo vel aliquibus egent, quæ, utcumque per præmissas necessaria, in Syllogismo tamen non exprimuntur. Quare illos Aristoteles *perfectos*, hos *imperfectos* dicit; Scholastici *directos*, & *indirectos* vocant: quia per illos, ad conclusionem velut ad scopum, recta itur; per reliquos eodem perveniri potest, prius tamen aliud deflectendum est.

Perfici igitur & *revocari* atque *reduci* dicimus indirectos, cum per modum aliquem directam illationis suæ vim demonstrant. Et definiuntur *Reductio*, imperfecti Modi in perfectum mutatio, quod necessitas illationis fiat ex inevidenti evidens. Fiet autem, quando evidenter (h. e. in prima) ostenditur conclusionem vi præmissarum vel 1. Talem esse; vel 2. aliam esse non posse. Unde *Reductio* est vel *ostensiva* vel *ad impossibile*.

Utriusque praxin pro Modis nominatis docent ipsa Modorum nomina à Scholasticis in hunc finem conficta. Nam in iis tres vocales sunt totidem Propositiones Syllogismi sua quantitate & qualitate signatæ. Consonæ initiales B. C. D. F. notant modum primæ ad quem fit *Reductio*. S. P.

propositionem, quam vocalis proxime antecedens designat, esse in Reductione convertendam; S simpliciter; P per accidens. M transponendas esse præmissas. K. reductionem fieri per impossibile, i. e. pro præmissâ cuius symbolo adhæret, sumendam esse Conclusionis contradictoriam. Quibus ex præscripto factis, colligetur in prima conclusio vel exposita eadem, vel eam inferens, vel præmissæ contradictoria, ut in exemplo.

cE/ Nullum A est B

Ar Omne C est B: *Ergo*

E Nullum C est A.

ad

cE Nullum B est A

IA Omne C est B: *Ergo*

rEnt Nullum C est A.

dI/ Aliquod B est A

Am Omne B est C: *Ergo*

Is Aliquod C est A.

ad

dA Omne B est C

rI Aliquod A est B: *Ergo*

I Aliquod A est C:

bAr

§. 8.

di, p
rio c
iis, p
quæ
per i

R
osten
thesi
ria p
dicto
has f
ra) E
falsa

R
nis,
subal
collig
alter
conv

bAr Omne A est B

Ok Aliquod C non est B: *Ergo*

O Aliquod C non est A

ad

bAr Omne A est B

bA Omne C est A: *Ergo*

rA Omne C est B.

§. 8. **R**eductionis ostensivæ validitas sic ostenditur. Ex præmissis reducendi, per conversionem imperatam, necessario colliguntur præmissæ reducti: atque ex iis, per figuram primam, conclusio reducti; quæ vel ipsa conclusio reducendi erit, vel per illativam conversionem fiet.

Reductionis per Impossibile validitas sic ostenditur. Quoniam præmissæ ex hypothesi sunt semper veræ, Ergo Contradictoria præmissæ nunquam vera: ergo Contradictoria conclusionis nunquam vera: (Nam has simul veras esse demonstratur in *Barbara*) Ergo Contradictoria conclusionis semper falsa: Ergo Conclusio ipsa semper vera.

Reducitur etiam quilibet modus innominis, facto quod præcipitur ad præmissas sui subalternantis. Tum vero conclusio quæ colligetur in prima, erit vel expositæ subalternans, vel in expositam per accidens convertetur.

Redu-

Reductiones (cum primæ ad reliquas, tum earum ad se invicem) bene multas, quodd & obviæ sint, & instituto meo minus necessariæ, prætermitto. Illud tamen notatu dignum est, quod cum *Darii* ad *Camestres*, & *Ferio* ad *Cesare* reducatur per Impossible, Uterque igitur ad *Celarent*; omnisque adeo modus reducitur ad duos universales primæ.

§. 9. **P**erspiciuum est ex antedictis
I. Syllogismos simplices, certo atque necessario concludentes, fieri 24 modis: 6 in qualibet figura.

II. **E**T in aliquo istorum modorum probari posse conclusionem quamlibet de inesse: nempe A uno modo, E quatuor, I septem, O duodecim. Et rursus; in prima, conclusionem quamcunque: In secunda, omnes & solas negativas: In tertia, omnes & solas particulares: In quarta, quamlibet præter A. De præmissis denique, quod in prima & secunda, Major semper Universalis est; in prima & tertia, minor Affirmativa: In secunda, præmissarum altera Negativa: aliaque ejusmodi; quæ ipsa Modorum nomina satis indicant.

Atque

Atque hinc facile colligitur, inspecto Schemate Modorum, quali medio probanda sit Quæstio omnis de inesse. e. g. Quæstio A probatur in *Barbara*; medio, de quo prædicatum quæstionis universaliter affirmatur, quodque de subiecto quæstionis affirmatur itidem universaliter: & sic de cæteris.

Adverte tamen, quodd imperitè disputantis est asserre modum innominem; ponet enim in præmissis plusquam opus est ad conclusionem. Quare & innomines hactenus sunt incensi; quamvis negari nequeant, sicubi per inscitiam adhibentur.

Adverte etiam, quodd figura quarta tribus cæteris deterior est; cum aliis de causis, tum ex hoc præsertim, quod medium dicat de majori, hunc de minori, minorem de medio, h. e. medium nugatorie de seipso.

III. **E**T præter hos 24 alium non esse. Nam ostensum est, in Syllogismo tres tantum terminos, & tres tantum propositiones esse; atque hoc posito, quatuor tantum figuras; & in qualibet figura, modos tantum sex; qui etiam numerus perfectus est.

Falluntur igitur, qui transpositis Syllogismi præmissis, vel conversâ conclusione, videntur

videntur sibi modum aliquem novum, vel figuram novam invenisse. Si quis hoc fecerit, ad definitiones extremorum, medii, Propositionum, Figuræ, Modi, provocetur.

IV. **I**ntelligendum tamen est, Syllogismos non ita semper exigi ad rigorem Canonis, ut qualiscunque deflexio ab ea præcise formulâ quæ in Schemate supra constituta est, Syllogismum faciat illegitimum. Neque enim obsunt Syllogismo

1. Propositiones *secundi adjacentis*, sive quarum prædicata copulæ adjacent, i. e. in unam cum illa vocem coalescunt, e. g. *Vivens spirat : Vivis ; Ergo Spiras*. Nam ejusmodi propositiones in terminos suos facile resolvuntur.

2. Neque Propositiones *singulares*. Nam ostensum est eas æqueposse Universalibus, e. g. *Præceptor Epaminondæ est Musicus : Socrates non est Musicus : Ergo Socrates non est præceptor Epaminondæ*, est Syllogismus in Camestres. *Periander est Dives : Periander est Sapiens ; Ergo Aliquis sapiens est dives*, est Syllogismus in Darapti. Et tales quidem Syllogismi fiunt potissimum in tertia ; quia singularium est maxime subjici : Vocantur autem *Expositorii* ; quia videntur rem magis exponere, nempe

ob.

obicere sensui, cujus objecta sunt singularia, quemadmodum Universalia intellectus.

3. Neque Propositiones *indefinitæ*. Nam ostensum est earum materiam esse pro signo; e. g. *Rationale est risibile: Homo est rationalis*; Ergo *Homo est risibilis*, est Syllogismus in Barbara.

V. **S**yllogismis etiam adnumerantur alie Argumentorum species; quæ nec, stricte loquendo, Syllogismi sunt, nec ita tamen peccant, ut propterea mereantur excludi: In quibus scilicet reticetur Argumenti pars aliqua, sed quam proclive est cogitatione substituere.

1. *Enthymema*; cujus Antecedens constat propositione & iudicio; nam iudicium est propositio in mente; e. g. *Homo est animal*; Ergo *est vivens*. Dicitur etiam Aristoteli *Syllogismus Oratorius*; &, si integra ejus vis contineatur in unica propositione, *sententia Enthymematica*; utramque Quintiliano *sententia cum ratione*, ut *Mortalis cum sis immortale ne geras odium*. Deest illi ad Syllogismum altera præmissarum; utrum vero major an minor, ex Questione dignoscitur.

2. *Inductio*; in qua ponitur quantum opus est de singulis, & deinde assumitur

E

de

de universis; ut *Hic, & ille & iste magnes stabit ferrum*; Ergo *omnis*. Est igitur Enthymema quoddam; nempe Syllogismus in Barbara, cujus minor reticetur.

3. *Exemplum*; (Aristoteli *Inductio O-ratoria*) ubi quod ponitur de singulari noto, assumitur de simili ignoto: ut *Sylla & Marius laceravere Rempublicam*; Ergo *Cesar & Pompeius lacerabunt*. Hujus etiam minor reticetur: quapropter (ut in cæteris) quæstionem *assumi* dico; neque enim colligitur nisi exposito & subintellecto.

4. *Sorites*; in cujus Antecedente, ex ordinata serie terminorum, præcedens quisque subjicitur sequenti; donec à subjecto quæstionis pervenitur ad prædicatum, v. g. *Homo est animal: animal est vivens: vivens est substantia*; Ergo *Homo est substantia*. In Sorite igitur subaudiuntur Syllogismi quot sunt intermedie propositiones; (vel si mavis, quot in Antecedente termini intermedii;) unde & à cumulo nomen habet.

5. Soriti affinis est Syllogismus; cujus præmissarum altera est sententia Enthymematica, ut *Nullus injustus est amandus: Omnis Tyrannus (crudelis cum sit) est injustus*; Ergo *Nullus Tyrannus est amandus*.

dui. Qui quidem Syllogismus peculiare nomen non habet; Præmissæ autem Enthymematicæ Antecedens, Aristoteli *Prosyllogismus* est.

6. Huc denique revocandum est compendium illud disputandi opponentibus usitatissimum, reticendi scilicet conclusionem; cum sit ipsa Quæstio, quam Respondens non supponitur ignorare.

VI. **A**dmittuntur denique in Scholis etiam Syllogismorum formulæ quia contra regulas voce tantum non sensu peccant, & mutatâ phrasi ad Canonicas facile revocantur. Suntque nihil aliud quam Licentiæ quædam Syllogisticæ, & in accurata disputatione non videntur admittendæ.

1. Quando pro termino repetendo substituitur vox illi æquipollens. Ut in hoc, *Ens naturale constans corpore organico & anima rationali est homo: Socrates est ejusmodi; Ergo est homo, & similibus.* Potest enim Sophista abuti ista libertate vel ad nugandum vel ad fallendum.

2. Quando fiunt Syllogismi ex obliquis *Qualis est, Omnis hominis equus currit: Socrates est homo; Ergo Socratis equus currit.* Pro minori rectius dixeris *Socratis equus est hominis equus*, aliâs consequentia, licet

bona, non erit immediata. Atque illo insuper laborat disputatio omnis ex obliquis, quodd præter necessitatem aperit locum fallaciæ.

3. Quando Propositio aliqua intelligitur contra quam sonat, e. g. *Quod non habet partes non interit per dissolutionem partium: Anima humana non habet partes; Ergo anima humana non interit per dissolutionem partium.* Nam major sonat negative, intelligitur vero affirmative: puta, *Quod interit &c. habet partes.* Vel etiam singulæ propositiones intelliguntur affirmative, ac si esset Syllogismus, *Omne expers est incorruptibile: Anima humana est expers; Ergo anima humana est incorruptibilis.*

Eodem accenseri possunt Syllogismi quales Author *Artis cogitandi* vocat *Complexos*, in quibus etiam *dijudicandis* jactat se satis imperite. v. g. p. 164. laudat hunc Syllogismum, *Lex divina jubet Reges honorari: Ludovicus 14 est Rex; Ergo Lex divina jubet Ludovicum 14. honorari.* Ubi valet certe Argumentum; Syllogismus tamen est falsissimus, cum habeat quinque terminos. Nam ex conclusione patet quod major terminus est *jubet Ludovicum 14 honorari*, & minor *Lex divina*: Ergo minor Propositio

Lex

Lex divina jubet Reges honorari: Ergo Medius terminus jubet Reges honorari: Ergo Major Propositio debuit esse, Quod jubet Reges honorari, jubet Ludovicum 14 honorari; & tum valeret Syllogismus; nec redundarent duo termini qui in secunda propositione jam redundant.

P. 166. Syllogismum hunc improbat, *Debemus credere Scripturæ: Traditio non est Scriptura; Ergo non debemus credere Traditioni*, quia eum scil. imperite reducit ad primam, cum tamen Syllogismus aperuissime hoc dicat in secunda, *Objectum fidei divinæ est Scriptura: Traditio non est Scriptura; Ergo Traditio non est Objectum fidei divinæ.*

Ibidem imperite autumat Syllogismum sequentem, in qua omnes propositiones videntur affirmativæ, esse in secunda; *salvari* vero, quia minor sensu exclusiva, negativam in se contineat. Quod si ipsos Syllogismi terminos rite dignoscere potuisset, vidisset sane Syllogismum esse in Barbara transpositis præmissis, v.g. *Bonus pastor est paratus animam ponere pro ovibus: Pauci hoc sæculo sunt parati &c. Ergo Pauci hoc sæculo sunt Boni Pastores.* Hujus conclusio perspicue dicit (non de paucis, quod sunt boni pastores sed) de Bonis Pastoribus

quod sunt hoc sæculo pauci. Quare Major terminus est *hoc sæculo pauci* & Minor *Boni Pastores*. Ergo Minor Propositio, *Boni Pastores sunt parati &c.* & Medius terminus, *parati animam ponere pro ovibus*. Syllogismus vero hic est, *Qui parati sunt animam ponere pro ovibus sunt hoc sæculo pauci: Qui sunt Boni Pastores sunt parati animam ponere pro ovibus: Ergo qui sunt boni pastores sunt hoc sæculo pauci.*

LIB. I. CAP. IV.

De Propositionibus & Syllogismis Hypotheticis.

§. I. **Q**UAMVIS ad bene disputandum abunde sufficiant quæ sunt hactenus ostensa, cum nulla sit Quæstio quæ nequeat Syllogismis Categoricalis, iisque puris probari; tamen ex aliis quoque Propositionibus fieri possunt Argumenta; quæ, interdum brevitatis, alibi, fallendi studio, plerumque vero, præ inopia sermonis, vel ignorantia artis, adhibentur. Quare de iis pauca libet attexere; non ut addiscant Studiosi, quæ omnino fugienda censemus; sed ut ea consuescant ad legitimam artis formam revocare; quo facilius & ab aliis oblata dijudicent, & ipsi evitent.

Præter

Præter puras quas diximus Categoricalas, sunt & aliæ apud Scholasticos, *Modales*, puta, & *Exponibiles*; quarum doctrina subtilis, & vacuis fortasse auribus non injucunda, ad institutum nostrum nihil facit. Porro, Modalium usus in Syllogismo pene obsolevit: de quibus tamen diligenter Aristoteles; nam necesse erat, cum ejusmodi disputationes obtinerent. Possunt hujus generis Syllogismi, si usus postulet, interpretatione facile explorari; idq; faciet quisq; in arena.

V. g. Valet hic Syllogismus. *Necesse est omne animal esse substantiam; Omnis homo est animal; Ergo Necesse est omnem hominem esse substantiam.* Huic enim æquipollet, *Omne animal est necessario substantia: Omnis homo est animal; Ergo Omnis homo est necessario substantia.*

Valet & hic. *Necesse est omnem hominem esse rationalem: Necesse est aliquod bipes non esse rationale; Ergo Necesse est aliquod bipes non esse hominem.* Huic enim æquipollet, *Omne necessario irrationale, est necessario-non-homo: Aliquod bipes est necessario irrationale; Ergo aliquod bipes est necessario-non-homo.* Hanc autem methodum interpretandi majorem esse hoc in casu eligendam, ex interpretatione *Quæstionis* statim agnoscitur.

Hic

Hic autem fallit, *Omne animal est substantia: Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal; Ergo Neceſſe eſt omnem hominem eſſe ſubſtantiam.* Huic enim æquipollet, *Omne animal eſt ſubſtantia: Omnis homo eſt neceſſario animal; Ergo Omnis homo eſt neceſſario ſubſtantia:* in quo quatuor termini prima fronte comparentur.

Eadem fere methodo Syllogiſmus quivis ex Modalibus in æquipollentem Categoricum purum converti poteſt. Verum huiusmodi Syllogiſmi, Ariſtotelis ævo uſatiſſimi, hodie perraro adhibentur.

§. 2. **C**ontra, invaluit Hypotheticorum uſus; quos tamen Ariſtoteles ita aſpernatus eſt, ut de iis nullum verbum faceret. Eſt autem *Syllogiſmus Hypotheticus*, in quo una, duæ, vel tres Propositiones Hypotheticæ. v. g. *Si ſapit, eſt beatus: Sapit; Ergo eſt beatus.* Vel, *Qui ſapit eſt beatus: Si eſt Philoſophus, ſapit; Ergo Si eſt Philoſophus, eſt beatus.* Vel, *Si ſapit, eſt beatus: Si eſt Philoſophus, ſapit; Ergo Si eſt Philoſophus, eſt beatus.* Nos de eo tantum loqui inſtituimus qui eſt cæteris uſitatior, in quo nempe Major Hypothetica.

Propoſitio Hypothetica late ſumpta definitur

ſinit
nem
tur
va,
unde
Copr
non
junct
beatu
Co
de C
inſtan
Aſſer
habet
ter ſe
Co
qudd,
quod
Condi
la prin
tur C
danda
da: S
tecede
Por
vera,
tem a
ſas, au

finitur, Plures Categoricalæ per Conjunctionem aliquam unitæ, & Conjunctio vocatur *Copula*; estque *Conditionalis*, *Disjunctiva*, *Causalis* &c. ut apud Grammaticos; unde totidem Hypotheticarum species, suis Copulis cognomines. Sed ad Syllogismum non faciunt, præter *Conditionalem*, & *Disjunctivam*; quarum exempla, *Si sapit est beatus. Vel dies est vel nox.*

Conditionalis habet vim illativam. Unde *Conditio* ipsa, five pars prior, quæ est instar inferentis, *Antecedens* dici solet; *Affertio*, five pars posterior, quæ rationem habet illatæ, *Consequens*; partiumque inter se connexio, *Consequentia*.

Conditionalis cujusque sententia est, quoddam datâ Conditione, datur *Affertio*; quod bifariam explicari potest. 1. Si datur *Conditio*, *danda est Affertio*; unde *Regula prima*: Positâ *Antecedente*, recte ponitur *Consequens*. 2. Si daretur *Conditio*, *danda esset Affertio*; unde *Regula secunda*: Sublatâ *consequente*; recte tollitur *Antecedens*.

Porro hoc unum statuit, *Antecedente* vera, veram esse *Consequentem*; non autem ambas esse simul veras, aut simul falsas, aut una vera, falsam alteram: per illam

lam igitur, Sublata Antecedente, poni vel tolli potest Consequens; aut Posita Consequente, poni vel tolli Antecedens. Unde *Regula tertia*; Sublata Antecedente, vel Posita Consequente, nihil certo colligitur.

Conditionalis igitur Syllogismi duæ sunt, nec plures, formulæ.

I. Quæ vocatur *Constructiva*.

Si C. D. tum K. Δ.

Sed C. D. Ergo K. Δ.

II. Quæ dicitur *Destructiva*.

Si C. D. tum K. Δ.

Sed non K. Δ. Ergo non C. D.

§. 3. **H**ÆC non ignoravit Aristoteles; sed re penitus excussa, vidit omnem Syllogismum Conditionalem vel æquipollere Categorico, vel prorsus esse repudiandum. Quippe dato quocunque Conditionali, qui legitimo uteretur Argumento, dari aliquem Categoricum, in quo idem Argumentum eandem vim obtineret, ad eandem Conclusionem inferendam.

Nam in hujusmodi disputatione, proposito Syllogismo cujus Major constat duabus Categoricis, statuitur vel harum altera, vel quæ alteram evertit, ut inferatur vel reliqua, vel quæ reliquam evertat. Quicquid

quid
cujus
prop
Hyp
tera
deest
Ja
hil
clusi
tres,
verfi
vero
D &
mino
læ En
plicet
mate.

Er
C. D.
D. C.
C. D.
D. C.

Qu
modi
tum
ad con
gura b
8.v

quid horum fiet, proponetur Enthymema, cujus vis in *Hypothesi* fundatur, quodque propterea non valebit, nisi elici possit ex *Hypothesi Completoria*, Præmissa nempe altera quæ Enthymemati ad Syllogismum deest.

Jam, cum Enthymema legitimum sit nihil aliud quam præmissa altera cum conclusione alicujus Syllogismi, erunt in eo tres, nec plures, termini; Duo D & Δ diversi, tertius C communis: desideratur vero præmissa reliqua cujus termini sunt D & Δ . Atque hinc fit, ut pro varia terminorum dispositione quatuor sint formulæ Enthymematis; quarum unaquæque duplicem recipit Completoriam; ut in Schemate.

Enthymema complet. $D. \Delta. \Delta. D.$

$C. D.$ Ergo $C. \Delta.$ Major in figura I. in II.

$D. C.$

III. IV.

$C. D.$ Ergo $\Delta. C.$ Minor in figura IV. II.

$D. C.$

III. I.

Quando igitur Syllogismi Categorici modi possibiles sunt 24; tolerabiles, tantum 19; probabiles, tantum 14: cumque ad complendum Enthymema, quælibet Figura bis adhibeatur: erunt complendi Enthym-

thymematis modi possibiles 48; tolerabiles 38; probabiles tantum 28; qui etiam numerus perfectus est. Quot autem modis compleri poterit Enthymema, totidem, & non pluribus, legitime disputari potest, adhibito Syllogismo cujus Major est Conditionalis.

Nam si Enthymema vel duos tantum, vel quatuor habeat terminos, nisi (quod interdum accidit) ad tres possint revocari, prorsus explodi debet; etiam si vera sit Antecedens, & ab ea Consequens dependeat. Ut in his; *Omnis homo est animal: Ergo Aliquod animal est homo. Zeno non fallitur: Ergo Aliquis futor est Rex.* Argumentum utrobique bonum, Enthymema vitiosum est. Neque enim in hujusmodi casibus Consequens ex Antecedente sequitur, sed ex Antecedente, cum alio, vel pluribus aliis. Quare, posita Antecedente, non continuo inferenda est Consequens; sed adjunctis cæteris quæ perficiunt argumentum, per plures Syllogismos recto ordine deducenda.

§. 4. **Q**UÆ de *Conditionali* dicta sunt, *Disjunctivæ* satis cavent. Ejus enim in Syllogismo posita sententia conditionaliter efferri semper potest.

v. g.

COMPENDIUM.

81

v. g. Si posita Vel C vel D.

Subsumatur

Sed C Ergo non D

D non C

non C Ergo D

non D C

Pro exposita Disjunctiva

Dic conditionaliter

Si C tum non D

D non C

non C tum D

non D C

§. 5. **S**Upereft Syllogismus quidam Hypotheticus redundans, alio nomine *Dilemma*, quia plerumque duo (etfi interdum plura) proponit adversario capienda; quorum utrumvis acceperit, causâ cadet. Tale est illud Biantis, *Si uxorem ducas formosam, habebis κοινὴν communem; si deformem, ποινὴν pœnam*: Ergo *Nulla est du-cenda*.

Hoc non valet, nisi ita comparetur, ut partem alteram accipi sit necesse; utraque autem feriat; nec possit retorqueri. Quæ si vidisset Bias, suo sibi Dilemmate minus placuisset; neque enim vel formosa uxor

F

vel

vel deformis necessariò futura est; sed est media quædam pulchritudo, quam Ennius *statam* appellavit; Favorinus eleganter *uxoriam*. Porro, nec formosa omnis est communis, nec deformis, pœna. Denique Dilemma facile retorqueri potest. Puta, *Si formosam duxero, non habebo pœnam; si deformem, non habebo communem*.

Dilemma nihil aliud est quam *Inductio Negativa*; in qua Syllogismi Major, Conditionalis est cum consequente distributiva: puta, *Si omnino, tum sic, vel sic, vel sic*; quam efferre Categorice adeo est proclive ut non indigeat præcepto.

ARTIS

§. I.
Certi
num
Ce
curri
star n
Evid
impet
Dubia
utraq
Astra
non r
Du
pende

ARTIS LOGICÆ

COMPENDIUM.

LIB. II. CAP. I.

De Syllogismo quoad Materiam.

§. I. **H**ÆC de Syllogismo quoad *Formam* spectato. Jam de eodem quoad *Materiam*, h. e. *Certitudinem & Evidentiam* propositionum ex quibus componitur.

Certa autem Propositio est, cui nihil occurrit in contrarium, vel quod occurrit instar nihili est; ut *Omnis homo est risibilis*: *Evidens*, quæ simul ac percipitur assensum impetrat; ut *Totum est majus sua parte*: *Dubia*, in qua hæremus, cum illius pars utraque valde se probet Intellectui; ut *Astra regunt homines*; nam & regere & non regere videntur.

Dubitanti siquid aliud occurrat, quopendens animus in alterutram partem pro-

pendeat, quod erat Dubium fit *Probabile*. Et potest quod probatur *Verum* esse, sed probanti tantum *Verisimile* est. Multis nihilominus assentimur isto modo, & assensui nomen est *Opinio*

Est igitur *Opinio* propositionis tantum *probabilis*; eique nulla competit certitudo; sed in ipsa sui ratione includit *formidinem oppositi*. Sunt Opinioni tamen *Gradus* quidam *ad certitudinem*, pro diverso pondere rationum quæ assensum movent, diversi. Est quod omnibus, quod plerisque, quod Sapientibus videtur; & quod horum singulis, quod plerisque, quod celeberrimis: quorum omnium dispar est probabilitas; quorundam vero tanta, ut ad *Certitudinem* quam proxime accedat.

§. 2. **C**ertitudo eadem videtur quæ improprie vulgo dicitur *Evidentia Moralis*; quæque iis convenit Effatis de quibus nemo Prudens dubitaverit: qualia præsertim sunt *Principia* ad vitam moresque pertinentia, cum Conclusionibus quæ ab his legitime deducuntur. Nam huiusmodi Propositiones videntur esse plusquam Probabiles, nondum tamen Evidentes: neque enim eas quisque amplectitur quam-

quamprimum apprehendit; sed iis Prudens sine ulla formidine assentitur.

Certitudo duplex est; alia *Objecti*, quæ est rei percipiendæ; alia *Subjecti*, quæ est Intellectûs percipientis. Et utrique sui sunt *gradus*. Est enim *Certius* certitudine *Objecti*, id cui minus obest; certitudine *Subjecti*, cui quod obest minus percipitur. *Evidentia* similiter duplex est; *Objecti* nempe, & *Subjecti*; & utrique sui sunt *gradus*. Dispar enim *Evidentia* est, prout id quod percipitur vel est sponte perspicuum; vel à sponte perspicuo propius abest; vel utrumvis horum videtur.

Atque hinc, rursus, *Evidentia* multifariam dividitur. Sed nostro sufficit instituto, quodd hæc, de qua loquimur, Propositionis *Evidentia*, vel est 1. *Axiomatis* sponte perspicui; cui proinde sine ulla Probatione assentimur: vel 2. *Conclusionis* ab ejusmodi *Axiomatibus* (*immediate* an *mediate* parum refert, modo) rite deductæ. Nam cum una sit *Veritas*, sibi constans, apteque coherens; quodque *Verum*, vel per se certum atque evidens sit, vel cum *Effatis* quibusdam certis & evidentibus necessariò connexum; sit, hic quamprimum apprehenditur hæc Connexio, eadem omnia quasi luce

perfusâ, parem (specie) consequantur assensum.

Qui postremâ huic Evidentiæ competit Assensus, apud Logicos vocatur *Scientia*. Est igitur *Scientia conclusionis certæ & evidentis*, à præmissis certis & evidentibus legitime deductâ. Certitudinem vero utramque intelligo; & utramque (tam Objecti scilicet quam Subjecti) Evidentiam. Nam per Objecti certitudinem *Scientia* distinguitur ab *Errore*; per Subjecti certitudinem ab *Opinione*. Si desit Evidentia Subjecti, nulla est *Scientia*; ubi sola adest, *persuasa* tantum, non *realis* Evidentia est.

§. 3. **D**ari autem Certitudinem, immo & *Scientiam*, non est operose probandum, quando sentiunt omnes, & farentur cordati, multa sibi constare; diversâ quidem certitudine, & dispari Evidentia, sed utcunque satis explorata. Nam perito homini & probo libenter assentimur; libentius, si quod asserit ratione confirmet. Quædam neque teste indigent, neque ratione, quæ Natura ducem amplectimur; quædam etiam accepimus divinitus revelata. Est igitur, ubi nos Autoritas divina, ubi insita Naturæ vis, ubi Rationum pondus, ubi Hominum reverentia commoveat, ut, quod harum re-

rum

rum aliqua confirmat; in eo animus, tanquam vero, libenter acquiescat: etsi non eadem in omnibus propensione, sed in iis promptius & libentius quæ ab omni Erroris periculo remota longius arbitratur.

Ubi nos commovet Autoritas, Testimonio assentimur; idemque est quod vocamus *Credere*; & assensui nomen *Fides* est. Appellatur autem *Fides divina* quæ divino nritur testimonio; *Humana* quæ humano. Quæ Natura duce amplectimur, ea nos *Percipere*, quæ docet Ratio, *Cognoscere*, (quando carent nominibus propriis) non incommode dicemus.

Deus nec errare potest, nec decipere; at sæpissime falluntur homines, & sæpe fallunt; mediâ quâdam fide nobiscum agunt Ratio & Natura, quæ si ipsæ fallantur interdum, tamen se sequentem rarius in errorem ducunt. Fide igitur divina nihil est stabilius; nihil tam lubricum quàm humana; nam in illo nulla est *Erroris possibilitas*; in hac, *magna semper suspicio*: in cæteris quæ percipimus, quæque cognoscimus, sæpe nullus erroris *metus*, sed aliquod semper est *periculum*: unde Animus in Fide divina summum obrinet quietis gradum; in humana infimum; in cæteris me-

dios, proque Objecti Evidentia, Certitudine, Probabilitate, diversos.

Quodd si libuerit quandam quasi *Affensus* *Scalam* construere, erunt in ea Gradus sex hoc ordine numerandi. 1. *Fides humana*, quæ est agnitio Propositionis dubiæ: 2. *Opinio*, quæ Probabilis: 3. Caret nomine, sed vocari potest *Sententia*, quæ est Propositionis certæ: 4. *Scientia*, quæ est Conclusionis certæ & evidentis: 5. *Intelligentia*, quæ est Principii indemonstrabilis: 6. *Fides divina*, quæ est Propositionis infallibilis.

§. 4. **C**uilibet Affensus gradui sunt Effacta quædam congruentia, quæ & illi pariendo sunt idonea. De iis breviter dicemus, sumpto inde initio ubi maxima habetur Certitudo.

I. **FIDEI DIVINÆ** Principia sunt ea omnia, & sola, quæ Divinitus accepimus, Sacris Literis consignata; ut, Deum esse tres Personas, unum Deum; Jesum Christum esse Messiam; &c.

2. 3. **INTELLIGENTIÆ**, quæ proprie vocantur *Axiomata*; **SCIENTIÆ**, quæ sunt *Axiomatizandi*; & quicquid aliud ex *Præmissis*

missis certis & evidentibus legitime deduci potest.

Est autem *Axioma proprie dictum*, Propositio, quæ, cum negari nequeat, probari neque indiget, neque potest. Quippe cujus est tanta Certitudo, tam illustris Evidentia, ut, Terminis suis rite intellectis, Assensum quasi extorqueat; nec est aliquid illa clarius, per quod demonstretur.

Axioma simpliciter est Propositio quæ probari non indiget, sed tamen potest. Hujus enim *posterior* Evidentia, quia *Discursiva* est, Axiomatis vero *Intuitiva*. Quapropter Axioma est *naturâ suâ* evidentius; etsi fuerit (ut interdum accidit) *quoad Nos* intellectu difficilius.

Sunt qui unicum esse volunt Axioma, idque Metaphysicum; de quo non libet disputare. Plura autem si sint, in iis esse existimem quæ sequuntur.

I. E. *Theologia Naturali*. I. Deus nec errare potest, nec decipere. Unde manant duo quæ sequuntur *Axiomata simpliciter*. II. Testimonio Divino (rite agnito, riteque intellecto) absoluta Fides adhibenda est. III. Quod divinitus revelatur neque Rationi unquam, neque sensui contradicit. Est ubi utrumque *superet*; sed neutri uspiam

con-

contradicit, circa proprium Objectum munus suum rite obeunti.

2. E *Mathesi*. I. Totum est majus partibus suis singulis; æquale universis. II. Superficies quæ superimpositæ sibi mutuo congruunt sunt æquales. Cum nonnullis aliis. Sed pro Axiomatibus ea sæpe statuant Mathematici, quæ, strictè loquendo, sunt tantum *Agiauaioedn*.

3. E *Metaphysica*. I. Impossibile est idem simul esse & non esse: quod est nobile illud Axioma proprie dictum; quippe certum, evidens, & indemonstrabile, à quo manant hæc sequentia. II. Quodlibet est vel non est: quod videtur priori simplicius, sed non est prius; potest enim ex eo demonstrari. III. Ex duobus hisce sequitur, quod Affirmatio & Negatio de eodem, secundum idem, nequeunt esse simul veræ. Vel, ut Logici loquuntur, Dux Contradictoriæ nec simul veræ, nec simul falsæ esse possunt. IV. Sequitur ex primo, quod Quicquid est, quando est, necesse est esse: quia maxima est Ejus necessitas cujus Oppositum est impossibile.

4. E *Logica*. I. Quod prædicatur Universaliter de alio &c. quod est *Dictum de Omni & Nullo*; de quo vide supra p. 42.

II. Quod

II. C.
habe
tio,
bus
gism

§ 5.4

man
rum
tribu
parte
quid
non
foler
ralis
fran
fit ad
huma
cipia
torita

Se
nega
titud
reper
matu
tia, f
quam

II. Quod in aliis quoque Scientiis locum habet, viz. Quæ conveniunt in aliquo tertio, conveniunt inter se: vide p. 28. Quibus addi possunt cætera, ex quibus Syllogismi structura ibidem deducitur.

§ 5.4. **C**Æteris Artibus & Scientiis nulla esse Axiomata plerique autumant. Quod si ita sit, non videtur ipsi Rerum Naturæ, sed nostræ potius inertię tribuendum. Nam cum ipsius Physicæ tot partes sint adeo luculenter demonstratæ, quid esse causæ putemus cur in cæteris idem non potuerit præstari, modo eadem omnes solertiâ fuissent excultæ? Nec videtur Moralis Philosophia Mathematicam Demonstrandi methodum refugere, etsi nondum sit adepta: sed utiliter hac in re sibi defuit humana Ratio, quando recte vivendi Principia, cum majori Certitudine pariter & Auctoritate, Divinitus essent revelanda.

Sed in iis Disciplinis quas Philosophi negant *Demonstrare*, magnam tamen *Certitudinem* reperiri posse confitentur: & reperta esse Effata, apud sanos omnes Axiomatum instar indubia, quibus, si non *Scientia*, saltem, quæ ad illam proxime accedit, quamque SENTENTIAM ante diximus, pariatur.

pariatur. Ad hanc itaque Classẽ revocanda sunt, quæ ex communi lege Naturæ, recte rem reputantibus, certa sunt & perspicua : ut *Ex Nihilo Nihil fieri* ; *In Nihilum Nil posse revocari* ; *Nihil aut fieri sine causa*, aut *suiipsius causam esse* ; aliaque plura hujus generis, de quibus posse dubitare non mediocris est insanix. Porro *Deum esse*, & *Parentes coli oportere*, nulla est gens tam barbara quæ non agnoscat : *Quodque fieri Tibi nolis, id ne alteri facias*, ipsi etiam infantes sine ulla Disciplina prohibent.

Fuere (inquires) qui de hisce omnibus dubitaverint : At fuere etiam (sic enim accepimus) qui de Principiis quoque Mathematicis dubitarent. Potest contra disputari : Sed, quæ est illa tam indubia Propositio, cui Sophista nequeat contradicere ? Si iustes, Possẽ hæc omnia Ratione concludi, Possẽ quidem confitendum est ; sed cur indigeant, non apparet : aut cur habendus sit rectæ Rationis compos, si quis ea sibi neget constare, quæ sunt Infantibus Barbarisque manifesta. Sed de his aliàs : Nunc, id quod largiuntur accepimus, & hujusmodi Principia in quarto gradu collocamus.

§ 6. §. **O**PINIONI pariendæ quæ infer-
viunt Effata, appellantur *Ma-*
ximæ: nam plerumque obtinent, & ple-
risque probantur: verum nec omnibus, nec
ubique; sunt enim plerisque suæ quæ vo-
cantur *Fallentiæ*.

Inter hæc Effata quædam numerari so-
lent quæ sunt æternæ veritatis. V. g. *Posi-*
to Subiecto, ponitur Accidens proprium;
& contra: Item Posito Contradictoriorum
uno, tollitur reliquum; & sublato, ponitur;
aliaque. Sed ad hanc Classẽ ea sola pro-
prie pertinere videntur, quæ locum quasi
medium obtinent inter Certa & Dubia:
cujusmodi est quælibet Propositio, quæ non
nititur Testimonio, cujusque veritas ad
partem alteram inclinatur, sed nondum est
explorata. Sicubi autem Disputando per-
fectum est, ut propositæ Quæstionis pars
altera retineri debeat, tum, Quæstio sic de-
terminata, non in Probabilibus subsistere,
sed ad Gradum aliquem altioreẽ promo-
veri debet.

6 FIDEI HUMANÆ lubricitas ex hoc
nascitur, quod Idoneum Testem oporteat
quid dicat scire, quidque sciat dicere, &
utrumque Credenti constare: quæ ab ho-
mine, si hominem cogites, non est cur
G expectes

expectes. Rerum alia est ratio; de quibus judicantes si fallamur, nostra culpa est: Bona fide semper agit Natura. Quamobrem necesse est, si rem ipsam spectemus, cuivis potius quam homini confidere; quæque ab homine accipimus pro infirmissimis habere; etiam cum acciderit (ut sæpe solet) nihil nobis occurrere cur de Testimonio dubitemus magis quam de Demonstratione Mathematica.

§. 7. **P**RO diversis gradibus Assensûs, poterat *Syllogismus*, quoad *Materiam spectatus*, quinquetariam dividi. Effet enim *Infallibilis*, *Scientificus*, *Certus*, *Probabilis*, *Dubius*. At cum duo priores Assensum certum & evidentem (h. e. *Scientiam*) pariunt; cumque nulla sit tanta Certitudo quæ (*Scientiâ* minor) oppositi formidinem aliquam non relinquat; ea omnis *Opinionis* ambitu concludi, adeoque distingui solet *Syllogismus quoad materiam* in duas species.

1. Qui *Scientiam* parit appellatur *Scientificus*; alio nomine *Αποδεικτικός Demonstrativus*, & interdum *Demonstratio*. Conclusiones enim certas & evidentes apud Mathematicos reperiri multas in confesso est: cumque Illi quæ docent soleant adjuncto
Dia-

Diagrammate ostendere; seque propterea non rem probare, sed (quod majorem innuit Evidentiam) *Demonstrare* dicant; accessito igitur ab Illis vocabulo, *Syllogismus scire faciens* apud Logicos vocatur *Demonstratio*. Cumque in Scientia (siqua forte possibilitas, tamen) nullus sit Erroris metus; quod hujusmodi Syllogismis, sive uno, sive pluribus probatur, id libenter agnoscimus sicut perhibetur *ita esse*; & *aliter* (saltem naturaliter) *se habere non posse*.

2. Qui *Opinionem* (h. e. Assensum quemlibet Scientiâ minorem) parit, appellatur *Dialecticus*, Διαλεκτικός, i. e. probabiliter differens: quæque proprie dicitur *Dialectica* est pars Logicæ quæ de hoc agit Syllogismo. Multiplex autem est Materia circa quam versatur Opinio, & per omnes sparsa Disciplinas: cujus infinitam pene varietatem ad pauca capita revocavit Aristoteles, & sub iis Effata Dialectica suis quasi in sedibus locavit. Hæc itaque Capita Τόποι i. e. *Locos* appellat; unde Syllogismus Dialecticus alio nomine *Topicus* dicitur.

§. 8. **D**E Locis hisce Dialecticis (quavis omitti poterant) dicam quod sufficiat Compendio. *Locorum Artificialium*

lium ad Logicam proprie pertinentium
Classes septem sunt

I. CAUSA & CAUSATUM. Hujus
Maximæ. 1. Causa est prior (*naturâ*) suo
Causato. *Finalis, intentione; Efficiens,*
Materialis, & Formalis, executione. 2. Po-
sitâ Causâ (*proximâ, per se, & totali*) po-
nitur effectus, sublatâ tollitur. 3. Effici-
ens non dat quod non habet; *vel Forma-*
liter scil. vel Eminenter. 4. Qualis (*essen-*
tialiter) Causa (*univoca*) talis Effectus.

II. SUBJECTUM, i. e. cui aliquid attri-
buitur; & ACCIDENS five Adjunctum
h. e. ipsum Attributum. Hujus Maximæ.
1. Subjectum denominatur ab Adjuncto.
2. Posito Subjecto, ponitur adjunctum (*pro-*
prium & inseparabile) & contra.

III. DISSENTANEA quæ quovis mo-
do differunt: & COMPARATA, quæ ra-
tione Quantitatis vel Qualitatis. Hujus
Maximæ. 1. Oppositorum eadem est ratio,
respectu Scientiæ, & Subjecti. 2. Majoris
boni contrarium est majus malum; & con-
tra. 3. Nullum simile est (*essentialiter*)
idem.

IV. CONJUGATA, i. e. Dictiones co-
gnatæ vocis & significationis; & NOTATIO.
Hujus Maximæ. 1. Cui convenit unum
Con-

Conjugatorum convenit alterum. *Fallit tamen quoties arguitur ab Actione ad Habitum; vel à Potentia ad Actum.* 2. Si unum Conjugatorum de uno dicatur, alterum de altero dicitur. 3. Notatum & Notatio eidem conveniunt: *nisi in Notationibus ineptis.*

V. TOTUM & PARS. Hujus Maximæ. 1. Positis partibus (*simul sumptis & unitis*) ponitur Totum. 2. Partes sunt propter Totum.

VI. GENUS & SPECIES, seu potius *Generale & Particulare.* Hujus Maximæ. 1. Sublato Genere, tollitur Species. 2. De quo prædicatur Species, de eodem & Genus.

VII. DEFINITIO & DIVISIO. Hujus Maximæ. 1. Quicquid definitur (*essentialiter*) est Species. 2. Cui convenit Definitio convenit Definitum. 3. Præstat Divisio bimembris *ubi commode haberi potest.*

Argumentum *Inartificiale* unum est; nempe TESTIMONIUM. Hujus Maximæ. 1. Divino Testimonio absoluta Fides adhibenda est. 2. Peritis credendum est in sua arte; *ubi nec peritiores, nec sensus contradicunt.*

Exemplum Syllogismi Topici. Inter Maximas Loci qui vocatur *Testimonium*

reperitur hæc ; *Peritis credendum est in sua arte* ; ex qua elicitur hujusmodi Syllogismus Topicus. *Quod (Pythagoras) Ipse dixit concedendum est. Migrare animas Ipse dixit : Ergo Migrare animas concedendum est.* Probatur Major ; quia *Peritis credendum est in sua arte.*

§. 9. **D**ux sunt Demonstrationis species, Prima, quæ demonstrat *On*, sive *Quod res sit* ; probando, vel simpliciter & *Directe rem ita esse*, & tum vocatur *Ostensiva*, seu potius *Directa* ; vel si *non sit*, absurdi aliquid necessario secuturum. Hæc est quæ Græce dicitur *Απαγωγή*, Latine, *ducens ad absurdum, impossibile, incommodum*, uno verbo recte dixeris *Obliquam*. Exemplum ejus dat Reductio Syllogismi à *Baroko* vel *Bokardo* ad *Barbara*.

Ostensiva Directa fit duobus modis.

1. Quando aliquid demonstratur per *Effectum* ; ut si diceres, *Luna Soli opposita nigra cernitur* ; Ergo *patitur Eclipsin*.
2. Quando per *Causam remotam* ; ut si idem colligeres quia *Sol & Luna diametraliter opponuntur*. Quodd si illud demonstrares per *Causam proximam*, quia nempe *Terra inter Solem & Lunam interponitur*, tum fieret

Secunda Demonstrationis species *Δίον*,
i. e.

i. e. quæ docet *Quare*, vel *Propter quid* res sit; causam ejus assignando, non quamcunque, sed *proximam* seu *immediatam*. Sic enim statuunt Logici quod *Scientia* omnis est *Cognitio rei per causam*, sed *proprie dicta* per *propriam* h. e. *proximam*: nam per remotam *Cur sit* aliquatenus ostenditur; nihil amplius quam *Quod sit* demonstratur.

Utriusque Speciei membra gradu differunt. Nam obliqua $\bar{\omega}\pi$ est deterior Directa, quia non demonstrat *rem ita esse*, nisi quatenus docet *eam aliter se habere non posse*; quod tamen eodem redeat, tamen animo minus satisfacit; nam si par sit utrobique Certitudo, hujus tamen minor Evidentia est.

Habet & $\Delta\iota\sigma\tau\eta$ suos gradus; quia potest esse causa proxima quæ non est *prima*, h. e. per se nota & indemonstrabilis: cujus ideo præfertur Evidentia, quia (contra quam cæteræ) suâ luce est conspicua, & nihil indiget alienâ. Quare, quæ hanc adhibet causam Demonstratio, & habetur, & nominatur *Potissima*.

Sunt igitur ex mente Logicorum Demonstrandi quatuor modi; quorum alter alteri evidentiâ, adeoque dignitate, præstat. *Valet*

Demonstratio Obliqua; *Potens* est quælibet Directa; *Potior* quæ per causam proximam, *Potissima* quæ per primam demonstrat. Hujus est Vulgata illa Definitio, *Syllogismus constans veris, primis, immediatis, notioribus, prioribus, & causis Conclusionis*. Exemplum, nisi forte apud Mathematicos, an uspiam occurrat nescio.

§. 9. **E**st & alia Syllogismi species (seu imago potius) *Fallacia*, quæ Errorrem parit; quæque proinde hoc in loco à plerisque tractatur. Sed, ut aliis videtur, minus recte: quia quæ proprie dicitur Fallacia, non tam Materiâ quam Formâ peccat; idque innuit Aristotelis Definitio *Qui videtur esse Syllogismus nec tamen est*: Ellet enim nisi Forma peccaret. Nihilominus in Fallaciis numerari solent quædam, quæ Materia potius, quam Forma peccant. Quare integra illarum doctrina cuilibet præcedentium Capitulum se addici vetat; suumque sibi seorsim locum vendicat.

LIB. II. CAP. II.

De Fallaciis.

§. 1. **H**onestum initio *Sophistarum* nomen tandem ad eos transiit, qui
non

non indagandæ veritatis studio, sed pompæ, quæstûs, victoriæ, litis gratiâ disputarent. Hi in disputando id plerumque agebant, ut Respondens cogeretur vel 1°. *Seipsum redarguere*; h. e. sibi contradicere, quod dedisset retractando; vel 2°. Dare quod esset manifesto *falsum*; vel 3°. Dare aliquid *Paradoxum*, sive præter communem sententiam; vel 4°. Facere *Solæcismum*; vel 5°. denique *Nugari*; h. e. aliquid dicere quod ad rem non faceret, vel si faceret, esset ante dictum. Unde quinque vocabantur *Sophistarum metæ*; *Redargutio*, *Falsum*, *Inopinabile* sive *Paradoxum*, *Solæcismus*, *Nugatio*.

Has ut attingerent, utebantur plerumque Syllogismis veros mentientibus; quibus incautum Respondentem *capere*, laudi ducebant; & si ad primam metam pervenissent, quæ Græce dicitur *Elenchus*, id vero serio triumphabant. Hinc itaque factum ut *Fallacia*, h. e. quilibet Syllogismus ad fallendum adhibitus, diceretur etiam *Captiosus*, *Sophisticus*, *Sophisma* item, & *Elenchus*.

Magna horum Varietas ad tredecim species, seu Classes potius, ab Aristotele reducitur. Nam Fallacias numerat sex quæ *multiplicitate dictionis*, septem, quæ aliquo *extra dictionem* vitio laborant.

§. 2. *Fallaciæ dictionis* sive *in dictione* sex
 I. II. **F**allacia *equivocationis*, sive nata
 ex voce *æquivoca*: ut, *Canis est animal; Sirius est canis; Ergo, Sirius est animal.* In hac sunt quatuor termini; quorum duo, vox *Canis* *æquivoce* sumpta

Fallacia Amphiboliæ; sive nata ex sententia *amphibola*, h. e. ancipitis structuræ; ut *Quod tangitur à Socrate illud sentit. Columna tangitur à Socrate, Ergo columna sentit.* Vox *sentit*, non sponte, sed in hac structura est ambigua; cuius vi, in Majori significat *Sentit Socrates*, in Conclusionē, *Sentit Socratem*: Quare Syllogismus habet quatuor terminos.

“Hæc perinet illud Chrysippi: *Quod loqueris ex ore tuo egreditur; Currum loqueris; Ergo, Currus ex ore tuo egreditur.*

“Illud quoque Menedemi Eretrienſis quem *ἰεῖσιν ὁ λόγος* appellat Laërtius: *Diversum à Diverso Diversum est. Prodesse est a Bono Diversum: Prodesse igitur non est Bonum.*

“Item hoc Enthymema, quod fefellit
 “Virum satis aliàs perspicacem; *Possum
 “datæ peripheriæ trientem exhibere; Possu-
 “sum igitur datam peripheriam trifecare:*
 “cujus falsitatem ipsa Praxis redarguit;
 “neque enim trientem exhibuit, sed mino-

“ris

“ris c
 “non
 “Pari
 “trise
 “por
 III
 tum i
 ut, D
 que si
 Par q
 do da
 viso;
 na su
 septen
 apert
 mens
 Par d
 in u
 Plan
 & L
 &c.
 “
 “Op
 “re
 “qu
 “di
 “fe
 “m

“ris circuli peripheriam trienti parem : h.e.
 “non *trientem ipsum*, sed *trientis valorem*:
 “Paria fecisset qui oblatum sibi solidum
 “trifecturus, ne attrectato quidem solido
 “porrexisset drachmam.

III. IV. Fallacia *Compositionis*, ubi datum in sensu diviso sumitur in composito; ut, *Duo & Tria sunt Par & Impar*; *Quinque sunt duo & tria*; Ergo, *Quinque sunt Par & Impar*. Fallacia *Divisionis*, quando datum in sensu composito sumitur in diviso; ut, *Planetæ sunt septem*; *Sol & Luna sunt Planetæ*; Ergo, *Sol & Luna sunt septem*. Utroque modo quatuor termini si aperte loquaris. V. g. Prioris Syllogismi mens est, *Duo & Tria seorsim accepta sunt Par & Impar*. *Quinque sunt Duo & Tria in unum composita* &c. Posterioris vero, *Planetæ collective sumpti sunt septem*. *Sol & Luna sunt Planetæ distributive sumpti*, &c. Unde duplex utrobique Medius.

“Hujus Exemplum est Syllogismus qui
 “*Ἐπίζων* METENS dicitur; qui tantope-
 “re placuit Zenoni Stoico, ut Sophistæ, à
 “quo eum didicerat, duplum pactæ merce-
 “dis numeraret. Proponente Ammonio sic
 “se habet: *Si messurus es, non fortasse*
 “*metes, fortasse non metes, sed metes*
 “*omnino*;

"omnino; Pariter Si non *messurus* es, non
 "fortasse *metes*, fortasse non *metes*, sed
 "prorsus non *metes*. Atqui vel *metere* Te
 "vel non *metere* necessarium est; Perit igitur
 "Fortasse illud quod in neutra hypothese
 "si locum habet. Fortunatum Sophistam!
 "qui dupla mercede hunc fumum vendi-
 "dit; Vel hoc vel illud evenire est necesse;
 "Quare hoc & non illud necessario eventu-
 "rum est. Nihil amplius dicit qui sic dixit,
 "Ut vel *metas* vel non *metas* est necesse;
 "Ergo, vel necessario *metes*, vel necessario
 "non *metes*. Breviter hæc Fallacia *Divisionis*
 "est; nam in Antecedente Modus
 "Necessario non tribuitur nisi toti Dis-
 "junctivæ; sed in Consequente dicitur de
 "eiusdem membris seorsim acceptis.

V. Fallacia *Accentus*, seu *Prosodia* potius,
 quando pro eodem sumuntur quæ vel
 Litera, vel Spiritu, vel Tempore, vel Ac-
 centu sunt diversa: ut, Est *servus*; Ergo
 est *cervus*. Est *ara*; Ergo est *hara*. Est
malum an *apple*; Ergo *malum* an *evil*. Ve-
 natur *lepores*; Ergo, & *lepores*; quibus
 falli qui potest, debet.

IV. Fallacia *Figuræ dictionis*, quando
 propter dictiones similes, quod de uno da-
 tur, de altero arripitur: idque vel *Gram-
 matice*,

matice, ut, *Musa* est Fœminini generis, Ergo & *Poeta* : vel *Logice*, ut, *Docere est agere*, Ergo & *Videre*. Hæc Materiâ potius quam Formâ peccat, & operose solvi non postulat : ponit aliquid manifeste falsum ; quo negato evertitur.

§. 3. *Fallaciæ extra dictionem* septem.

I. **F**allacia *Accidentis* ; quando *accidentarium* aliquod confunditur cum eo quod est *essentiale* seu principaliter intentum : ut, *Quod emisisti comedisti ; Crudum emisisti ; Ergo, Crudum comedisti* : in quo, *Quod emisisti*, & *Quale emisisti* confunduntur ; unde quatuor termini.

“Ad hanc poterit (vel si mavis ad sequentem) revocari Syllogismus qui dicitur *OBVELATUS*, alio nomine *ELECTRA*. Nam colligere pertendit, quod & Patrem Filius, & Soror Fratrem (v. g. *Electra Orestem*) prorsus nesciat, si eundem *velo obductum* se nescire fateatur.

“Eodem revocari poterint *ACERVALIS* & *CALVUS*, quæ sunt ejusdem Sophismatis duo tantum exempla. V. g. Si rogatus à Sophistâ gradatim neges te *Calvum* fore amisso crine uno, duobus, tribus, & sic deinceps ad 99, sed amissis

H

“centum

"centum concedas ; vel, eodem modo, ne-
 "ges 99 grana *Acervum* esse, centum au-
 "tem esse fatearis ; concludet ille, grano
 "Unico adjecto *Acervum* fieri ; crine *unico*
 "amisso, *Calvitium*. Facile autem respon-
 "detur, Unum Centesimum non esse Uni-
 "cum ; nam est Unum cum 99. Vel (si
 "mavis) sic. Fit *Acervus* grano *uno*, sed ad-
 "jecto ; adeoque non *Unico*, sed cum plu-
 "ribus aliis. Fit *Calvities* crine uno, sed
 "post multos alios, amisso.

II. Fallacia à *Dicto secundum Quid*, ad
Dictum Simpliciter ; quando proceditur à
 voce determinate sumptâ, ad eandem abso-
 lute positam : ut, *Æthiops est albus den-*
tes ; Ergo *albus* : unde quatuor esse Ter-
 minos necesse est.

"In hanc incidit Fallaciam qui ACHIL-
 "LES dicitur Zenonis Eleatæ. Sit Achil-
 "les (inquit) quantum voles πῶδας ὀνύς, pu-
 "ta decuplo velocior Testudine. Quiescen-
 "te illo, confecerit Testudo partem ali-
 "quam (puta decimam) spatii percurrendi.
 "Tum procedat Achilles, idemque spatium
 "percurrat ; progredietur interim Testu-
 "do per partem ejus decimam. h. e. totius
 "spatii centesimam ; hanc conficiat Achil-
 "les, & percurrent interim Testudo hujus
 "cen-

“centesimæ decimam ; & sic deinceps in
 “infinitum. Quo fiet ut Achilles nunquam
 “assequatur Testudinem.

“Ineptum est hoc Sophisma. 1. Quia
 “solvitur ambulando ; quod fecit Dioge-
 “nes. 2 Quoniam ex ipsa Hypothesi,
 “dum Testudo quæ præcessit spatio A,
 “conficit $\frac{2}{10}A$, Achilles conficiet 2 A,
 “adeoque statim assequetur eam, & ante-
 “cedet. Sed hoc (inquies) in casu propo-
 “sito nunquam fiet ; Recte ; Ne enim fiat,
 “in ipso proponendi modo clam inseritur
 “nova conditio. Nam 3. Argumentum aliis
 “verbis hoc dicit ; Si Achillem decuplo
 “velociorem præcesserit Testudo, & *uter-*
 “*que meo pergat arbitrato*, Ego perficiam
 “ne Achilles assequatur Testudinem ; Qua-
 “re prorsus nunquam assequetur.

III. Fallacia *Ignorantionis Elenchi*. *Elen-*
chus proprie Syllogismus est Adversarium
 redarguens ; confirmando scilicet quod il-
 lius sententiæ contradicat. Quare in hanc
 incidit Fallaciam qui se putat Adversarium
 redarguere, non servatis *Contradicendi Le-*
gibus, (de quibus vide supra p. 22.) Qui in
 his peccat, docendus est se nescire quid sit
 Contradicere.

IV. Fallacia à *Non causâ pro Causâ* ;
 H 2 five

sive fit à non verâ pro verâ ; sive à non-tali pro tali : ut, *Cometa fulsit ; Ergo Bellum erit ;* Nullo modo ; nam si fuerit, aliis de causis futurum est. *Quod inebriat prohibendum est. Vinum inebriat ;* Nequaquam vero, sed abusus Vini. Hæc Fallacia bene solvitur negando Causam falsam ; melius, adducendo germanam.

V. Fallacia *Consequentis*, quando inferitur quod non sequitur ;—ut, *Animal est ; Ergo Est homo.* Hic memineris, quod si recte Ratione uti volumus, Consequentia aut Directa, Immediata, Formalis, aut plane nulla est : peccat enim contra aliquam Dialecticæ regulam ; ad quam si provoces, refelletur.

“ In hac itaque Classe non injuria re-
 “ pones Syllogismos aliquot Complexos,
 “ quos in *Arte Cogitandi* leges. v. g. Pag.
 “ 163, 164, 173, 175 *Exemp.* 4. in quibus
 “ omnibus Cogitator ex duobus bonis unum
 “ fecit non bonum ; substituendo pro præ-
 “ missa altera propositionem quæ illam
 “ probat. Horum unum, ex quo de cæteris
 “ judicabis, vide *supra p. 52.* •

“ Huc etiam referri poterit CROCODILUS,
 “ qui à Chrysippo inventus sic proponitur :
 “ *Surripuerat infantem Crocodilus ; reddi-*
 “ *turum*

"turum se pollicitus, si divinet mater, u-
 "trum apud se reddere, an non reddere, con-
 "stituerit. Si dicat mater *Non reddere*,
 "mentietur si infantem receperit: Si dicat
 "*Reddere*, non reddet quia hoc est falsum.
 "Quamobrem Chrysippus nihil esse putat
 "difficilius quam responsum matri sugge-
 "rere. Non injuria, si lubricum putet di-
 "vinare; sed immerito si in hoc (ut vide-
 "tur) hæreat, quodd, si puerum Crocodilus
 "non reddere constituerit, quamvis id ma-
 "ter divinaverit, non reddet; quia hoc
 "facto Mater mentietur. Nam hoc non se-
 "quitur. Nam recepto puero, non menti-
 "tur illa, sed consilium mutat Crocodilus;
 "quod sane potest facere, & ex pacto
 "debet.

VI. Fallacia *Petitionis Principii*, cum ut
 datum assumitur quod probatum oportuit.
 V. g. Cum probatur aliquid, vel per seipsum,
 (quæ vocatur *Petitio statim*) ut, *Homo est*;
 Ergo *Est homo*: vel per Synonymum; ut,
Ensis est acutus, Ergo & *Gladius*: vel per
 æque ignotum, ut, *Hic est pater Melchise-*
dek, Ergo *hæc Mater*: vel per ignotius;
 ut, *Hoc Quadratum est hujus Trianguli*
duplum, quia *huic Circulo æquale*: vel per
 Circulum; resumendo scilicet quod reli-

Etum est; ut si diceres, *Ignis est calidus*; Ergo urit; & post pauca, *Ignis urit*, Ergo est calidus.

“Hujus Classis est pervulgatum illud
“Veterum Sophisma, *Quod non amisisti*
“*habes, Cornua non amisisti, Ergo habes*;
“nam supponit Te Cornua habuisse.

“Ineptissima hæc Fallacia plus acuminis
“præfert juxta veterem Disputandi mo-
“dum rogando proposita. Erit enim for-
“tasse, qui rogatus, *Quod non amisit*,
“*utrum habeat necne?* non intelligat se
“captum iri si simpliciter respondeat; sive
“habere se, sive non habere dicat. Nam
“eum adiget Sophista ut vel se habere
“Cornua, vel non habere Oculos fateatur.

VII. Fallacia *plurium interrogationum*, quando plures quæstiones velut una proponuntur. V. g. *Suntne Mel & Fel dulcia? Estne homo animal & lapis?* Evertitur, ad singulas quæstiones distincte respondendo; sicut fecit Menedemus Eretrien- sis, qui, rogante eum Alexino *Numquid Patrem verberare desisset?* *Nec verberavi* inquit, *nec desii*.

§ 4. **A**Tque hæ sunt tredecim Sophismatum formulæ Veteribus usitatiores,

tatio
plum
res;
præ
Prin
sunt
gism
pone
Po
stote
lum
dis c
tutas
tendi
depre
gere.
V.
facile
I.
phism
appel
Motu
quo e
borun
lum l
hume
burne
dit, v

tiores, quæ Tyronibus Logicis in exemplum proponi solent. Poterant esse pauciores; nam videntur aliquæ coincidere; & præterea tres, *Non causâ pro causâ, Petitio Principii, & Plures interrogationes*, non sunt Fallaciæ proprie dictæ, h. e. Syllogismi Formâ peccantes, sed Vitia male Opponentis.

Poterant & plures, nisi hic numerus Aristoteli satisfacisset; unde cæteris post illum Logicis satisfacit. Breviter, Quot modis contra Syllogismi regulas supra constitutâ peccatum fieri, & latere, totidem intendi poterit Fallacia: quam tamen facile deprehendet, qui ad Canonem nōrit exigere.

V. g. Ex Dilemmatis legibus hæc tria facile solvuntur.

1. Diodori Croni, qui cum Stilponis Sophismata solve non posset, exinde *ὄν* appellatus est. Is ad hunc modum contra Motum disputabat: *Mobile movetur vel in quo est loco, vel in quo non est; At Neutrum horum; Ergo non omnino*. Unde facete illum lusit Herophilus, qui, ut luxatum illi humerum restitueret rogatus, *Tuus*, inquit, *humerus vel in quo erat loco existens excidit, vel in quo non erat; At Neutrum ho-*

rum, Ergo *non omnino*. Diodori argumento breviter & perspicue respondet Gallendus, Quod movetur, moveri à loco in quo erat, *per locum* in quo est, sive quem pertransit, *ad locum* in quo nondum est, sed futurum est. Neutram igitur Dilemmatis partem accipi est necesse.

2. Sed nec hujus, quæ IGNAVA RATIO Ἀργὸς λόγος appellatur; quæ si valeat, nihil est omnino quod agamus in vitâ, inquit Cicero, qui eam sic proponit: *Si Fatum est ægroto convalescere, sive medicum adhibuerit, sive non adhibuerit, convalescet*: Pariter, *Si Illi fatum est non convalescere, sive medicum adhibuerit, sive non adhibuerit, non convalescet*: Et alterutrum *Fatum est*; medicum igitur adhibere nihil attinet. Lepide respondit Chrysippus posse esse *Confatalia* adhibere medicum, & convalescere: quemadmodum & Zeno, quando servum furem verberabat, *Furari sibi Fatum esse* dicenti, & *Vapulare* respondit. Sed & huic reponi potest, Si sit *Fatum*, hoc valere argumentum; idque unum sufficere ne *Fatum* esse concedamus.

3. RECIPROCUM vocat Argumentum Gellius, quod Græce dicitur Ἀντιστρέφον: cui illustrando conficta est fabula quæ Græcorum

rum
Prota
locus
nisse,
que h
accipe
viciss
pulo
dis r
vero
ves e
que i
Tisias
pactio
utrine
clama
in lon
In
tuit t
lide a
cum r
debeb
ei me

§. 5. I
sis di
& op

rum vanitatem olet. Narrant enim inter Protagoram & Euathlum, vel (ut Facetiæ locus sit) inter Coracem & Tisiam convenisse, ut hunc ille Dialecticam doceret; idque hac lege, ut dimidium mercedis statim acciperet; reliquum cum discipulus causam vicisset. Primam exinde litem cum discipulo contestatus est Magister, cum mercedis reliquum lege peteret; apud Judices vero sic agebat: *Ego si vicerò, Tisia, tu solves ex sententia, sin minus ex pacto; utraque igitur modo solvendum est.* Respondit Tisias, *Ego nihil solvo; Tu si viceris, ex pacto; sin minus, ex sententia.* Tanto utrinque acumine perculsi boni Judices, exclamarunt *Καὶὺ κῶρακ' καὶὸν ἔδον*, causamque in longissimum diem distulerunt.

Ineptum erat Coracis Dilemma quia potuit tam bene retorqueri. Nihilominus calide agebat si id Judices vidissent. Nam cum mercedem inique peteret, causâ cadere debebat: Quamprimum autem cecidisset, ei merces ex pacto debebatur.

§. 5. **P**Leraque Sophismata pluribus modis solvi possunt; unde à diversis diversimode solvuntur: quædam aliter, & operose, quæ videntur solvi posse simplicissime.

cissime docendo Sophistam tuum congrue loqui.

E. g. 1. *Possibile est album esse nigrum. Possibile est sedentem stare.* Potest quidem album fieri nigrum; & Possibile est *sedenti* stare; at si hæc velles, incongrue locutus es. Nullo igitur acumine opus est ad respondendum; sed Oratio utraque est simpliciter neganda; vel ut aperte falsa, si sit congrua; vel si non sit congrua, quia non est Propositio.

2. *Qui magis esurit plus comedit; Qui minus comedit magis esurit, Ergo, Qui minus comedit plus comedit.* Qui congrue loqueretur ita diceret; *Qui magis esurit plus comedit. Qui minus comedit magis esurit. Ergo, Qui minus comedit plus comedit.*

3. MENTIENS, qui est Græce *ψευδής*. Chrysippi Syllogismus ne ab ipso quidem solutus, præter cæteros insolubilis olim habebatur; adeo ut Philetas Coüs, Præceptor Ptolemæi Philadelphi illius explicandi studio confectus interierit. Illum Cicero sic enuntiat: *Si dicis Te mentiri, & verum dicis, mentiris; sed dicis Te mentiri, & verum dicis; mentiris igitur.*

Congrue loquere, Chrysippe, & intelliges Te vel nihil prorsus, vel nihil dicere difficile.

cile.
ment
tur. E
ni ob
cat &
jus pa
verun
ubi e
ram, t
Sul
ageba
pimen
go, I
dicat
&c. S
gume
omne
quid
V
subti
libus
“(in
“qua
“mi
“aff
“vel
“hæ
“In

cile. Qui dicit se *mentitum* & verum dicit, *mentitus est*; Qui *mentiturum*, *mentietur*. Horum utrumque verum est, & nemini obscurum. Sed qui, ut verum simul dicat & mentiatur, dicit unum aliquid cuius partes sibi invicem contradicunt, is nec verum nec falsum, sed omnino nihil dicit: ubi enim sententiæ pars una evertit alteram, tota nihil significat sed inaniter strepit.

Subtilius disputare videbantur qui sic agebant: *Cretenses esse mendaces dicit Epimenides Cretensis*; *Mentitur igitur*; Ergo, *Illi sunt veraces*; Ergo, & *Ille verum dicit*; Ergo, *Illi rursus sunt mendaces*, &c. Sed profecto nihil est infirmius hoc argumento, nisi vox *Cretenses* eos ad unum omnes significet; & Omnis mendax quicquid dicit mentiatur.

Videtur autem hic *Mentiens* peperisse subtilem illam Scholasticorum *de Insolubilibus* doctrinam. "Nam talia argumenta (inquit *Occam*) non possunt fieri, nisi "quando actus humanus respicit illum terminum *Falsum*, vel aliquem consimilem "affirmative; vel hunc terminum *Verum*, "vel aliquem consimilem negative. Esse "hæc *Sophismata* ante dixerat; nec vocari "*Insolubilia* quia nullo modo solvi possunt, "sed

“sed quia cum difficultate solvuntur.

Insolubilis exemplum sic proponitur. Incipiat Socrates sic loqui, *Socrates dicit falsum*; & nihil amplius loquatur: tum interroget aliquis, utrum vera an falsa sit hæc Propositio? Respondeo, nec veram nec falsam esse, sed nihil significare, nisi aliquid aliud respiciat quod à Socrate ante dictum supponatur. Qui enim profert hæc verba, *Socrates dicit falsum*, fert iudicium de dicto Socratis; quique fert iudicium necessario præsupponit aliquid de quo iudicet. Unde, cum sententia præsupponat objectum suum, clarum est eandem numero propositionem, & sententiam ipsam, & objectum ejus esse non posse. Quare & Scholarum subtilitas hic nihil proficit; nihilque opus est plura dicere de Insolubilibus.

4. FALLENS Διαλανθάνων vel ut alii Διαλανθάνω de Juramento ludit, sicut *Mentiens* de nuda Affirmatione. E. g. *Qui jurat se falsum jurare, & falsum jurat, vere jurat.* Quare eodem fere modo quo *Mentiens* explicatur.

§. 6. **L** Ibet hic extremo loco (quippe non valde alieno) eximere scrupulum
qui

qui nonnullos hodie Mathematicos male habet. Nam in Demonstrationibus quibusdam, Conclusionem, ex sui Contradictoriâ, per legitimas necessariasque Consequentias directe inferri volunt. Quod si ita sit, miror à Veteribus, præsertim Scepticis non fuisse animadversum; quippe hoc dato, tota ruat Logica necesse est.

Dicunt tamen Theodosium demonstrasse quòd *si Maris superficies non est Sphærica, est Sphærica*. Verum ille, nihil tale demonstravit, sed solummodo Maris superficiem *si nondum esset, fore Sphæricam*; quia siquid emineat (inquit) illud statim ex natura humidi subsidet: unde Maris superficies si sit (ut non est) inæqualis, *fiet* perfecte Sphærica.

Videamus aliud Exemplum. Sunt numeri duo inæquales, & inter se primi; Dico, quod eorum differentia ad minorem prima est. *Esto enim numerus aliquis qui metitur minorem*, idemque metiatur differentiam; Ergo, metitur eorum summam; Ergo, metitur majorem, huic summæ parem; *Ergo, non metitur minorem*.

Possum hoc loco dicere quod mendose colligitur; siquis enim numerus minorem metiatur ex supposito, & majorem ex de-

monstrato, colligendum erat, *datos esse inter se compositos, quod est contra Hypothesin*. Verùm ne pluribus exemplis sim molestus, malo generale responsum. Dico igitur, quòd Nulla hujusmodi Demonstratio supponit *solum* suæ Conclusionis Contradictoriam; sed quælibet cum Contradictoriâ ponit aliquid quod eam evertit; & evertere demonstrando ostendit. Quare Conclusionem non infert ex ejus Contradictoria; sed ex Contradictoria cum Contradictoriæ everfivâ; quod si faciat, nihil mirum. Nam *Si Socrates v. g. est homo, & irrationalis*, tum *Si est homo, non est homo*: Et, *Si Socrates est mortuus, & scit se esse mortuum*, tum *Si est mortuus, non est mortuus*: Et Universaliter, *Si & hæc est vera, & quæ hanc evertit*; tum *Si hæc est vera, non est vera*: quibus omnibus inest una, quæ est prorsus nulla, difficultas: Ubi enim Hypothesis evertit Suppositionem, quidni ex Hypothesi sequatur quod Suppositioni contradicit?

§. 7. **I**N Tractatu de Fallaciis definit Aristotelis Organon, adeoque Veterum Scholasticorum Logicæ, ni fallor, omnes. Nihil amplius ad Logicam proprie pertinere

re
Com
Nih
risq
etia
que

§. I

I. A
do;
aute
alicu
catu
disci
quæ
& si
intel
tiora

M
sta
Perf
tegr
ditc
est.

re censeo; sed promissum Artis Logicæ Compendium hoc sexto Capite absolvi. Nihilominus, quia placuit Junioribus, plerisque quidem de Methodo, *Sanderfono* etiam de usu Logicæ, differere; de utroque dicam quam brevissime.

§ De Methodo.

§. I. QUI de Methodo agunt in Logica, duas species Discursûs statuunt.

1. *Argumentationem*, quæ discurret *inferendo*; 2. *Methodum*, quæ *ordinando*. Est autem Methodus, talis dispositio partium alicujus Disciplinæ, ut integra facilius discatur. Estque duplex. 1. *Inventionis*, quæ disciplinæ præcepta invenit; 2. *Doctrinæ*, quæ tradit. Prior procedit à sensibilibus, & singularibus, quæ sunt *nobis notiora*, ad intelligibilia, & universalia, quæ sunt *notiora naturâ*: Posterior, contra.

Methodus Doctrinæ duplex est. *Perfecta ἀκροαματικὴ*; & *Imperfecta, ἐξωτερικὴ*. Perfecta rursus, vel *Universalis* est, quâ integra disciplina, vel *Particularis*, quâ aliqua disciplinæ pars docetur. Utraque duplex est.

1 *Compositoria* sive *Synthetica*, quæ inservit disciplinis Theoreticis ; & à notione *Subiecti* incipiens, principia ejus & species investigat, donec à summo genere in istâ disciplinâ perveniat ad infimam speciem. 2. *Resolutoria* sive *Analytica* quæ inservit disciplinis Practicis ; & à notione *Finis* incipiens, subiectum, & tandem media investigat.

Regulæ Methodi generales hæ sunt. In tradendâ Disciplinâ 1. Nihil desit aut redundet. 2. Singulæ partes inter se consentiant. 3. Nihil tractetur quod non sit Subiecto aut Fini homogeneous. 4. Singulæ partes aptis transitionibus connectantur.

5. Præcedat in docendo sine quo alterum intelligi non potest, ipsum vero sine altero potest.

Regulæ particulares hæ sunt. 1 Unitas scientiæ pendet ab unitate Subiecti ; unitas disciplinæ practicæ ab unitate finis. 2 Magis Universalia præcedant minus universalia.

Methodus *imperfecta*, *cryptica*, *arbitraria* & popularis est, sive *Methodus Prudentiæ*. Hæc fere Logici.

§. 2. In

§. 2. **I**N tradendis disciplinis suis Mathematici hac utuntur Methodo. 1 *Vocum significationem* constituunt: h. e. *Vocabula artis* suo quodque loco sic definiunt, ut legem sibi statuunt iis nusquam uti, præterquam in eo sensu quem explicat *Definitio*. 2 Definitionibus subjungunt *Axiomata* quas & *νομάς ἐννοίας* vocant; h. e. Effata sponte perspicua, quibus in decursu operis utendum vident. 3. Posthæc adjiciunt *Postulata* quæ ad praxin spectant; suntque per se certa & evidentia; quæ proinde sine probatione concedi suo jure *postulant*. 4. Hisce positis, Propositiones demonstrant; ordine, &, quoad fieri potest, affirmative: una lege contenti, ut, Quicquid demonstratum eunt, ex ante datis vel probatis manifestum faciant. Cætera in quibus Methodi præceptores multi sunt & odiosi, non morantur.

Mathematicorum methodum in cæteris artibus & scientiis si tenere non liceat, æmulari certe licet. Quod ad hanc quæque proprius accedit, eò cæteris perfectior, & ad docendum aptior videtur. Sed ad ea quæ docentur retinenda, nihil est utilius absoluti operis Conspectu; in quo, ea quæ sunt ante, (extra ordinem fortasse) demon-

strata, suis quæque in locis, h. e. servatâ Logicorum Methodo, reponantur.

¶ De Usu Logicæ.

Ex Appendice primâ Logicæ *Sanderfoni*.

§. 1. **U**Sus Logicæ est in Commentatione, quæ *Genesis*, & Resolutione, quæ *Analysis* dicitur. A Genesi pendet, & intelligitur Analysis.

Genesis vel *Thema simplex* proponit; vel *Problema* argumentis discutit; vel integram Disciplinam *Methodice* disponit.

Thema simplex tractatur Explicando. Explicatio, est *Nominis* vel *Rei*. Nominis explicatur *Ομωνυμία*, *Συνωνυμία*, & *Παραωνυμία*: *Rei*, *Attributio*, & *Distributio*.

In *Rei* Explicatione Ordendum ab *Attributis Essentialibus*; Genere, Differentia, &c. quæ sunt ita prosequenda, ut *Essentialis Rei Definitio*, quamprimum poterit, habeatur. Tum Sequatur *Distributio* *Thematis* in suas *Species* aut *Partes*; plerumque tantum nominandas. Succedant *Attributa* *Thematis Non-Essentialia*. 1. *Effe-*
ctiva;

Et; ubi locus Exemplis opportunus.
 2. *Comparata*; tam *Cognata*, quam *Privative* & *Contrarie Opposita*.

Geneseōs Thematicæ Exemplum vide apud Authorem p. 9.

Problema proponitur dupliciter. 1. *Integre* (& vocetur *Categoricum*) quum de utroque termino constat, & ambigitur utra pars Contradictionis sit vera: Exprimitur autem vel *Positive*, ut hoc, *Logica est ars*, & vocatur *Thesis*; vel *Interrogative*, ut hoc, *Quæ. An Logica sit ars?* & dicitur *Quæstio*. 2. *Diminute* (& vocetur *Disjunctivum*) cum expresso termino uno, ambigitur de reliquo: Exprimitur fere ad modum Thematis, ut hoc, *De Principio Individuationis*. Interdum Plenius & disjunctive, ut hoc, *An Materia sit Principium Individuationis? an Forma, Accidens vel aliquid aliud?*

Genesis Problematica est vel *Solitaria*, vel *Socia*. *Solitaria* tres sunt partes. Παρασκευή, Præparatio Quæstionis. Κατασκευή, Probatio veritatis. Ανασκευή, Dilutio Objectionum: quibus ex abundanti accedant, Procemii loco Προπαρασκευή, de gravitate & occasione disputationis; & Epilogi vice Επισκευή, complectens summam disputationis, cum

Corollariis inde emergentibus. *Exemplum vide apud Authorem p. 31.*

Tractatio Problematis *Socia* est, cum instante Adversario disputatur. *Scholasticæ Disputationis* leges, ut satis notas, prætereo.

In *Genesi Methodicâ* continentur *Præcognita & Systematis partes*; in Instrumentalibus, *Usus*. Præcognitis comprehenduntur *Disciplinæ Nomen, Genus, Ordo, Differentia, Subiectum, Finis, Subiecti Objectique Notatio*. Quibus habitis, *Systema* per *Partitiones* instituitur ut, per *Subpartitiones* continuatur.

Præcognita autem, & Systematis partes, Ususque, tractantur 1. *Per Principia*; h. e. Definitiones, Divisiones, & Axiomata. 2. *Per Commentarios*; ubi *Methodus* declaratur, & defenditur; *Præcepta* explicantur; *Testimonia* allegantur; *Exempla* proponuntur; *Exceptiones* notantur; *Dubia* solvuntur. 3. *Per Quæstiones*; quæ sunt nobilior Propositionis materia, & pertinent ad *Genesin Problematis sociam*.

§. 2. **A** *Nalysis* habet tria Præcognita. 1. *Argumentum* five *Materiam Textûs*; quod considerat ejus *Genus, Conditionem, & Sedem* ἢ τῷ κύκλῳ. 2. *Causam*, five

five E
tor : fi
bendi.

Dignit

Ana

Propol

thodica

rursus

Method

In A

le inv

Thema

intenti

accurat

In A

cipale

clusion

comple

proban

eorum

gismis

lutione

tur.

In A

ta Dis

fiat Me

& Qu

Connex

sive Efficientem Principalem, quæ est Autor : sive Impulsivam, quæ est Occasio scribendi. 3. *Adjuncta* ; quæ sunt Utilitas, Dignitas, & Jucunditas.

Analysîs est vel *Simplex*, quæ resolvit Propositionem, aut Syllogismum ; vel *Methodica late*, quæ longiorem tractatum. Ea rursus est *Thematica*, *Problematica*, vel *Methodica stricte*.

In Analysî Thematicâ, *Thema principale* investigetur, & constituatur ; *Termini* Thema explicantes eruantur ; & Logicis intentionibus notentur ; & Amplificantia accurate secernantur ab Explicantibus.

In Analysî Problematicâ, *Problema principale* eruatur ; *Termini* explicentur ; *Conclusiones* quibus Autor sententiam suam complectitur, proponantur ; *Argumenta probantia* in certas classes digerantur ; & eorum Loci indicentur ; una cum Syllogismis unde formantur ; *Objectionum Solutiones* ostendantur ; *Corollaria* proponantur.

In Analysî Methodicâ stricte, *Præcognita Disciplinæ* indicentur ; *Partitio Textûs* fiat Methodice ; *Præcepta* à Commentariis & Quæstionibus accurate distinguantur ; *Connexiones* partium notentur.

Quæ-

Quæstionum Logicarum determinatio.

§. 1. **Q**uæstio Logica est, in quâ de veritate doctrinæ Logicæ *queritur*. Omnis Veritas suos habet limites; nihil enim tam *verum* est, quin idem, si perperam intellexeris, sit *falsum*. Nequa igitur ex quæstione laxè nimis acceptâ fraus fiat, intra certos *terminos* claudenda est, citra quos sit vera, ultra eosdem fortasse falsa. Quod cum fit, uti hic in perpaucis exempli gratia. factum, *determinari* dicitur Quæstio.

1. *Logica est Ars.*

Non *manualis*, qualis illiberalium; sed *mentalis*, qualis eruditorum: Non versatur circa materiam *externam*, (puta lignum, ferrum) sed *internam*, (nempe secundas intentiones) nec opus aliquod *extra* edit, ut futor calceum, sed operationes *intra* artificem terminat. *Scientia* cum dicitur, sumitur ea Vox non *strictè*, pro una habituum Specie cæteris contradistincta, sed *large* pro omni certâ cognitione; habet quidem Logica, quod Scientiæ est, conclusiones *certas*, sed non, ut illa, de *Subiecto necessario*: veritates à suis causis demonstrat, sed ultra earundem

runden

§. 2. S

rebus
los eni
lia, ne
ria, na
cant.
ra; qu
à pacto
concep
res con
ambigu
possunt
non m
quod re
quid de
veras,
tiunt.

3. Dat

§. 3. D

rundem contemplationem pergit ad Praxin.

2. *Voces significant conceptus.*

§. 2. **S**unt signa conceptuum non *suppositiva*, neque enim pro iis, sed pro rebus substituuntur; sed *manifestativa*, illos enim indicant. Sunt signa, non *naturalia*, neque enim ex naturæ vi; sed *arbitraria*, namque ex instituto hominum significant. Quod voces proferamus, est à *Natura*; quod per eas conceptus indicemus, est à *pactō*. *Primario*, & *immediate* significant conceptus loquentis; *secundario*, & *mediate* res conceptas. Intellige tamen Voces, non *ambiguas*, quæ audienti aliud repræsentare possunt, quàm quod concipit, qui loquitur; non *mendaces*, quæ aliud indicant quàm quod revera concipit; sed *certas*, quæ aliquid determinate significant, & *moraliter veras*, quæ cum mente loquentis consentiunt.

3. *Datur Universale, quod est unum aptum prædicari de multis.*

§. 3. **D**atur Universale, non ante *singularia* revera existens, quod Ideam vocant

vocant Platoniam ; sed *in singularibus existens*, ut humana Natura in Socrate & Platone. Quicquid existit *per se*, & *immediate*, est singulare : existit vero & Universale *per aliud & mediate*. Datur in rerum Natura *Universale materiale*, Natura scilicet communis in singularibus sparsa : Datur in nostro intellectu *Universale formale*, eadem Natura à singularibus abstracta. Universale est unum, non *numero*, ut Socrates ; sed *nomine & definitione*, ut homo : non *entitate*, sunt enim Socrates & Plato duo Entia : sed *conformitate*, sunt enim similia. Universale materiale est *actu commune*, *potentiâ Unum*, quia Natura in multis actu sparsa potest ab intellectu abstrahi, & considerari ut una ; Universale formale est *actu unum*, *potentiâ commune*, quia Natura à multis abstracta, & eatenus una, iisdem denuo potest tribui, tanquam omnibus communis. Universale prædicatur de multis non *æquivoce*, secundum nomen tantum, sed *univoce*, secundum nomen & rem ; non in *abstracto*, sed in *concreto* ; neque enim vere dixeris Socratem esse *humanitatem*, sed *hominem*.

4. *Genus prædicatur de Specie differentibus in quid.*

§. 4. **I**Ntellige quæstionem non de *vocibus* sed de *rebus*; non in actu *signato*, sed in actu *exercito*; neq; enim signum de signo dicitur, h. e. Vox de voce, ut *Species est genus*; sed res in quâ exprimendâ *exercetur* Vox una, de re, quam exprimit altera; sic animal (quod est genus) prædicatur de homine (qui est Species) Non de *notione Logica*, sed *natura Physica*; non *formaliter*, sed *materiahter*; non de intentionibus *secundis*, sed *primis*; quæ omnes distinctiunculæ tantundem valent, nihilque aliud indicant, quam quod natura generica affirmetur de specificâ. Genus prædicatur in quid non *complete*, sed *incomplete*, neque en m totam Speciei naturam exprimit, sed partem; non *distincte*, sed *confuse*, neque enim partem discretivam, sed communem.

5. *Totum genus conservatur in una Specie.*

§. 5. **G**eneris Natura *realis* vel *Physica* conservatur in una Specie, si enim nullum existeret animal præter hominem, integra foret animalis ratio; Natura
K *inten-*

intentionalis vel *notio Logica* non conservatur, si enim nullum aliud nec esset, nec fieri posset, non de pluribus aptum foret prædicari animal. Totum *genus* est in unâ, nihil enim continetur in animalis naturâ, quod non in humanâ; totum *generis* non est; quia non ita in homine sit animalis natura, ut non etiam sit in bruto.

6. *Differentia non est accidentalis.*

§. 6. **D**ifferentia, quatenus est *quale quid*, naturam qualitatum, h. e. *accidentalem*, assequitur; quatenus speciei perficiendæ inservit, est ejusdem *de Essentiâ*. Ita, *absolute* spectata, & in ratione *Prædicamentali*, potest esse *Accidens*; *relative* tamen, & ad modum *Prædicabilis*, est *pars Speciei constitutiva*. Differentia Generi, quod *dividit*, *accidentale* est & fortuitum, Speciei, quam constituit, omnino *necessarium*: quippe *Esse rationale*, non *animali* essentialiter convenit, sed *Homini*.

7. *Proprium non potest separari.*

§. 7. **N**on re, vere, & *Physice*, sed *ratione, mente, & Logice*; neque enim

triangulum potest esse, cujus anguli non sint æquales duobus rectis, potest tamen concipi non conceptâ hâc angulorum ratione. Non potest separari abstractione *negativa, composita, & per secundam mentis operationem*, qua sc. proprium de Subjecto negetur; potest separari abstractione *præcisiva, simplici, & per primam mentis operationem*, qua sc. cogitato uno, non simul cogitatur alterum.

8. *Accidens adest & abest sine Subjecti interitu.*

§. 8. **N**on *Prædicamentale*, quale est Proprium, sed *Prædicabile*, quale est Accidens commune. Non *simul* adest abestque, sed *alternatim*: Non *actu* adest semper, abestve, sed quod adest, *poterat* abesse, & vicissim. Absente nigredine, non amplius est Æthiops, manet tamen homo, cui accidit nigredo, quæ Æthiopi, qua tali, est de essentia. Mors & combustio, quæ Subjectis suis videntur asferre interitum, non sunt accidentia *realia*, sed *privativa*; vel eorum Subjecta non sunt homo, qui moritur, & domus, quæ ardet; sed materia, quæ non interit.

9. *Accidens non migrat de Subiecto
in Subiectum.*

§. 9. **I**dem *specie* migrat, non idem *nume-
ro*: idem est pallii, qui tacti parie-
tis color, sc. albus, sed non una eademque
utriusque albedo. Migrat de Subiecto *deno-
minationis*, non *inhæſionis*; eadem cicatrix
quæ nuper in vivo homine fuit, nunc est
in cadavere, eidem tamen materiæ pertina-
citer adhæret. Non migrat *sine* Subiecto
ſuo in aliud, *cum* eo poteſt commigrare;
transit nigredo à calamo in manum, ſed pa-
riter cum atramento.

10. *Unius rei unica eſt definitio.*

§. 10. **U**nica *eſſentialis*, quia una eſſen-
tia; plures *accidentales*, quia
varia, quæ *deſcribi* poſſint, accidentia. Uni-
us rei, *uno* modo conſideratæ, eſt una; ejus-
dem aliter atque aliter ſpectatæ, alia atque
alia. Una eſt *ſenſu*, *verbis* plures. Una uni-
us generis, plurium plures, *realis* ſc. & *no-
minalis*. Una in una Scientia, in diverſis
diverſæ; aliter hominem definit Phyſicus,
aliter Metaphyſicus.

II. *Omnis*

14. *Substantia est prior Accidente.*

§. 14. 1°. **N**aturâ; Accidens enim à Substantia pendet, non autem hæc ab illo. 2°. *Dignitate.* Est enim Substantia Ens, Accidens vero ipsius appendicula: Est igitur *simpliciter* dignior, potest tamen Accidens *secundum quid* dignus esse, quia Substantiam perficiat. 3^{io}. *Cognitione, distinctâ scilicet & perfectâ,* eâ enim non perspectâ, minus accurate cognoscitur Accidens: non *confusâ & rudiore*; ita enim Accidentia, quæ in sensus incurrunt, prius cognoscimus. 4to. *Tempore,* quod intelligendum *de generibus singulorum,* nulla enim est Substantia quæ non suo accidente sit prior; non *de singulis generum,* unius enim Substantiæ accidens aliâ Substantiâ est prius.

15. *Substantia non suscipit magis & minus.*

§. 15. **P**er se, secundum esse Substantiale, neque enim minus Substantia est aut adulto Infans, aut Homine Brutum: Per accidens, *ratione qualitatum,* aliæ magis Substantiæ, aliæ minus dicuntur. Sic Aqua magis humida, minus calida est quam Ignis.

Substantia suscipit magis & minus, per accidentium gradus, quæ intendi possunt & remitti; non per essentiam substantialem, quæ in puncto indivisibili consistit. Alia substantia est aliâ major, materialiter, propter quantitatem; ut Balæna mullo; qui tamen æque Piscis est, formaliter, propter Substantiam.

16. Quantitatis nulla est Actio.

§. 16. **Q**uantitas per se, & primario nihil agit, sed materiæ quam sequitur, inertiam imitatur: per accidens, & secundario agit, quia qualitas in majori mole est operosior. Non convenit illi actio realis, & transmutativa, non enim ut calor calorem, sic quantitas quantitatem producit; convenit spiritalis, agit enim in sensus, dum speciem sui in sensorio producit. Intelligendâ hæc de Quantitate molis, sive extensivâ, h. e. de magnitudine, non de Quantitate virtutis sive intensivâ, quæ aliâ voce est Qualitas: de Mathematicâ, h. e. purâ extensione, non de Physicâ, quæ cum motu, aliisque qualitatibus activis, semper est conjuncta.

17. Relata

II. *Omnis Definitio est Affirmativa.*

§. II. **O**mnis *Essentialis*, proprie dicta *Definitio*, solis ex *Affirmantibus* vocabulis constat; *Accidentalem*, sive *Descriptionem*, possunt & *negantia* ingredi. *Ens privativum* definitur *negatione* habitus, declarando id quod *non est*; *positivum*, *affirmando* id quod *est*.

Definitio potest negare quoad *vocem* propter *Linguae inopiam*, quoad *sensum* tamen omnino affirmans: Brutum est animal vitâ & sensu tantum præditum: definitur vero ex genere & differentiâ, Animal *irrationale*; quia aliud vocabulum non superpetit.

Intelligenda est affirmatio *positiva* tantum, & *explicativa* vocis definiendæ; non *enunciativa* alicujus judicii, ita enim *Propositiones* solæ affirmant, vel negant.

III. *Divisionis Membra sunt Opposita.*

§. 12. **D**ivisio hæc non est *Integri* in partes *integrales*, neque enim pes pedi, aut manus manui opponitur; sed *Generis in species subjectas*. Opponitur species Speciei, non quod una semper non

contineat aliam, sed quod non *præcise* eadem sit cum alia. Totum dividitur in partes, quarum una *supponit* alteram; à quâ tamen *differt*, per *adjectam* perfectionem. Animatum dividitur in vegetativum, sensitivum, & rationale, realiter à se invicem distincta; quorum tamen primum *continetur* in secundo, & utraq; priora in postremo. Oppositio membrorum dividendum non est *materialis*, idem enim Bonum & jucundum, & utile, & honestum esse potest; sed *formalis*, aliter enim est honestum, aliter utile, aliter jucundum.

13. Quod prædicatur de prædicato, prædicatur de Subiecto.

§. 13. **I**ntellige prædicationem non *notionalem*, sed *realem*; genus prædicatur de animali, sed non de homine: Non *complexam*, sed *simplicem*; rationale & irrationale prædicantur de animali, non de homine. Non *tropicam* sed *propriam*; quadrupes dicitur de vulpe, non tamen de Herode qui figurate est vulpes: Non *particularem*, sed *universalem*; doctus de homine dicitur; sed non de Bavio, quia non de omni.

14. Sub-

17. *Relata sunt simul Naturâ.*

§ 17. **N**on *transcendentalia*, & *secundum dici*, quæ relata dicuntur, cum revera non sint, ut *Scientia* & *scibile*; sed *Prædicamentalia*, & *secundum esse*, quæ ponuntur in hoc prædicamento, quia proprie sint relata, ut *Pater* & *Filius*. Hujusmodi relata non sunt simul quoad esse *absolutum*, sed *respectivum*: prior est *Alexandro Philippus*, sed non prius *Philippus* erat *Pater*, quam *Alexander* filius: mortuo *Philippo* superstes fuit *Alexander*, sed ubi desit *Pater*, desit & *Filius*.

18. *Actio est in Patiente.*

§. 18. **E**st in *Agente originaliter*, tanquam in principio, à quo fluit; est in *Paciente subjective*, tanquam in *Subjecto*, in quo terminatur. *Actio* denominat *Agens extrinsece*, tanquam id à quo est; non *intrinsece*, tanquam id, in quo est. *Actio transiens* est in *patiente*, in quo recipitur: *Actio immanens* manet in *agente*; idem vero est & *patiens*. Ejusdem est actio, cujus potentia, nempe agentis, h. e. ab eodem procedit, non vero eidem necessario inhaeret.

19. *Con-*

19. *Contraria sub eodem genere maxime distant.*

§. 19. **N**on maxime distant *omnium*; magis enim distant quæ nec idem genus summum habent; magis Contradictoria; sed maxime eorum, quæ in genere conveniunt. Distantia hæc non est *localis*, neque enim capillus *niger* à cuti *albâ* loco distat; sed *naturalis*, est enim repugnans nigredinis, & albedinis Natura. Distantia hæc non est maxima *positive*, quæ omni distantia est major; sed *negative*, quæ nullâ est minor, sive quâ nulla major. Non magis à frigore distat calor, quam à nigro colore albus, & tamen nihil magis ab altero distat, quam à calore frigus. Virtus à vitio maxime distat in genere *morum*; vitium ab extremo suo in naturâ *rerum*. Contrarios inter se avarum & prodigum dicet rerum indagator, quia ille minus, hic plus erogat contrarios avarum & liberalem dicet morum præceptor, quia illum inter malos, hunc inter bonos numerat. Quorum autem maxima est contrarietas sive *Physica*, sive *Moralis*, eorum maxima erit in eodem genere distantia.

20. *Con-*

20. *Contraria se mutuo expellunt.*

§. 20. **N**on ex *diversis* Subjecti partibus potest enim, frigente pede, manus calefcere; sed ex *eâdem*, neque enim extremus digitus calet simul frigetque. Non, si in *gradibus remissis* fuerint; bene enim in aquâ tepidâ conveniunt calor modicus, & frigus temperatum; sed si in *intensis*, neque enim simul fervet aqua & frigescit. Non ratione *essentiæ*, neque enim calor totum frigus statim perimit; sed *intensionis*, ejus enim vires minuit. Non *effective*, neque enim calor, sed ignis, tanquam causa *efficiens*, frigus aquâ expellit; sed *formaliter*, quia caloris & frigoris *formæ* nequeant unâ consistere. Contraria non possunt à se invicem pati, ut expellatur alterum, per *receptionem*, ita ut calor frigus in se recipiat; possunt pati per *corruptionem*, ita ut adveniente frigore, calor, intereat.

21. *Syllogismus constat tribus terminis.*

§. 21. **V**oce & *explicite*, possunt plures paucioresve esse; *sensu & implicite* sunt tres. Sunt in singulis Propositionibus duo, ideoque in tribus sex; sed tres tantum

tantum *diversi*, qui singuli bis ponuntur. In Syllogismo complexo, sive Sorite, aut *Hypothetico*, sunt plures: in simplici, puro, & *Categorico*, tantum tres. Termini *large* sumpti tot sunt, quot *Voces*: termini *stricte* sumpti, tot quot *Voces Categorematicæ*.

22. *Ex falsis non sequitur verum.*

§. 22. **F**alsis præmissis vera conclusio potest *connecti*, non vero ab iis *inferri*. Potest *illas* sequi, h. e. post illas poni; non vero *ex iis* sequi, i. e. inde concludi. Vera est veritate *consequentis*, non veritate *consequentiae*: Præmissarum falsitas non impedit veritatem conclusionis, sed nec efficit; vera est, quæ falsas sequitur, sed non vere sequitur, quia non necessario. Ἐστὶ μὴ δυνάμει ἀληθὲς τὸν ἐν τῷ συλλογισμῷ (h. e. neutram præmissam veram) τὸ συμπέρασμα ὁμοίως εἶναι ἀληθὲς, ὃ μὲν ἐξ ἀνάγκης. *Anal. pr. l. 2. c. 4. t. 15.* Ubi & causa hujus redditur, Præmissas nempe, Antecedentis rationem habere; Conclusionem Consequentis: Sublato vero Antecedente, seu negatâ Præmissarum veritate, non tollitur Consequens; (seu non negatur Conclusionis veritas) sed nec ponitur. Conclusiones quas Aristoteles ibidem

dem in singulis figuris à falsis præmissis deducit sunt veræ *materialiter* non *formaliter*, sive, ut ipse præfatur, ἐκ ψευδῶν ἐστὶν ἀληθὲς συλλογισµὸς πλὴν ἐδίοτι, ἀλλ' ὅτι. h. e. concludere licet ex falsis *quod* verum est, sed non verum est, *quia* inde concludatur. Ex falsis potest inferri verum per *deductionem ad impossibile*, qua probatur nostræ assertionis contradictoria falsa, ideoque nostra vera; non *ostensive*, ita ut ex iis nostræ veritas *directe* ostendatur. Ex falsis positis potest verum per artem elici, ut in Arithmetica regulâ falsi; ex falsis præmissis in Syllogismo positis non potest vera conclusio legitime deduci per regulas Dialecticæ. In Geometricis probationibus sumitur aliquando Propositionis demonstrandæ contradictoria, ut ex ea, una cum aliis veritatibus, ipsa Propositio demonstretur vera: Animadvertendum vero, Conclusionis vim non omnino à falsa deduci, sed ex assumptarum veritate aliunde probata, quæ cum falsæ isti vel aperte vel virtualiter contradicant, simul & ipsius destructivam vim perimunt, & conclusionem ipsam probant.

23. *Simplici apprehensione non accidit falsitas.*

§ 23. **A**pprehensio simplex non dicit rem esse alio aut alio modo; ideo neque verum neque falsum dicit: potest pro re una aliam concipere, ideâ tamen omnino conformi ad id quod concipitur. Qui propositâ Justitiâ Liberalitatem apprehendit, recte Liberalitatem concipit, quanquam Justitia debuisset apprehendi. Ita *ratione sui* potius semper vera est Apprehensio, *ex occasione* tamen, utpote quæ Judicium dirigit, aliquando fallit. Aliud *vice alterius* concipit mens & quidem recte; aliud *esse aliud* judicat, sed falso. Qui Solis bipedalis sibi ideam effingit, non fallitur quoad *primam mentis operationem*; fallitur quoad *secundam*, cum qualem conceperit Solem, *judicaverit* esse bipedalem.

24. *Singularium non est demonstratio.*

§ 24. **S**ingularium *per se & primario* non est Demonstratio; *per accidens & secundario*, quatenus includuntur in Universalis, est. Quæ singulari sunt *communia* cum omnibus sui ordinis, possunt de eo demonstrari; quæ illi conveniunt, *qua tali*, non

non possunt. De singularibus *caducis*, qualia sunt sublunaria, nulla est Scientia; de *sempiterno*, qualis est Deus, est. Singulare est demonstratio *imperfecta*, rei sc. cognitio per suam causam; non vero *potissima*, qua demonstratur proprietatem convenire Subjecto, quatenus ipsi. Petrus demonstratur esse risibilis, quia rationalis; hæc vero Demonstratio non est potissima, quia risibilitas non convenit Petro, qua Petro, sed qua homini. De naturis *in uno solo Individuo existentibus* (quales sunt Sol & Luna) datur Scientia, non qua singularibus, sed quatenus possint in individuis multiplicari, h. e. quatenus sint Universales.

Cum disputationibus præmitti soleant Suppositio & Oppositio, non abs re visum est utriusque exemplar subijcere.

An sensibus sit fidendum? Affr.

EAm animus cum corpore iniit societatem, ut quocunque ingenii acumine, quacunque idearum varietate instructus ultra familiares rerum imagines contendat, suam intelligendi cogitandique solertiam à diuturna sensuum consuetudine derivatam

aperte satis fateatur : in eorum obstinate hæret vestigiis, ab iis tanquam à speculatoribus in alto collocatis continuo admoneatur, eos rerum certissimos interpretes atque nuntios consulit. Videt nimirum quam vigilantes & acuti undique agant excubias, videt quam fideliter, ubi certi quicquam allèqui nequeunt, id semper caveant, nequid falsi adducant. Nonne enim, sive objectum suum longo nimis intervallo diffitum, sive crassioris mediis interventu obscurius perceperint, timide atque hæsitante mentis aciem provocant ? nonne suo quodam naturali iudicio de se ipsi dubitant ? siquid sit jam in quo erratur, non id organi vitium, sed animi, est censendum. Cur enim tam dubia probabilitate captus est ? quis ei imposuit, quis coegit falsum putare, quis iussit decipi ? Quare videntur omnino operam ludere, qui id contra sensuum testimonia prolixè urgent, nempe plurima esse quæ eorum imbecillitas nullo modo attingit : non enim quærimus an omnia iis percepta sint, sed an illa, quæ profiteamur eos sentire, recte sentiant. Et quid jam si oculos nostros fugiant tenuissimæ quædam particulæ ? quorsum illa usque adeo jactata Galilæi perspicilla ? O studiosos errorum artifices !

artifices! qui tam diligenter se exercent, ut & sensus suos fallant, & ab ipsis fallantur, ideoque oculis suis renuntiant, quoniam pro musca non exhibeant Elephantem. Unde autem jam demum intelligunt se fuisse deceptos? nimirum ex oculis; iis ergo vel imprudentes credunt, & incaute admodum arguunt oculatiores hi Philosophi, dum sensuum ipforum ministerio contra sensus utuntur, & eorum nobis obtrudunt testimonia, quorum negant authoritatem. Quantillum est enim quod sensibus concedunt? fatentur quidem ad vitæ usum non penitus ineptos, sed omnem iis scientiæ veritatisque acquirendæ facultatem eripiunt; si de arce ruiturum viderint saxum, canti satis resilient, sed idem grave esse constanter negabunt; si inhorruerit hyems, igni se admovebunt, minime vero agnoscent calidum. Quod si adeo ab omni sensus authoritate abhorrendum sit, quomodo de rebus quæ ob oculos ponuntur certa quædam facimus judicia, de iis autem quæ remotiora sunt vix quicquam cogitando assequimur? de corporibus & figuris multa nobis evidentissime constant, & pauci eousque Sceptici sunt, ut hæreant secum nunquid Sphæræ intersit & triangulo: ubi

autem de spirituum natura agitur, quibus
versamur in tenebris, quo negationum cu-
mulo obruimur, quam repente evadimus
Academici, & non tam quid sint, quam quid
non sint dicimus? frustra itaque sensibus
oblyctatur ratio, necesse est eos studiorum
socios, imo duces, adhibere: frustra contra
nos urgetur, vel organi defectus, vel me-
dii male dispositi, & remotioris objecti im-
pedimenta; quasi ideo rationi ipsi recla-
mandum esset, quod quidam sint insani;
ideo omnis animi scientia in dubium esset
vocanda, quod quædam obscurius intelli-
gat: eorum paucis atque mediocribus igno-
scendum est erroribus, quorum beneficio
tam præclara debemus veritatis indicia; &
nos tum demum intellectui soli totos per-
mittemus, cum & Citharædum erudierit
surdum, & cæcum Geometram.

Sensibus non est fidendum

TAM feliciter ergo cessit, Epicure, tua
de voluptate sententia, ut veritatem
etiam sensu metiendam statuas? sed faves
tibi, prout soles, & tuo consulis otio: lon-
gum est & laboriosum latentis naturæ cau-
sas aperire; tædet severis omnia rationum
momentis

momentis expendere, quæ facilius veloci oculo percurras, & primo assequaris intuitu: quanquam suspicari possit malevolus aliquis eum, qui oculis adeo est acutis, nihil interim ulterius sapere, evanidas tantum umbras captare, & patienter decipi. Neque video sane cur tuam hanc perspicuitatem eousque mordicè teneas; cum fluctuet sæpe animus, & multa se ingenuè fateatur nescire, unde hæc sensuum tuorum impudentia? iisdem, opinor, ac tu sensibus utimur, intuemur solem, si ita vis, bipedalem, sed caute sustinemus assensum, & monenti paullo auscultamus rationi; vidit enim Ajax Agamemnona, sed occidit arietem; quique Junonem ante oculos habuit, amplexus est nubem. Cave ne ad te hæc pertineant; quam sæpe enim falsum, sæpe etiam nihil est quod sentis? quoties tibi, dum altum ubique est silentium, tinniunt aures? quoties noctem liberius agenti gemitur lucerna? & quid illi, quos tam fideles jactas, quibus vitam committis tuendam, in arce positi speculatores? dum tuta sunt omnia, dum inter tenebras securus versaris, mille discriminum imagines adducunt, & vano animum terrore excitant; at si quod revera intenditur periculum, se plerumque excusatos

excusatos habent, & vel aliò avvocati, vel ab officio temporis brevitate exclusi sunt. Quousque somnolentis hisce nuntiis nostra decipietur credulitas? aut quando iis constanter fidendum esse statuemus? à rebus si longius sint disjuncti, variam incertamque speciem tenent, & similitudine falluntur; si propius accedant, perstringuntur, hebescent, stupent, nec minus in apertâ luce quam in tenebris caligant. Sed quereris nos male omnia disposuisse, & ægrè fers, sententiæ tuæ somniantium & furiosorum objici judicia; multa tibi postulas concedenda; concedimus; nulla non indulgemus effugia; contrahimus intervalla; sensus valentes sunt & sani, removentur omnia quæ obstant & impediunt; & quid jam sit? prius quidem hæsitabas paullum, imbecillius assentiebas, & ubi ad integram mentem revertēbaris, revocabas judicium; jam vero firmam adhibes fidem, & eo magis falleris, quoniam tam obstinate credis te non falli. Quot enim occurrunt visa, tot tibi imponunt præstigiatores: stagnum intuenti, stabilis tibi videtur humor, & fere-na aquæ facies, cum universæ interim particule tot rotentur vorticibus, ut nec concitatior Oceanus, nec incertior fluat Euripus:

pus; miraris Dædali arte lævigatum ebur,
nescius interea quam asperi ex hâc parte
emineant montes, in quam vastas altera
subsidiat cavernas; placet falsamentis con-
dere epulas, atque in ventrem imprudens
dimittis ficas & cultellos. Quin Tu, Vir sa-
piens, valedicas aliquando infidis hisce re-
rum nuntiis; suboleat tibi quid in Te ma-
chinentur doli, tuum cautior sequere De-
mocratum, nec, nisi extinctis oculis, veri-
tatem speres coram intueri.

CONCLUSIO.

§. 1. **H**ABES, *Carole*, quod Te cupere dixisti, *Artis Logicæ Compendium*; multò equidem minus quam volebam perfectum; sed quale proficisci potuit à pectore, quo nullum ægrius duas curas admittit. Tute igitur, qui corrente prælo scriptum intelligis, inter negotia, multitudine pariter & diversitate infinita, festinato operi ignoscas; nec mirabere si in eo multa reperiās, quæ vel concinnius dici, vel uberius explicari, vel commodius disponi poterant; multa etiam quæ secunda cura amputabit. Priusquam vero Manum de Tabula, potes non inique postulare, ut cum in initio pauca dixerim de *Antiqua Logica*, quædam etiam de *Nova* hic in fine adjungam. Illa igitur, ut expediam quoad potero brevissime, sic habeto.

§. 2. **I**N Majoricæ urbe Palmâ quæ & ipsa appellatur Majorica, natus est *Raymundus Lullius* circa A. D. 1220. Adolescentiâ turpiter consumptâ, pene quadragenarius rediit ad bonam mentem: Tum ad

Sara-

C O N C L U S I O.

Saracenorum conversionem se accinxit ; in eaque prosequendâ multa mala perpeffus, ab iis tandem lapidatus dicitur A. D. 1315. unde Arragonensibus olim pro Martyre colebatur. Extitêre tamen postea, qui Diabolo præceptore usum esse contenderent : deque hæreticâ ejus pravitate. Papæ (ut sæpe alias) pugnantiâ decrevêre. Dni igitur utrinque, sed frustra, disputatum est : nunc plerique Pontificii rem in medio relinquunt.

De Religione vero quicquid fecerit, novam Hæresin Logicam instituit ; ad propagandam saltem Philosophiam, se miracula editurum pollicitus. “ Prodiit (inquit “ *Sanderfonus*) è mediâ Barbarie vir magna professus *Raimundus Lullius* ; qui “ opus Logicum, quam specioso titulo insignivit *Artem magnam*, commentus est : “ cujus ope pollicetur, trimestri spatio hominem, quamvis vel ipsa literarum elementa nescientem, totam Encyclopædiam perdocere ; idque per circulos, & triangulos, & literas Alphabeti fursûm vorsum revolutas. Habuit & ille tamen suos assertores, & sequaces ; *Bernardum, Lavinetam, Cornelium Agrippam, Paulum Schalichium, Petrum Gregorium Tholosa-* “ num,

C O N C L U S I O.

“*num, Jordanum Brunum, & paucos alios.*
Nunc vanissimæ Artis (ut intelligas non
fuisse vitalem) pene ipsa obsolevit memo-
ria: qualis autem fuerit, si cognoscere cu-
pias, & abundes otio, Summam ejus exhi-
bet *Gassendus Cap. 8. De Origine & Va-
rietate Logicæ*; magis perspicuam, & exem-
plo (quod *Gassendus* non dedit) illustra-
tam, *Alstedius Encyclopædiæ tom. 4. sect. 17.*
“Insignem ejus vanitatem luculenter osten-
“dit *Keckermannus tract. 2. Præcog. Log.*
“cap. 2. §. 39.

§. 3. **C**irca A. D. 1450. Floruit *Lauren-
tius Valla*; A. D. 1465. mortuus.
Diligens Latinæ linguæ instaurator; suæ
tamen (ut videtur) Eloquentiæ nimium
confusus. Quem ne ausum mireris his tem-
poribus contra Aristotelem scribere, Idem
eodem seculo *Constantini Donationem* scri-
pto edito refutavit. Hujus incepti pœnas
dedit, abjuratâ Hæresi, per Cœnobium vir-
gis cæsus, flammisque ægre per Alphonsum
Regem ereptus: alterius imitatores habuit
quamplurimos, qui relicto Aristotele, suam
quisque Logicam edidere; *Rodolphum Agri-
colum, A. D. 1480*: *Philippum Melancthonem,*
1525: *Ludovicum Kræm, 1531*; *Franciscum*
Tit-

CONCLUSIO.

Titlemannum, 1533: Petrum Ramum, 1543.
Hieronymum Cardanum, cum sexcentis aliis.

§. 4. **C**Æteris vero omnibus existimatione
ne præluxit *Petrus Ramus*; qui
in Veromanduis natus A. D. 1515, iniquita-
tem fortunæ suæ, & familiæ, utcunque no-
bilis, paupertatem vicit industriâ. Quippe
aliquot annis, quasi Cleanthes alter, inter-
diu labore victum tolerabat, ut per noctem
studiis vacaret. Mathesin in *Schola* pri-
mum *Prælenſi*, post, in *Auditorio Regio*
cum laude professus, tandem Mathemati-
cam professionem Ipse instituit, & è suis
reditibus luculento stipendio dotavit. Re-
ligionem Pontificiam aspernatus, Philoso-
phiam quoque Scholasticam contempsit;
quam cum paulo liberius incesſeret, ne ipsi
quidem pepercit Aristoteli; unde graves illi
controverſiæ cum *Jacobo præsertim Carpen-*
tario: quarum memor ille bipedum nequis-
simus, A. D. 1572, cum in *Parisiensi La-*
niena, latentem *Ramum* invenisset, etiam
post depensam pecuniam, è fenestra præci-
pitem dedit, multis ante vulneribus confos-
sum.

Interceſſerunt Ramo similtates cum mul-
tis aliis, *Goveano* autem & *Perionio* præter
M cæteros,

C O N C L U S I O.

cæteros, ob eandem causam; verum apud
 plerisque ejus Logica magnam gratiam, no-
 vitate, & sermonis nitore colligebat: nunc
 ætatem non fert; ejusque fama magis in-
 dies magisque atteritur. "Nam in eâ multa
 "sunt (inquit *Sandersonus*) quæ eruditis
 "merito displicent: ut 1°. *Innovatio ter-*
 "minorum *Artis*, & vocum jam diu re-
 "ceptarum in Scholis Logicorum; 2°, *Mu-*
 "tilatio *Logicæ multiplex*, quam *Ramei*
 "limitibus nimium angustis definiêrunt, &
 "partibus quibusdam integris spoliâfunt;
 "3°, *Explicatio Usûs Logicæ* ex Poetarum
 "& Oratorum scriptis, qui tamen res Lo-
 "gicè non tractarunt, sed Exotericè; 4°,
 "Præscriptio *unicæ Methodi* ubique adhi-
 "bendæ, ejusque nimium exilis & morosæ,
 "quâ Disciplinas omnes tradi volunt, per
 "Definitiones tantum & Dichotomias. Sunt
 "& alia plorima, qua vitia, qua defectus,
 "in *Rameis*, justâ reprehensione dignissima,
 "quæ accurate & graviter prosequutus est
 "Keckermannus tract. 2. Præcog. Log. cap.
 "4. per totum.

Ramæ vero *Logicæ compendium* apud
Gassendum invenies, capite nono libri supra
 laudati.

C O N C L U S I O.

§. 5. **D**E ipso igitur Ramo nihil amplius dicendum. Sed operæ pretium est audire quid existimet idem *Sanderfonus* de insignibus quibusdam *Systematicis* qui ad Ramum valde accedunt.

“Produxit (inquit) novissimum seculum nonnullos Logicos, qui mediâ quadam viâ Peripateticos inter & Rameos incedere gestierunt. Invehuntur ipsi palam in Rameos, laudant Peripateticos: sed tamen in Systematibus suis Logicis Ramei magis sunt quam Peripatetici. Nam & terminos receptos in Peripatetica Schola immutârunt, & luxuriant nimis in Methodo; dum sic omnia minutatim in frustra dividendo & subdividendo concidunt, ut succum rerum & substantiam interea amittant. *Philippo-Ramei* hi dici possunt, vel *Systematici*; quorum præcipuus est *Keckermannus*: quem insequuti (non passibus æquis) *Timplerus*, *Alstedius*, & alii nonnulli. Habet ille usum suum, sane magnum & perutilem; sed iis qui iudicio sunt maturo, & probe subacto in Schola Peripatetica. Qui enim illius Viri scripta cum Scholasticis, delectu facto *Terminorum* & *Methodi*, dextre conjungere poterit; is meâ sententiâ in

CONCLUSIO.

“omni philosophia utilissime versabitur.
“Optârim tamen ut minus tereretur *Ke-*
“*ckermannus* in manibus juventutis : qui
“sunt affuefaciendi potius terminis Peripa-
“teticis, ac Methodo simpliciiori instituen-
“di ; nec tantum pollent iudicio, ut nôrint
“inutilia ab utilibus fecernere.

§ 6. **I**nter Novæ Logicæ conditores *Ve-*
rulamium quoque & *Cartesium* nu-
merat Gassendus ; utriusque item Logicæ
Compendium exhibere profitetur. At *Car-*
tesius de instauranda Logica ne per som-
nium quidem suum cogitavit ; quin videtur
potius Philosophiam moliri quæ Arte Lo-
gicâ non utatur : eodem-fortasse animo quo
scribendam censuit sine Demonstratione
Geometriam. Longe alia *Verulamio* mens ;
cujus *Organon* cum Aristotelico nihil ha-
bet commune præter unum Nomen. Negat
Vir eximius Syllogismo opus esse ad eam
rem quam parat, ad instituenda scilicet *Ex-*
perimenta ; neque vero Aristotelis Logi-
cam non probat, sed in præclaro opere *de*
Augmentis Scientiarum sæpe laudat. In
eâ tamen aliquid, ut in cæteris fere Scien-
tiis, desiderat ; duas præsertim res ; quarum
unam præeunte Aristotele. I. *Artem inve-*
niendi

C O N C L U S I O.

niendi & perlustrandi Scientias. 2. (Quod notasse dicit Aristotelem, sed nullibi prosequutum) *Quales Demonstrationes ad quales Materias, sive Subjecta applicari debeant*; nequis vel Demonstrare postulet Oratorem; vel Geometram ferat probabiliter tantum differentem. Sed hoc postremum satis est si monuerit Logica; doceri enim, nisi tota doceatur Encyclopædia, prius nequit. Porro, Logicæ Officium non est invenire artes, præsertim (quas Ille nominat) Mechanicas; sed juvare eum qui inventas, quas vocant Liberales, vel docere cupit vel discere. Hoc unum proficitur Logica; & abunde præstat.

§. 7. **M**ittamus igitur hos duos quibus nulla Nobiscum res est, quidque ipse præstiterit *Gassendus* in Nova sua Logica quæramus, quidque Autor ille *Artis Cogitandi*, cuius de Opere tam multa, & tam præclara narrantur.

Natus est *Gassendus* A. D. 1592. Campotercerii in agro Gallico Dinienfi. Adolescens annorum 16, Rhetoricam publice docuit; & imberbis adhuc Philosophiam; Juveni displicere cœpit Aristoteles, ut placeret Epicurus. Factus est Matheseos Pro-

C O N C L U S I O.

feffor Regius A. D. 1645. Professionem postea reliquit, valetudinem causatus. Admoverat eum huic Muneri Cardinalis *Alphonfus, Armandi Richelii* frater: *Armandus* ipse vel neglexit hominem, vel nescivit potius, quia maluit latere. Nam & Epicuri mores, quoad Christiano licuit, imitatus est; parvo contentus, jucundus, innocens, probus, & infeliciter Philosophatus. *Institutionem Astronomicam*, & nonnulla Philosophica, aliaque quædam Ipse edidit; plura moriens A. D. 1655. amico suo *Monmorio* legavit: ejus auspiciis, universa *Gassendi* opera A. D. 1658. Lugduni in Gallia prodire.

De Autore *Artis Cogitandi* nihil habeo dicere, præter ea quæ Interpretationi Latinae sunt præfixa; Conversum scilicet Librum è Gallico tertium recognito, quem scripsisset Jansenista aliquis, qui nomen suum premebat, ut præluderet bello contra Protestantes ab iis postea indicto.

Jam, in *Gassendum* quadrat quod de Magistro ejus Epicuro dixit Cicero; ut Democrito ille, ita hic Aristoteli adjicit *perpanca mutans*; sed ita, ut ea quæ corrigere vult, mihi quidem depravare videatur. Condonemus ei cætera, si in Parte tertia de Syllogismo

C O N C L U S I O.

Syllogismo bene rem gesserit : Sed Ille postulat in Figura prima Aristotelis primo transponi Præmissas, quo Terminus scilicet Medius locum medium obtineat, quod & ipsum voluisse Aristotelem, solus mortaliū vidit. Porro, secari hanc Figuram in duas, *Cobarentem & Dejunctam*, h. e. Affirmative & Negative concludentem ; utriusque vero tres Modus statui, *Generalem, Particularem, & Mistum* ; Particularem vocat, quem nos barones *Expositorium*, acutus Ille vidit à Generali suo esse diversum.

Hiscæ positis, rem confectam arbitratur : Quæstioni enim cuilibet probandæ Modum unum assignavit ; quis est ille tam insatiabilis disputandi ardor qui admittat plures ? Sunt plures, inquires : Fatetur : sed Figuras duas Aristotelis ad Primum reduci docet ; quodque latuit profecto Aristotelem, *Baroko & Bokardo* ad *Ferio*, hunc in modum *Ostensive*.

Syllogismus in Baroko : *Omnis gemma est lapis ; Aliquod animal non est lapis ; Ergo, Aliquod animal non est gemma.* Minor convertatur simpliciter ; & ex Particulari fiat Universalis ; Major contra ex Universali Particularis ; sic enim fiet (inquit) *compensatio* ; tum conversâ conclusio-

C O N C L U S I O.

ne, efficietur Negativus mistus hujusmodi: *Aliqua gemma est lapis: Nullus lapis est animal; Ergo, Aliqua gemma non est animal; Jam, conversâ hac Conclusionem, redibit prior quam volebas, quamque nulli bono ante convertisti.*

Sed hoc non necesse est quando reducitur Syllogismus in Bokardo. V. g. *Aliquis homo non est lapis; Omnis homo est animal; Ergo, Aliquod animal non est lapis.* Fiet enim Negativus mistus hujusmodi: *Aliquod animal est homo; Nullus homo est lapis; Ergo, Aliquod animal non est lapis.*

Et ne Te conturbet (inquit) quod in utroque Exemplo Præmissa particularis in Universalem convertitur; est enim Negativa; nihilque certius aut clarius, quam, *Si aliquod A non est B, Ergo Nullum A est B.* Præterea, Præmissa reliqua ex Universali Particularis facta est; atque ita *Fit compensatio.*

Vidit insuper Vir acutus, contra quam sentit Aristoteles, in Figura ejus secunda affirmative interdum concludi. Valere enim hunc Syllogismum: *Ars est collectio præceptorum ad certum finem tendentium; Rhetorica est collectio &c. Ergo, Rhetorica est Ars:* nam reduci posse ad Primam Nullo inquam modo, nam in Prima est. Cum enim

CONCLUSIO

enim Medius cujusque Syllogismi debeat distribui, hic autem Medius in Minore distribui nequeat, in Majori igitur distribuitur; ejusque propterea Subjectum est: Affirmantis enim cujuscunque Prædicatum non distribuitur.

Plura non adjicio, quia Virum sane eruditum nihil horum sentire arbitror; sed vidisse isto modo dicendum, si fideliter exprimere vellet Epicurum, omnium omnino Mortalium à Logica maxime alienum.

§. 8. **D**E *Arte Cogitandi* dicam primo ipse Author quid existimet. Profitetur se "ea potissimum collegisse quæ Judicio nostro formando aptissima videbantur; hunc esse præcipuum hujus operis Scopum; quamvis multa nova (sed non sua) inseruerit, quæ & mole maximam, & utilitate forsan præcipuam operis partem faciunt: quo in numero *Geometrica* (opinor) habet & *Theologica* quæ ubique fere admiscet. "E vulgaribus Logicis transtulisse omnia quæ revera sunt utilia; & (ne quid desiderent Studiosi) quædam etiam parum utilia. Addidisse *Rhetorica* quot in aliis libris qui Rhetoricam ex professo docent, frustra forte quæsieris: "*Physica*,

CONCLUSIO.

“*Physica, Ethica, immo Metaphysica om-*
“*nia ferme quæ sunt scitu necessaria. De-*
“*nique, quamvis omnia quæ utcunque o-*
“*portet discere hic non reperiuntur, vere*
“*nihilominus affirmari poterit, omnia ha-*
“*beri quæ memoriæ mandari, & ad usum*
“*servare conveniat.*

Quid igitur restat (inquies) nisi ut ab-
jectis omnibus aliis, hunc unum librum de-
voremus? Ego vero neminem deterreo;
sed fateri cogor vix aliquid mihi molestius
accidisse quam ut eum perlegerem. Nam
abundat Declamationibus, plerumque otio-
sis, semper arrogantibus: aliena sic vitu-
perat author, ut præter *Cartesium & Pascha-*
lium, quorum scrinia compilavit, vix quen-
quam nominet sine contumelia: quæ pro
suis obtrudit, fastuose omnia quasi Ex Ca-
thedra pronuntiat: quæ à Scholis mutua-
tur ita dicendo obscurat, ut qui præceperit
omnia quæ dicit, ægre tamen intelligat
quid velit dicere. Tum & illa in Scholis
tritissima, & nemini obscura, (*Conversionis*
e. g. & *Syllogismorum regulas*) tanto mol-
mine aggreditur, atque ita sudat explican-
do ut si ruenti mundo succurreret; tam
idoneus interim huic operi, ut *Argumen-*
tum Syllogismo prorsus quid intersit nesciat.

In

C O N C L U S I O.

In librum suum *Theologica* quasi obtorto collo pertraxit, ut posset Protestantibus convitiari: quamvis in eos nihil nisi *Fallacias* intendit; ut exemplis pluribus demonstratum est, in initio Interpretationis Latinæ.

In *Euclidem* involat, miser qui tam nihil scit in Geometria, ut (in *Dissertatione secunda*) putet se Lectorem demereri hac (arcanâ scilicet) Chiliogoni proprietate patefactâ, quod omnes ejus anguli, 1996 rectis sunt æquales: quasi nesciret aliquis qui novit 32. e. 1. Cujuscunque Rectilinei omnes simul angulos bis tot rectos valere demptis quatuor, quot sunt latera Figuræ.

Euclidem Anguli definitionem non probat; suam itaque substituit pro definitione concionem. Vide p. 284. Tum concussis alis, *Hæc* (inquit) *definitio tam clare, tam nitide, & quæ sequuntur.* Sed (ut omittam cætera) quid stupidius quam quod Ille postulat, in 8. def. e. 1. partem circuli *proportionalem* nominari? etiam cum *Proportio inæqualitatis* sit? ab *Euclide* denique, qui de ea nihil censuit dicendum, immo dicere non potuit, donec ad Elementum usque quintum pervenisset?

Displicet illi *Rationis definitio*, quam *Euclidem*

C O N C L U S I O.

clidem dedisse credidit, Ipse ab Interprete accepit. Eam enim definit Euclides δύο μεγάλων ὁμογενῶν τὴν κατὰ πλειότητα πρὸς ἀλλήλα non πινὰ sed ποιάν ἔσιν· quod notavit & explicuit in Arithmetica sua *Wallisius*, multis ante annis quam hic noster scribere cogitaret.

Sæpe alias exagitat Euclidem; quod ferendum erat forsitan, si simul emendasset. Sed in *parte quarta c. 10.* defendentibus eum Geometris *toto capite nono* frustra lacescitum, nihil amplius respondet, quam sentire Se, scribi posse Geometriam, quæ iis omnibus vitiis (immo & virtutibus) careat, quibus scatet Euclides. Quin Tu talem (si haberi poterit) ab hoc homine ne expectes; non daturus est Ille Geometriam nisi huic Logicæ Gemellam.

§. 9. **A** Ristotelem multo indignius quam Euclidem habet: Huic enim fortasse nihil debet, à quo nil didicit; per Illum se fatetur profecisse. *Ex illius* (inquit) *Analyticis, quamvis pro confusis traducantur, illud omne desumptum est quod de Regulis Logicis scitur.* At si hoc verum, Huic obsecro quid relictum est? quem si audias Se & sua prædicantem, non solius Logicæ sed totius Philosophiæ & Matheseôs inventorem

C O N C L U S I O.

torem loqui putes? Prorsus unum quod assidue facit pro Terminis utiliter receptis, novos minosque aptos fabricari; quo fit, ut in toto opere vix aliquid novi reperiās quod ad Logicam proprie pertineat, præter novum loquendi modum. Fallit me fortasse nimius amor Aristotelis; quare cupio refelli; novumque illud, quod me hactenus deprehendisse nego, ubi lateat doceri. Nam *Principium* illud generale quod tantopere ostentat Cogitator, *cujus ope judicat scilicet omne genus Syllogismos, sine ulla reductione ad Modum & Figuram*, plane nihil amplius docet quàm quod omnes docuerant Scholastici, *Bonum* nempe *Syllogismum regulari per Dictum de Omni & Nullo*. Inspice sodes hoc dictum *Compendii Tui* pag. 42. & ostende quid dicat amplius hæc Regula, *Boni Syllogismi præmissa altera continet Conclusionem, idque reliqua ostendit*.

Jam, cum ex hac Regula cæteræ omnes ad Syllogismum pertinentes deduci & demonstrari possint, ineptus ille Aristoteles deduxit eas & demonstravit: sicut ineptus Euclides cum Principia sua posuisset, Propositiones insuper adjecit; quanquam ex Principiis & se invicem essent omnes demonstratæ.

N

monstratæ.

C O N C L U S I O.

monstrata. Quanto rectius hic noster? qui *Principio unico* confusus, omnes quæ exinde manant regulas contemnit? Quem si roges tamen, ut *ex hoc Principio* Syllogismum aliquem quem repudiat, esse probet illegitimum, vel utetur iis Regulis, vel tacebit. Si porro roges, ut ostendat legitimum in Modo imperfecto, esse huic Principio congruentem, nec tamen faciat quod cæteri, qui fatentur se Reducere ad Primam; nec dicit Ipse, nec dicturus est aliquis qui *ex hoc tantum Principio* Syllogismum dijudicet. Dico *ex hoc tantum Principio*, non ut excludam solertiam naturalem quam in eo postulat hic noster qui utatur Principio suo; quam hoc non decentis est, sed optantis; sed ne confugiat Cogitator ad Principium aliud, à se non possum, qui hoc unico se contentum profitetur. Nam ex alio Principio (saltem aliis) omnes Syllogismi regulas deduci, & sine *Reductione* demonstrari posse ostendimus *Lib. 1. cap. 3.* Verum (quod ibidem monuimus) *Idem aliter & melius demonstrat Aristoteles* ex hoc Principio. Retinenda enim est *Reductio*; quod & exercitationem habeat per se jucundam & acuat juvenum ingenia, & ostendat quam angustis

C O N C L U S I O .

angustis limitibus tota illa Discurrendi facultas concludi possit.

Dies me deficeret si vel numerando per-
censerem reliqua quæ in Arte illa Cogitan-
di probare non possum. Neque vero id-
circo postulo ut ea non legat & probet
alius: Unum peto, quod utinam impetrare
possem, ut si erro, tacenti mihi liceat hoc
meo frui errore. Nam mihi quidem nihil
est molestius quam aliena redarguere, quæ,
si mentiri possem, malo laudare. Sed ut Fi-
nem aliquando faciam, Tibi *Carole*, cæte-
risque Tui similibus, Apostolicum illud
commendo, *Probate omnia; quod bonum
est retinete*. Erit fortasse aliquis qui me-
cum sentiat; quodd Cæteros quantò melius
intellexeris, tantò pluris Aristotelem facies.

F I N I S .

21 May 19